REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

REPUBLICA SOCIALISTA ROMÂNIA

CONSILIUL SECURITĂŢII STATULUI

ARHIVA

FOND URMARIRE PENALA

Dosar Nr. 40001 **Vol. Nr.** 99

Privind PENESCU NICOLAE

CS

Data 5/6 71

P213/99

Urmează Vol. Nr. –

Dir. 3-a

I

196...

198...

PENESCU NICOLAE

Declarație

Subsemnatul Nicolae Penescu, născut în anul 1897, la Pitești, Județul Argeș, fiu al Mariei și al lui Nicolae, morți, cu ultimul domiciliu în București, strada Andrei Mureșeanu No. 16, fost secretar general al partidului național-Țărănesc și ministru de Interne în 1944, declar următoarele:

Întrebare: Cum a luat ființă partidul național-țărănesc și cum a evoluat el, în diferite perioade, până la arestarea dumitale:

Răspuns: La răspunsul dat la această întrebare, în declarația anterioară, adaug următoarele:

Pentru epoca până la 1924, când eu am început să activez în organizația de Argeș a partidului național, mă refer la informațiile pe care le-am avut, fie din presa pe care o primeam la Paris, unde îmi făceam studiile, fie ulterior de la oamenii politici, care au luat parte la evenimentele de atunci.

În parlamentul ales în 1919 – sau sfârșitul lui 1918 – liberalii erau în minoritate. Naționalii din Ardeal, țărăniștii din Regat aleși pentru prima dată, conservatori democrați ai lui Take Ionescu, iorghiștii, cuziștii, aveau majoritatea. Aceste grupări, împreună cu deputații aleși în Bucovina și Basarabia și social-democrații, au format o coaliție, cunoscută sub numele de „federație". De aci numele: „Parlamentul Federației". Curentul spre stânga democratică era puternic. Tânăra mișcare social-democrată din Regat primise o întărire reală de la social-democrații din Bucovina și socialiștii din Ardeal. La 13 Decembrie 1918 au avut loc incidentele din piața Teatrului național cu muncitorii, care se adunaseră la sediul Sindicatelor, ce era în apropiere. Au urmat arestări numeroase. Frimu s'a îmbolnăvit în închisoarea Văcărești și a murit. Țărăniștii din Regat și Basarabia agitau masele țărănești pentru o expropriere mai adâncă decât aceea prevăzută în decretul din 1917. Mareșalul Averescu reușise să înjghebeze Liga Poporului, care avea multă aderență în țară grație popularității Mareșalului, dar nu se prezentase în alegerile din 1919.

Nc. Penescu

Ionel Brătianu fusese silit să demisioneze, din cauza dificultăților ce le întâmpinase la conferința de pace. Al. Vaida Voevod a fost însărcinat să formeze guvernul. El a făcut un guvern cu federația. A semnat tratatul de pace de la Trianon.
In guvernul federației doctorul Lupu era ministru de interne. Liberalii și averescanii îl acuzau nu numai de slăbiciune dar de demagogie, care încurajează anarhia. domnul Mihalache, ca ministru al agriculturii, a depus un proiect de lege agrară, care a fost respins de cameră. De aceea a demisionat.
Regele Ferdinand, influențat de Brătianu, a demis guvernul Vaida și a dizolvat Parlamentul. Averescu a format guvernul și a ales în 1920 un nou Parlament, cu majoritate ale partidului poporului; cum se numea acum fosta ligă.
Argetoianu, la ministerul de interne, reprezenta politica pumnului tare. In 1920 au loc masive arestări printre muncitori. La Cluj avusese loc congresul partidului social-democrat din toată țara. Acolo s'a produs ruptura ~~cu~~ cu comuniștii. Aceștia au continuat congresul la București. Dar guvernul a interzis partidul comunist.
Misiunea lui Vaida fusese tratatul de pace. ~~Acea~~ Acea a lui Averescu „ordinea" și represiunea mișcărilor muncitorești și țărănești. Totuși Averescu a făcut legea agrară din 1921. Take Ionescu la externe a reușit să creeze mica antantă. Titulescu la finanțe a înființat impozitul pe venitul global. La sfârșitul anului 1921, Averescu a fost demis. Take Ionescu a format un guvern cu prietenii lui, ~~pe~~ căruia însă camera i-a dat vot de blam. Eu am văzut pe Take Ionescu în timpul când era prim-ministru. El mi-a spus că guvernul său este numai un joc al liberalilor, ca să justifice venirea lor la putere. Ionel Brătianu făcea la Palat ce voia. Cumnatul său, Barbu Știrbei, avea mare influență asupra Reginei Maria, care stăpânea pe regele Ferdinand, un om cinstit, dar slab.
In timpul guvernării averescane a avut loc

atentatul de la Senat, care a provocat marea represiune contra comuniştilor. La începutul anului 1922, Ionel Brătianu formează guvernul şi face alegerile pentru constituantă, în condiţiunile pe care le-am expus.

Consiliul dirigent din Ardeal se autodizolvase. Iuliu Maniu, preşedintele lui, refuzase în 1919 să formeze guvernul, care îi fusese oferit lui mai întâi, şi recomandase pe Vaida. Brătianu oferise lui Maniu, cu prilejul unei întâlniri în casa doctorului Dumitrache Popovici, şefia partidului liberal. Maniu mi-a spus că a refuzat-o, fiind-că ce putea face el cu biata lui morală creştină în mijlocul gangsterilor liberali. Pe de altă parte el nu era cunoscut în restul ţărei şi nici nu o cunoştea. De aceea a adoptat o politică „regnicolară" – cum o numea el – adică de extindere în Regat a partidului naţional, prin fuziunări cu grupări politice democratice de aci.

In 1922 a murit Take Ionescu. Conservatorii-democraţi, ai lui Take Ionescu, se uniseră în 1914, cu ramura partidului conservator condusă de Nicu Filipescu, care se despărţise de Marghiloman, pe chestie de politică externă, – intrarea României în război contra Germaniei –. Filipescu murise în 1916. Prietenii lui au rămas cu Take Ionescu. Maniu acceptă constituirea partidului naţional în Regat cu conservatorii democrati şi cu conservatorii filipescani. De aceea partidul naţional are în Regat o altă înfăţişare ca în Ardeal. Cităm printre fruntaşii conservatori-democraţi şi filipescani nume ca: Mihai Cantacuzino, Gh. Gh. Mironescu, Grigore Filipescu, C. Angelescu, Dem. Dobrescu, fraţii Toncescu, etc. Ceva mai târziu se mai vin în partid. Const. Argetoianu, D.R. Ioaniţescu, Otescu şi alţii, care părăsiseră pe Averescu. In sfârşit, în 1926, fuzionează cu naţionalii şi Iorga cu gruparea lui. Partidul are însă doi şefi: Maniu şi Iorga.

Nic. Penescu

Așa de puțin a tratat Maniu în serios șefia lui Iorga, încât nici nu l-a informat de tratativele lui cu țărăniștii. Iorga a aflat din ziare că cele două partide au fuzionat sub șefia lui Maniu și a trimis o scrisoare de protest. Același lucru s'a întâmplat cu Argetoianu. Mihai Cantacuzino și Grigore Filipescu au acceptat fuziunea ~~dar~~ au murit amândoi. In noul partid - național-țărănesc - au rămas numai prietenii celor plecați sau morți.

Contopirea partidului național din Regat cu țărăniștii s'a făcut pe baza raportului de forțe, așa cum ~~le~~ l-au indicat alegerile pentru camerele agricole din 1925, la cari ambele partide se prezentaseră separat, dar țărăniștii avuseseră o mare superioritate. De aceea toți șefii de organizații județene, cu excepția lui D. R. Ioanițescu la ~~Vlasca~~ Ilfov, Const. Angelescu la Caliacra, Carol Davila la Vlasca și Caranfil [un cel din străinătate acum] la Covurlui erau țărăniști. In Capitală s'au atribuit naționalilor două sectoare - albastru, pentru Dem. Dobrescu - și galben, președintele Capitalei fiind Grigore Filipescu. După moartea acestuia a urmat Madgearu, la șefia organizației de București.

Singura satisfacție pe care a avut-o Iorga în partidul național, al cărui co-șef a fost atât de puțină vreme, i-a fost acordată, lăsându-l să prezidze în 1926 - după demisia lui Ionel Brătianu - congresul de la București al partidului național, Maniu fiind atunci la Cluj. In acel timp Tilea a creat mișcarea Clemaristă la Cluj, iar eu la București, cu prilejul congresului acesta.

Iorga a scris mai târziu o carte: „Istoria unei legende, Iuliu Maniu", în care îl înfățișează pe Maniu în culori foarte puțin favorabile.

La 4 Ianuarie 1926 are loc consiliul de coroană

Mc. Cenușă

convocat pentru a decide asupra înlăturării principelui Carol, dela succesiunea tronului, în urma fugei sale din ţară cu Elena Lupescu.
Regele a propus această înlăturare. Ionel Brătianu, ~~St~~ dl Mihalache şi toţi ceilalţi au fost de părerea Regelui, cu excepţia lui Maniu. Se vorbea în cercurile politice de conflicte grave între Carol şi Barbu Stirbei. Acesta ar fi influenţat hotărârea Regelui. Carol mai avusese o aventură asemănătoare, în 1918, când fugise la Odesa pentru a se căsători cu Zizi Lambrino. Ionel Brătianu spunea că, la vârsta lui nu ar fi lăsat ţara într'o criză dinastică, dacă principele ar fi fost apt pentru sarcina ce avea să primească, dar era inapt şi dacă se va mai întoarce, când va pleca - fiind-că va pleca iar, nu va mai lăsa aceeaşi ţară pe care a găsit-o. Regina Maria spunea de fiul ei cel mare, că e nebun.
Totuşi Iuliu Maniu n'a considerat chestia Carol „închisă". El cerea ca naţiunea să fie consultată, în ce formă nu arăta însă. Cenzura interzicea orice aluzie, în presă, la chestia închisă. Dar cu cât o „chestie" e mai „închisă", cu atât lumea este mai curioasă s'o cunoască. Maniu n'o lămurea niciodată, dar o ţinea mereu pe agendă. A reuşit în felul acesta să-l facă popular pe Carol.
Aceasta era situaţia când s'a ~~[illegible]~~ terminat legislatura liberală, în Iunie 1926. Ionel Brătianu nu n'a crezut că se poate încredinţa guvernul lui Maniu. De aceea s'a înţeles cu Averescu, prin intermediul lui Constantinescu-Porcu, ministrul agriculturei, care a stabilit cu Octavian Goga, reprezentantul lui Averescu, condiţiunile acestei înţelegeri. In ultimele lui zile, parlamentul liberal, a votat ~~x~~ o lege electorală, care creea o primă, pentru partidul, care obţinea în alegeri ~~[illegible]~~ 40% din voturi. Nic. Penescu

Legea era destinată să ușureze dobândirea de majorități partidelor care erau la guvern, dar nu aveau popularitate. Maniu mi-a spus că Regele îi promisese ~~să~~ că îi va încredința guvernul. In ultimul moment a intervenit însă Regina, care a invocat atitudinea, cel puțin echivocă a lui Maniu, în afacerea Carol. De aceea a fost chemat la guvern Averescu.

Revin puțin asupra guvernării liberale 1922-1926, numai cu privire la unele aspecte ale ei destul de caracteristice.

La Tatar-Bunar, în Basarabia se produc turburări. Subsecretarul de Stat de la Interne, Gh. Tătărescu, le reprimă sângeros. El publică o broșură asupra acestei afaceri, pe care o prezintă drept o rebeliune instigată din afară. I se crează reputația de om cu mână tare. Nimeni n'a știut ce a fost în realitate la Tatar-Bunar.

Izbucnește scandalul pașapoartelor. Generalul Al. Vaitoianu, socrul Subsecretarului de Stat la Interne - Franasovici - este implicat în această afacere. Este vorba de foarte multe pașapoarte date unor evrei din Rusia și Polonia, care se stabilesc în țară. Se plătea sume mari pentru un pașaport. Mare parte din aceștia au creat în țară industrii, mai ales textile și de uleiuri, făcând însă investițiuni minimale. Au adus războaie din Germania, pe care le-au instalat în clădiri existente, improprii pentru industrie, în special cea de mătase vegetală. Franasovici a demisionat.

Un alt mare scandal este provocat de afacerea ~~pașapoartelor~~ perimetrelor petrolifere din Jud. Dâmbovitza, în care sunt implicați deputații liberali Tolea și Irimescu-Cândești. Era vorba de exproprieri calificate.

Până la sfârșit amândouă afacerile sunt mușamalizate.

O figură care atinge celebritatea în materie de afaceri pe contul Statului, este Tancred Constantinescu

N. Penescu

ministrul economiei naționale.
Liberalii au urmărit consolidarea burgheziei. In Ardeal și Bucovina aceasta era destul de bine reprezentată, dar era streină. Liberalii s'au reușit să acapareze marea industrie ardeleană. Le-a scăpat Reșița, uzinele Ferdinand, Nadrag și Calan, care au fost în parte (Reșița) sau în total dobândite de Auşnit cu ajutorul băncii de Credit; Mica a fost cumpărată de Gigurtu, în timpul și cu ajutorul guvernului Averescu. Acelaș lucru s'a întâmplat cu industria carboniferă. In general industria extractivă și siderurgică le-a scăpat. S'au putut interesa în Societatea de gaz metan și în unele industrii mai mici. In Regat evreii și-armenii au creat multe fabrici de textile, uleiuri vegetale, metale nefieroase, zahăr etc.
Majoritatea industriei din țara noastră, considerată din punct de vedere al capacitatei de producțiune și al capitalului, era în mâini neromânești.
Acelaș lucru se poate spune de marea finanțe. Veniturile acestei industrii plecau în streinătate. Liberalii s'au mulțumit să patroneze, aceste întreprinderi, din consiliile lor de administrație. Vintilă Brătianu lansa politica „prin noi înșine", dar acești „noi" erau streini în cea mai mare parte. Liberalii, ca protectori ai acestor întreprinderi, au realizat averi. Politica „spertului" era cealaltă față a politicei „prin noi înșine".
Deputații naționali și țărăniști nu mai pridideau în Parlament cu denunțarea afacerilor mari și mici ale deputaților, senatorilor și protipendadei liberale.
In legislatura liberală s'a votat statutul Casei Regale, prin care s'a instituit Regența.
Este de remarcat că guvernele care s'au format de la 1926 până la 1938, contra partidului național-țărănesc, simțeau nevoia să se legitimeze, introducând în sânul lor, național-țărăniști.

Mc. Cenușa

Mareșalul Averescu a rupt pe Goldiș, părintele Lupaș - un cunoscut istoric - și pe Victor Moldovan, de la naționali: de la 1919, ~~și~~ până la 1938, Iuliu Maniu a pierdut mai pe toți tovarășii lui de luptă din Ardeal. Din generația Unirei, mai erau lângă el în 1947 numai trei: Mihai Popovici; Emil Hațieganu și Ghiță Pop, iar din generația următoare: Aurel Dobrescu.-

Ionel Brătianu a aflat, cu tristețe, că Averescu îl înșală cu Carol. I. Gh. Duca a scris o carte foarte interesantă: „Mâinile". El caută să găsească o legătură între forma mâinilor și caracterul omului. Duca era impresionat de mâinile „neliniștite", nervoase ale lui Averescu, pe care el credea amator de aventură. Iată de ce era îngrijorat de cochetăriile lui Averescu cu Carol, într'un moment greu ca cel în care se va găsi țara, după moartea Regelui Ferdinand, care se îmbolnăvise de cancer. De aceea Averescu a fost înlăturat în Mai 1927. ~~și că~~ Brătianu a format guvernul, fiind-că ~~[illegible]~~ altă soluție nu era, care să împiedice revenirea lui Carol.

~~După moartea Regelui~~ Ionel Brătianu a rupt pe doctorul Lupu de la național-țărăniști, pe care l-a făcut ministrul Muncii, iar pe Stelian Popescu, ministrul Justiției. În felul acesta, credeau liberalii, guvernul lor nu avea un aspect exclusiv liberal.

Doctorul Lupu era un condotier politic. Își schimba atitudinile după împrejurări. Om inteligent, combativ până la violență, nu era capabil să adâncească nicio problemă, dar știa să pară totdeauna bine informat. ~~În~~ Începuse politica în partidul liberal. În Moldova, după ~~și~~ întoarcerea lui din America, unde fusese trimis să cumpere medicamente, a

Nic. Penescu

încercat să creeze partidul muncei. Când dl. Mihalache ridică steagul partidului țărănesc, doctorul Lupu aleargă sub el. Era un om de stânga, dar care ogreșea câte-o dată și spre dreapta, cum a făcut la 1927 și sub Antonescu. Sunt însă oameni, care nu se pot compromite, fiind-că n'au pudoare. Doctorul Lupu era dintre aceștia.
In octombrie 1928, Iuliu Maniu formează guvernul sub semnul unei popularități, pe care n'o cunoscuse nici un partid până atunci în România. Cu excepția a două-trei nume, toți miniștrii erau personalități reprezentative.
Nu știu de ce, Vaida, desigur în urma unei hotărâri de partid, a cerut unor deputați, demisiile în alb, când aceștia trebuiau să primească legitimațiile pentru călătorii pe calea ferată. Opoziția a făcut un mare tărăboi pe chestia aceasta, care a surprins neplăcut opinia publică. Discuția la mesaj a pus în evidență câți-va tineri de talent.
La 7 februarie 1929, se votează legea de stabilizare monetară și programul de refacere economică. Ministru de finanțe era dl. Mihai Popovici, care tratase și realizase împrumutul de stabilizare. In același timp se votează însă și o câte-va majorări de impozite, pentru asigurarea echilibrului bugetar (pe automobile, pe pașapoarte).
Un incident neplăcut este demisia generalului Alevra, ministrul comunicațiilor, pe-o chestie de afaceri făcute la minister de fratele său.
Am expus pe larg realizările guvernului național-țărănesc. Dar țara aștepta o revoluție nu numai în moravuri, dar în structura ei: Logica lui Iuliu Maniu era însă legalismul. Grigore Iunian, ministrul justiției, devenise un maniac al legalismului: nu s'a putut pedepsi nici un magistrat din cei numeroși, care furase voturile partidului în trecutele alegeri, din lipsă de probe».   Nic. Penescu

Partidul vedea cu amărăciune că instituțiile liberale rămâneau întregi, cu conducătorii lor la posturi. Partidul făcea stabilizarea monedei, deci consolida Banca Națională, dar nu se schimba cel puțin un membru din consiliul de administrație. La Siguranța Generală a Statului rămânea director general Bianu, iar D. R. Ioanițescu – subsecretar de stat la Interne – era fericit că l-a câștigat. El a fost schimbat abia după punerea în aplicare a noii legi a poliției și jandarmeriei. La Ministerul de Finanțe a rămas cât-va timp secretar general, tot faimosul Cristu Simionescu. Au început funcționarii superiori au stat în expectativă, dar când au văzut că nimeni nu se atinge de ei, au început sabotajul, fiind-că mai toți erau liberali. In 1929 apar primele semne ale crizei economice. Bugetul se resimte. Pentru anul următor se majorează enorm impozitele, pentru a-i asigura echilibrul. Consilierul francez de la Banca Națională, ~~preconiza~~ Auboin, preconiza o politică de deflație. Opinia publică începe să ~~manifeste~~ dea semne de nemulțumire. Prețurile cerealelor au început să scadă. Țăranii dedeau vina pe guvern.

In vara anului 1929 moare regentul Buzdugan. A fost un om de mare prestigiu. Trebuia ales un magistrat. Sorții au căzut pe C. Sărățeanu – cumnatul domnului Mihai Popovici –. Era un om cum se cade, dar șters. Un consilier la Curtea de Casație. Ministrul Justiției, cea mai mare parte din guvern și majoritatea parlamentară n'au știut nimic despre intențiunea primului ministru, până când acesta le-a comunicat – o jumătate de ceas, înainte de depunerea jurământului – numele candidatului. Grigore Iunian și mulți fruntași ai partidului erau furioși.

Principele Carol a început să se agite la Paris. In țară a început să apară „carliști". Nae Ionescu, directorul ziarului „Cuvântul" a început o vie campanie ~~fa~~ în favoarea lui Carol. Gr. Iunian îl vizitează la Paris. Opinia publică total dezorientată începe să dorească ~~în~~ întoarcerea lui. Iuliu Maniu – primul ministru – își ia – la rândul lui – legătură cu Carol, printr'un ofițer – Precup – azi general. Ar. Ionescu

Carol este informat că ar putea să se întoarcă în țară, dacă s'ar angaja în scris să se despartă de d-na Lupescu, o evreică, fostă soție a unui ofițer de artilerie, Tâmpeanu, femee cu un trecut aventuros; să se împace cu Elena, fosta lui soție, care obținuse divorțul, după fuga lui Carol în 1926; să dea garanții că nu se va amesteca în politica internă și partidul național-țărănesc își va putea realiza programul său. Carol n'a dat nimic în scris, dar a promis verbal totul. Principele Nicolae, regent, era favorabil întoarcerei lui Carol.

La București se complota în plin, de acum, în favoarea acestuia. Doi comandanți de regimente de infanterie, colonelii Gabriel Marinescu și Paul Teodorescu au fost câștigați pentru Carol. In 1930, după un prim eșec, Carol - ajutat bănește de un om de afaceri - Barbu Ionescu - reușește să obțină un avion și să plece - am uitat de unde - în țară. Nu știu dacă guvernul a cunoscut acțiunea lui Carol. Destul că ministrul de interne, Al. Vaida, a ajuns la aerodrom - unde mergea să-l primească - după ce Carol aterizase - însoțit de Nicolae Gatoschi și, îmi pare, Precup - și ajunsese la palatul Cotroceni, unde "mezinul" Nicolae îl aștepta. Cei doi comandanți de regimente, amintiți, s'au pus la ordinele lui. Maniu i-a oferit un loc în regență, al lui Nicolae. Carol a refuzat. A cerut anularea actului de la 4 Ianuarie 1926 și proclamarea lui ca Rege al României. In partid era un puternic curent pentru Carol, susținut de Iunian și de Mirto, dar dacă Maniu s'ar fi opus, partidul l-ar fi urmat. Dar primul-ministru a remis Regenței demisia, care după ce a format guvernul Mironescu, a demisionat și ea. Principele Nicolae anunțase că va demisiona în orice caz. Noul guvern a primit jurământul lui Carol, în fața Camerei și Senatului reunite. Noul Rege a citit un discurs, care era plin de echivocuri. A făcut o rea impresie în cercurile care judecau politic situația și nu făceau sentimentalism.

Nic Penescu

In partidul liberal se produce o criză gravă. Gheorghe Brătianu acceptă noua situatie, în vreme ce Duca declara închisă cariera lui politică. Gh. Brătianu se proclamă șeful partidului, dar e urmat de foarte puțini și fără suprafață politică.

Regele dorește să meargă însoțit de Gh. Brătianu, la Florica, la mormântul lui Ionel Brătianu. Văduva acestuia, d-na Eliza Brătianu îi trimete însă vorbă că dacă Regele vrea să facă din aceasta o manifestare politică, la intrarea în capela de la Florica, se va găsi o femee, care îl va opri.

Regele dorește un guvern Maniu. Acesta acceptă să-l formeze, dacă vor fi ținute promisiunile făcute la Paris. Regele consimte. El vizitase pe Elena, cu care - se părea - că reluase raporturi sociale normale. Ministrul Justiției studia anularea divorțului: Furtuna trecuse. Maniu observă însă că de la un timp Carol se schimbase. Amână anularea divorțului, modificarea legii electorale și începea să ceară miniștrilor numirea, în posturi importante, în stat de oameni în afară de partidul național-țărănesc. Așa s'a întâmplat cu numirea generalului Ionescu, ca director general la C.F.R. și a lui Mavrodi, directorul oficiosului liberal „Viitorul" la directia teatrului național. Primul ministru află că Elena Lupescu se întorsese în țară, cu complicitatea directorului general al Siguranței Statului, Victor Cădere, și cu pașaportul soției unui ministru - se pare Mirto -. Maniu demisionează.

Se formează un nou guvern Mironescu.

La începutul anului 1931, d-l Mihai Popovici, ministrul de finanțe, reușește să contracteze un nou împrumut - de desfăltare - la Paris. Tratativele fuseseră lungi și grele, fiind-că criza economică era în centre. Ministrul a fost nevoit să rămână mult timp la Paris.

La Palat, tânăra camarilă făcea intrigi. Aristide Blanck, directorul general al băncii Marmorosch-Blanck

[illegible signature]

creează dlui Popovici o atmosferă defavorabilă - dar
neîntreaptă.- Intors în țară, acesta demisionează
imediat. Primul ministru, Mironescu, susține la
Cameră împrumutul. Acesta s'a dovedit mai târziu
a fi fost necesar economiei naționale, fiind-că a
adus devize la Banca Națională, care ducea mare lipsă,
a făcut posibile construirea de șosele asfaltate și
betonate, creerea creditului Agricol și noi investi-
ții rentabile la ~~bani~~ calea ferată.
Regele a uitat pe cei care l-au ajutat să vină în țară.
N'a plătit nici datoria contractată la Barbu Ionescu.
Precup și Gatoschi au fost îndepărtați. Cel dintâi a
încercat să asasineze pe Carol, când cortegiul regal
mergea spre Cameră, dar a fost prins și condamnat.
Noii prieteni ai Regelui erau: Puiu Dumitrescu, secreta-
rul particular, tatăl acestuia, generalul Dumitrescu,
Nae Ionescu - ceva mai de departe - Aristide Blanck, până
la o vreme, Malaxa și pe deasupra tuturor, Elena
Lupescu. Generalul Gabriel Marinescu este prefectul poliției.
Liberalii au început să se apropie de această camari-
lă, prin Richard Franasovici. In vara anului 1931,
acesta reușește să stabilească legături cu Elena Lupescu,
care îl aduce pe I. Gh. Duca, la guvern în toamna anului
1933.
Intre timp, Regele concediase de la guvern pe național-
țărăniști, pe care Iorga i-a batjocorit în declarația
noului guvern de „tehnicieni". După un an, în 1932,
și Iorga, cu tehnicienii lui, a fost concediat. Al.
Vaida a format un guvern național-țărănist. Am
expus în declarația anterioară aceste evenimente.
In cadrul acestei ~~relatări~~ adaog: Iorga n'a fost ~~...~~
victima unei intrigi de palat ci a incapacității gu-
vernării sale. Nu erau tehnicieni, colaboratorii
lui, chiar dacă printre dânșii se găseau și oameni
pregătiți, ci ratați politici. Găsim acolo - ca
tehnician - pe Argetoianu. Acest prototip al lumei
vechi, care în 1914 vorbise în camera liberală contra
exproprierei, reușește să nu dispară politicește, ba
dimpotrivă, e factor important în 1920, în guvernul
Averescu, în 1926 ajunge la naționali și în 1931 e
și Generala

ministru de finanţe în guvernul Iorga. ~~Avea~~ Avea un doctorat în medicină, dar în tinereţe, fusese diplomat. Un cinic, inteligent, fără scrupule şi ~~mai~~ mai ales fără pudoare, nu dispare nici odată cu guvernul Iorga, fiind-că reuşeşte să devină prim-ministru la sfârşitul domniei lui Carol. Şi chiar după 1944, reântors în ţară, are îndrăsneală să înceapă organizarea unui „partid" pe linia noilor vremuri, sperând să ia locul lui Tătărăscu, în guvernul Groza. El cade - ca pisica - mereu în picioare-. N'a putut plăti salariile în prima vară a anului 1932. Iorga - concediat de la guvern - a plecat dela audienţa la ~~Rege~~ Rege, care nu-l menajase, pe Jos, declarând gazetarilor că el n'a fost el. Acest om era un mare savant, cu o excepţională putere de asimilare, un mare orator, dar în politică un naiv. Avea o multă feminitate în caracterul lui. Era susceptibil, irascibil, pătimaş şi influenţabil, ca o femee. Il câştigai cu nimica toată şi tot cu atât îl pierdai. A strălucit în viaţa culturală a ţării şi într'o vreme a creat chiar curente în literatură. Amintesc revista „Semănătorul". A scris enorm de mult în istorie, uneori lucruri foarte bune, dar - pentru istoria Românilor - cantitatea era în dauna calităţii. In parlament era temut, pentru replica lui promptă şi teribilă. A avut admiratori, dar nu prieteni. In politică avea un singur partizan, pe Munteanu-Râmnic. Regele l-a satisfăcut vanitatea, dar l-a compromis, ca pe toţi care s'au aruncat în braţele lui.

In luna mai 1932, Carol n'a avut altă soluţie decât guvern naţional-ţărănist. A profitat de criza de la şefia partidului şi a însărcinat pe Vaida cu formarea lui. Toate punţile între el şi Maniu ~~n'au~~ nu erau încă rupte, dar evita pe „sfinxul de la Bădăcini" fiind-că nu putea face din el ce voia. Şi, în afară de aceasta, el urmărea fărămiţarea partidelor. Grigore Iunian, om de mare valoare, plecase din partidul naţional-ţărănesc, pentru a crea o nouă grupare „radical-ţărănistă", la dispoziţia Majestăţii Sale

[illegible]

Particulele acestea - georgiști, lupiști, iunianiști
erau beneficiarele legii electorale, care le favoriza;
dar n'aveau ecou în popor, care rămânea legat
de național-țărăniști, iar burghezia de liberali.
Guvernarea Vaida este destul de agitată. Ardele-
nii ~~români~~ urmau pe Maniu, dar profitau de
de Vaida. Țărăniștii erau mulțumiți că revin
la guvern și stăteau lângă domnul Mihalache, în
fericiți, că nu se retrăgea și acesta la Dobrești, ci
se înțelegea cu Vaida. La începutul anului 1933, se
formează guvernul Maniu - Mihalache - Titulescu.
Aceste din urmă a mijlocit împăcarea între Rege
și Maniu. Dar pacea n'a ținut decât trei luni,
fiind-că Gabriel Marinescu, prefectul poliției
Capitalei atacă, -într'o cuvântare la radio - guvernul,
pe care îl face răspunzător și de incendiul
bisericei din Costești, județul Argeș. Domnul
Mihalache cere Regelui demiterea prefectului poliți-
ei. Este refuzat. Era limpede că Regele
autorizase, poate provocase chiar, actul de indisci-
plină al acestuia. Primul - ministru se solida-
rizează cu domnul Mihalache, ministru de
interne și șeful guvernului ~~se~~ răsvrătit.
Vaida revine la președenția guvernului și
- în urma demisiei definitive a lui Maniu -
este ales șeful partidului, care era fericit că a
trecut în opoziție odată cu Maniu. Dar bucuria
a fost scurtă, fiind-că în acest timp Francmasoria
pregătise, prin doamna Lupescu, ~~...~~ împăcarea
Regelui cu liberalii.
În noembrie 1933 național - țărăniștii sunt iar
concediați. Nici Vaida nu era pe placul Regelui,
fiind-că nu-i făcea toate poftele. Partidul voia
să guverneze, dar nu oricum. Vaida era șef, dar
nu putea face din partid tot ce dorea. Ochiul
vigilent de la Bădăleni veghea. Regele știa
aceasta. Oameni singuratici ~~...~~ s'au putut
apropia de ușa camarilei, pentru interesele și
vanitățile lor, dar nu partidul. Țara a înțeles
atitudinea demnă a partidului și i-a rămas

Mc. [illegible]

recunoscătoare.
Așadar Duca, șeful partidului liberal - după moartea lui Vintilă Brătianu - este însărcinat cu formarea guvernului. Regele a lăsat pe Gheorghe Brătianu. A pus lui Duca condiția să candideze pe listele liberale pe Iorga și ~~parti~~ câți-va dintre puținii lui partizani. Dar nici o vorbă n'a fost de Gheorghe Brătianu.
De la palat, în frac, Duca a mers la doamna Eliza Brătianu, văduva lui Ionel, ca să-i prezinte omagiul său. Aceasta l-a primit rece și distantă și i-a spus: „Jean mă tem nu numai de viitorul ~~dumitale~~, dar de viața dumitale".
Duca a făcut alegerile. A împiedicat pe legionari să candideze. Pe socialiști i-a lăsat, dar i-a arestat în ziua de votare. S'au practicat obișnuitele ingerințe electorale, fără ~~...~~ să se fure voturile în masă ca în trecut. Se poate spune obiectiv că Țara a ratificat alegerea Regelui. Ea era plictisită și obosită de alegeri în fie-care an și de crizele permanente de guvern. Duca avea prestigiu. Om distins, corect, foarte cult, cu preocupări literare, mai mult conferențiar decât orator, se bucura de stima tuturor. Satisfăcea condiția pusă de Petre Carp unui om politic: „corect în viața privată, dezinteresat în cea publică".
Un asemenea om nu putea place Regelui Carol II.
Alegerile au loc în ajunul Crăciunului. La 28 Decembrie, el merge la Rege la Sinaia și la plecare, este asasinat în gara Sinaia de trei legionari: Niculescu, Caranica, Doru Belimace, prea mărite apoi sub denumirea comună de „Nicadori".
La ministerul de Interne era titular, Ion Inculeț, un om tenebros, ale cărui legături cu legionarii au apărut mai târziu atât de ~~...~~ evidente și de compromițătoare. În anumite cercuri liberale se spune că el n'a fost străin de acest asasinat. A fost Carol complice? Ce s'a petrecut mai târziu cu Codreanu ar putea fi un indiciu că acest asemenea

Arc Cernea.

acte intrau în metodele lui.
Doctorul Angelescu este însărcinat cu formarea guvernului. Dar nu a fost prim-ministru decât trei zile, în care timp Francmasonii, prin doamna Lupescu, a pregătit chemarea d-lui Tătărăscu, cu intenţiunea evidentă de a determina alegerea lui la preşedinţia partidului liberal. Comitetul Central liberal a ales însă pe Dinu Brătianu. Se crea în partidul liberal situaţia ~~din partidul~~ de la naţional-ţărănişti.
Regele îşi găsise omul. de acum putea face ce voia. D. Tătărăscu „îi ghicea gândurile". Când avea vreo dificultate scria „Domniţei". – Lupeasca –. S'au găsit scrisorile lui în corespondenţa acestei femei. Liberalii închideau ochii, fiind-că numai aşa puteau sta la guvern şi pentru interesele lor economice complexe, aceasta era esenţial. După o scurtă trecere a lui Dinu Brătianu, pe la ministerul de Finanţe – apoi a lui Victor Slăvescu şi a lui Victor Antonescu, este numit Mitiţă Constantinescu, care era în acelaşi timp şi guvernator al Băncii Naţionale. De acum încep marile transferuri, în devize forte, în favoarea Regelui. Ca toţi strămoşii lui, acesta era foarte arghirofil. In ţară vrea să pună mâna pe marile întreprinderi. Reuşeşte cu banca de credit românesc. Deposedează pe Oscar Kaufman de acţiunile lui, dar aceeaşi operaţie nu reuşeşte cu Ausnit, care se opune. Acesta este arestat. Urmează un proces scandalos, dar evreul rezistă. Cu naţional-ţărănişti nu s'ar fi putut face aşa ceva. De aceea guvernarea liberală merge înainte.
In ţară însă, nu e linişte. Domnul Mihalache, ales şef ~~al partidului~~, după Vaida, reorganizează partidul, pune la punct programul şi-l adaptează vremei. Legionarii fac la fel, dar acţiunea lor e tăcută subversivă. Ei trimit în Spania voluntari. Moţa şi Marin mor în războiul civil de acolo. Rămăşiţele lor sunt aduse cu mare pompă în ţară, cu toleranţa vădită a ministerului de Interne, ba chiar cu încurajarea lui Inculeţ, care voia să facă din legionari o torpilă contra naţionalilor-ţărănişti. [illegible]

Se spunea că Inculeț, ministrul de Interne, finanțează chiar mișcarea legionară. In orice caz această politică a favorizat elementele de dreapta. Vaida propune, în comitetul central național-țărănesc adoptarea lui „numerus valahicus" adică limitarea numărului evreilor ai profesiunile libere, la început, și apoi în toate activitățile. Era o concesiune, pe care el o credea necesară, de făcut tendințelor antisemite, tot mai puternice în opinia publică. Maniu combate aceste idei. Domnul Mihalache le consideră contrarii ideologiei partidului. Comitetul central respinge sugestiile lui Vaida. Acesta pleacă din partid urmat de prietenii lui, printre cari Mirto, D. R. Ioanițescu, Voicu Nițescu, Tilea, Victor Moldovanu, Const. Angelescu, Adam Popa și alții. Acțiunea lui Vaida n'a avut nici un răsunet în țară. In Ardeal, unde el fusese odată foarte popular, Vaida a pierdut orice aderență.

O lovitură de teatru impresionează rău nu numai opinia publică românească, dar și cea străină, făcând să se nască îndoeli asupra sincerității politicei externe a României. Nicolae Titulescu este rechemat brusc din postul de ministru al țărei la Londra. D. Tătărescu explica această rechemare prin incompatibilitatea de humor între acesta și Suveran. La Cameră avusese loc o desbatere de politică externă, în care Gh. Brătianu acuzase pe Titulescu că a convenit cu Litvinov, ministrul de externe sovietic, trecerea eventuală a trupelor sovietice prin România pentru a apăra Ceho-Slovacia.

In desbaterile de la Liga Națiunilor, asupra agresiunei italiene contra Abisiniei, Titulescu nu numai că susținuse foarte ferm sancțiunile, dar insultase pe Italieni, ceeace a provocat răceală între România și Italia. In sfârșit și mai ales, Titulescu reprezenta politica

Nic Penescu

de fidelitate absolută în alianțele României,
și ~~de contrarie~~ în democrație de tip occidental.
În 1935 au loc alegeri parțiale, la Mehedinți
și Hunedoara, pentru camera deputaților.
La Mehedinți a fost ales doctorul Lupu recent reve
nit în partid, având contracandidat pe Octavian
Goga. Lupta electorală a luat caracter de război civil.
S'au mobilizat forțe din întreaga țară și au fost aduse
acolo. Echipele de propagandă erau înarmate. A fost
ales doctorul Lupu. Cu toate nemulțumirile pe care le
provocase politica de deflație a guvernelor național-
țărăniste, care scăzuseră salariile – faimoasele curbe de
sacrificiu ce loviseră ~~și~~ pe salariații publici, dar au
avut repercusiuni și asupra celor particulari, funcțio-
nari și muncitori, cu toate că țăranii ~~a~~tribuiseră
partidului scăderea prețurilor produselor lor, clasele
mijlocii, ~~și~~ țărănimea și muncitorimea au rămâ-
as credincioase partidului.
La Hunedoara a candidat Ghiță Pop, având advers-
ar pe fostul prefect până atunci, preotul Micoe, liberal.
Frontul plugarilor, organizație locală, care avea unele
ramificațiuni și în județul Alba, ~~și~~ a cartelat cu noi.
Era condus de dl Petru Groza. A fost ales Ghiță Pop.
În 1936 au fost alegeri administrative în toată țara.
Naționalii-țărăniști au avut cele mai multe voturi,
deși nu trecuseră de cât doi ani de la izgonirea lor
de la guvern.
Cam la aceeași epocă a izbucnit afacerea „Skoda".-
Regele voia să lovească în Maniu. Dl Tătărescu i s'a
pus la dispoziție. În timpul guvernării național-
țărăniste s'a pus problema înarmării. S'a făcut la
Skoda, fabrică de armament ceho-slovacă o comandă
de tunuri de calibre mijlocii și mari, după
planurile generalului de artilerie Sică Popescu, un
eminent tehnician. Comanda era în curs de exe-
cutare la venirea la guvern a liberalilor.
În camera deputaților, ~~și~~ în presa liberală și cea
adversară naționalilor țărăniști s'au adus acuza-
țiuni naționalilor-țărăniști, că unii dintre înșii au
primit comisioane pentru acel contract.

— Nic. Penescu

Acuzațiunile priveau mai ales pe Romulus Boilă, căsătorit cu o nepoată a lui Iuliu Maniu și pe acesta. Colonelul magistrat Pomponiu a primit dispozițiuni de la Rege - se spunea - să implice pe Maniu. Parchetul militar cerceta afacerea, fiind-că erau implicați și militari, generalul Sică Popescu maiorul Șerbu și alții. Se pretindea că s'au plătit supra-prețuri, din care s'au servit comisioane lui Maniu, prin Boilă și la alții.

Paralel cu ancheta judiciară a fost inițiată și una parlamentară. S'a găsit că Romulus Boilă, care administra niște mine de aur, pe care le avea Maniu primise de la Skoda un împrumut - direct sau printr'o bancă, nu'mi amintesc - pentru exploatarea acestor mine. Era acuzat că, în realitate, acest împrumut ascundea comisionul destinat lui Maniu, prim-ministru în momentul când s'a încheiat contractul cu Skoda. A fost arestat și Zeletzki, reprezentantul Skodei în România și condamnat cinci ani. Și Boilă a fost condamnat, dar Curtea de Casație a admis recursul lui. [redacted] Nu s'a putut însă reține nici o acuzare contra lui Maniu, care n'a putut fi implicat în proces. La Cameră, deputații naționali-țărăniști au apărat cu succes pe Maniu. Totuși în opinia publică a rămas impresia că oameni din apropierea lui Maniu și în deosebi Romulus Boilă au profitat din contractul Skoda. Urmarea acestui proces a fost rezilierea contractului și întârzierea înarmării noastre. Dar nu numai atât. Chiar guvernul Tătărăscu a făcut un nou contract cu Skoda, mai oneros decât primul, fiind-că între timp crescuseră prețurile.

In vara anului 1936, Maniu începe o mare campanie contra Regelui pe chestia legăturilor acestuia cu doamna Lupescu, care ofensau morala creștină. Se organizează mari adunări la Vinț, Lut, Uioara și Alba Iulia, fosta circumscripție electorală a lui

Mc. [illegible]

Maniu pe seama Ungurilor, la care acesta atacă
în plin pe Rege. Atunci aceasta făcea foarte
dificilă poziția domnului Mihalache în partid
și față de Rege. Armand Călinescu, începuse
manevra de apropiere de camarilă. El ia o
atitudine favorabilă Regelui, ca răspuns la
campania lui Maniu. Cu prilejul unei adunări
în comuna ~~de~~ Albești, din Argeș, el proclamă
dreptul Regelui de a avea un rol activ în
politica internă. Virgil Potârcă, la Craiova,
imita pe Călinescu. Opinia publică credea că
aceștia exprimă opinia domnului Mihalache,
date fiind legăturile lor cu șeful partidului.
Era limpede că manifestațiunile acestea stir-
beau autoritatea domnului Mihalache și îi
sabotau politica. El păstrează totuși o atitudine
de neutralitate între aceste curente în partid, iar
pe Rege nu-l înjură dar nici nu-l lingușește.
În politica externă se simte o slăbire a Micii
Înțelegeri, după plecarea lui Titulescu.
Stoiadinovici, ~~se~~ șeful guvernului iugoslav se
apropie de germani. La o vânătoare, care are loc
în Banat, organizată pentru a disimula întâl-
nirea Regelui cu Stoiadinovici se simte această
schimbare în politica Iugo-Slaviei. Se spunea că
principele Paul, regentul iugo-slav era câștigat
pentru această orientare nouă.
Mussolini, supărat din cauza sancțiunilor Ligei
Națiunilor contra Italiei pentru războiul acestia
împotriva Abisiniei, se apropie de Hitler, de care
îl legau afinități politice. Carol pare că rezistă.
În 1936, generalul Gamelin, participă la
manevrele armatei române, care au loc în
regiunea Sebeșului - Săsesc. La banchetul oferit
Generalului francez, la Sibiu, Regele ~~f~~ ține un
discurs foarte pro-francez.
La palat au loc schimbări în Camarilă. Puiu
Dumitrescu fusese înlocuit - se spunea, la interven-
ția doamnei Lupescu - cu Ernest Urdăreanu.
Acesta era un ofițer de cavalerie, care se ocupa în

Mr. Penescu

ultima vreme cu competițiile automobilistice. Alerga pe mașini Fiat. Aceste preocupări îl recomandaseră pentru înalta demnitate de șef al Garajului regal, unde a fost remarcat de Carol. El devine în scurtă vreme mareșal al Palatului și sfătuitorul cel mai intim al Regelui.

Trinitatea: doamna Lupescu, Urdăreanu, Gabriel Marinescu este atotputernică. Ea creiază în jurul Regelui ~~atmosfera~~ un cerc care îl rupe de realitățile din țară și îl face să trăiască într'o atmosferă de lingușire orientală și de minciună. El era „stăpânul". Nici familia lui Carol nu mai avea vre-o înrâurire asupra lui. Principele Nicolae se căsătorise cu o doamnă - Johan... Carol, care nu-și controla viața lui privată, anulează această căsătorie făcută fără învoirea lui, potrivit statutului Casei regale. Un conflict grav a izbucnit între cei doi frați. Regina Maria moare puțin timp după aceea. Principele Nicolae pleacă din țară cu soția lui. Prestigiul familiei regale se macina mereu.

Carol începe să maimuțărească metodele fasciste și hitleriste. Se creiază organizația de stat a tineretului, numită „străjăria". Carol este proclamat: „marele străjer".

Legislatura liberală ia sfârșit în Noembrie 1937. Maniu era convins că Regele nu dă guvernul domnului Mihalache. Se încep consultările în vederea constituirii unui nou guvern. Regele oferă guvernul domnului Mihalache, cu condiția „sine qua non" de a se înțelege cu Vaida. Domnul Mihalache refuză. Dl Tătărăscu este însărcinat cu formarea guvernului, așa cum prevăzuse Maniu. Se convoacă Comitetul Central al partidului Național-Țărănesc. Domnul Mihalache expune situația politică și caracterizează cloaca de intrigi cu care s'a avut de luptat „țăranul de la Topoloveni". El demisionează de la președenția partidului: „Cincinat lasă comanda, Cincinat duce la plug".

Nic Penescu

Maniu revine la șefia partidului.
Unii fruntași, în deosebi grupul Călinescu-Ralea-Ghelmegeanu erau nemulțumiți de această politică „sub specie aeternitatis" cum o numeau ei. Maniu se întâlnește cu Codreanu și încheie cu acesta pactul de neagresiune, de care am vorbit în prima declarație. Regele și d. Tătărescu au contat pe lupta dintre național-țărăniști și legionari, ~~de~~ de care ar fi profitat guvernului liberal. Acesta mai aștepta și recunoștința legionarilor pentru toleranța și chiar sprijinul ce Inculeț le-a dat între 1933 și 37. Pactul ~~ea~~ Maniu-Codreanu a răsturnat toate aceste socoteli. In campania electorală legionarii n'au făcut mari adunări. Ei au continuat să activeze subversiv. Noi, ca de obicei, am ținut întruniri și am difuzat multe manifeste. Maniu ~~fa~~ a atacat pe Rege, în principal, pe aceeași temă ca în trecut. Tătărescu răspunde prin faimosul discurs la Radio „Da sau nu, domnule Maniu", care l-a făcut ridicol. Liberalii nu obțin 40% din voturi, deci nu beneficiază de prima electorală. Național-țărăniști au un mare succes, prin alegerea a aproape 120 de deputați. Dar și succesul legionar este important, în deosebi în unele județe din Ardeal.
Regele e dezorientat. Nu știu cine i-a putut sugera formula Goga-Călinescu, cea mai proastă cu putință. Noi am fost surprinși de trădarea lui Călinescu, cu toate manevrele lui anterioare. El este urmat de Potârcă, Vasile Rădulescu Mehedinți, Dinu Simian și alții mai mici. Eram la un dejun la d. Mihai Popovici, la care participa și Potârcă, după demisia guvernului al doilea Tătărescu. Potârcă făcea declarații de devotament lui Maniu. ~~Da~~ Seara însă depunea jurământul de ministru, nu-mi amintesc la ce departament.
Parlamentul ales în Decembrie 1937 este dizolvat. Se fixează noile alegeri ~~pentru~~ în februarie 1938
Deși pactul cu legionarii privea numai alegerile din

Mc. Venescu

 24 ~~25~~

Decemvrie 1937, cele două partide nu se combat nici în campania electorală nouă.
Eu plec de la Hunedoara, unde candidasem în 1937 și sunt ales președintele organizației de Argeș, în locul lui Călinescu. Noul guvern, având pe Călinescu vice-președinte și ministru de interne, modifică legea electorală, în așa fel încât să lipsească pe național-țărăniști de semnul lor electoral, devenit atât de popular, și să facă posibile ingerințele electorale. Contestațiile noastre sunt respinse de comisia centrală electorală. Dl Mihalache și cu mine mergem în județul Argeș și atacăm vehement pe Călinescu. Campania noastră are un mare succes. La Pitești are loc o mare adunare la care domnul Mihalache și cu mine punem problema constituțională pe alt plan decât Maniu. Cuziștii – deși la guvern – provoacă turburări în țară, în deosebi în Basarabia. Călinescu, de la postul lui de observație, – ministerul de interne – își dă seama că dacă liberalii n'au putut lua majorități, cu atât mai puțin pot aștepta gogo-cuziștii – călinescu în luptă acum cu cele trei mari forțe politice din țară. El determină pe Rege, cu ajutorul lui Urdăreanu să concedieze pe Goga, ceeace Regele face o lună după chemarea lui la guvern.
Regele trece la dictatura personală. Maniu prevăzuse că se va ajunge aci. Nu mai exista altă soluție decât guvern Maniu. Aceasta însemna însă înfrângerea lui Carol și mai ales dispariția camarilei lui. Ea era însă acum destul de puternică pentru a-l împiedica să facă așa ceva. Ea avea un argument la care Regele, cu firea lui, era foarte sensibil: „prestigiul Coroanei".
Regele chiamă la consultări pe foștii prim-miniștri, ca să le propună să ia loc în galeria consilierilor regali, care trebuiau să ornamenteze guvernul prezidat de patriarhul Miron Cristea, în care Călinescu era vice-președinte și ministru de interne. Toți acceptă afară de Maniu. Numai național-țărăniștii n'au fost reprezentanți.
Amintesc numai că la sfârșitul lui Februarie a fost plebiscitată noua constituție. Partidele au fost dizolvate. Prin legea din Aprilie 1938 s'a creat Frontul național democrat.

Mc Daniel

partid unic și totalitar. Legea prevedea uniforme și jurământ obligatoriu pentru senatorii de drept. Naționalii-țărăniști, care erau senatori de drept sunt împiedicați să intre în Senat.
Maniu și dl Mihalache introduc acțiune în contencios pentru anularea actului președintelui Senatului, C. Argentoianu, care dăduse această dispoziție și pentru constatarea ilegalității constituției din februarie 1938. Am pledat aceste procese la Curtea de apel și la Casație. Curtea de apel a respins acțiunile ca inadmisibile. Casația n'a mai avut timp să le judece, fiind-că între timp a dispărut constituția din 1938.
Indată după dizolvarea partidelor, comitetul central al partidului s'a întrunit la profesorul Tașcă-acasă, în secret, și a dat lui Maniu depline puteri. De atunci începe marea acțiune a președintelui, care privește perioada 1938–1942.
Inafară de procesele senatorilor de drept, am mai intentat o acțiune împotriva actului administrativ de interzicere a balului anual, destinat strângerii de fonduri pentru terminarea școalei de la Topoloveni. Și aceasta a fost respinsă de Justiție. Procesele acestea erau provocate pentru a menține pe această cale o stare de agitație contra regimului.
Se fac alegeri pentru Parlamentul Frontului Renașterii naționale. Partidul nu se amestecă în ele. Numai cu prilejul plebiscitului Constituției din februarie, membrii partidului au votat contra.
Candidează pe listele Frontului Ion Lugoșanu, C. Vișoianu, cred că și Sandu Rădulescu. Cei doi din urmă nu sunt însă aleși. Ei sunt excluși din partid. Mai intră în guvern Ralea, la ministerul muncii, Ghelmegeanu la comunicații și Gafencu la externe. Sunt excluși din partid. Rămăsese Petre Andrei. Pentru a ține legătura în partid se organiza agape sau serbări. La una din acestea, punerea pietrei fundamentale a căminului cultural

M. Popescu

din Dobrești, satul dlui Mihalache, Andrei a ținut un
discurs plin de laude pentru Armin. Câte-va zile
după aceea, telefona dlui Mihalache, care îl aștepta
la dejun, spunându-i: „Am trădat și eu, am depus
jurământul de ministru al Educației Naționale.
Până în toamna anului 1938 nu sunt evenimente importante. Președintele nu-a dat o misiune, cu
prilejul voiajului meu în streinătate. Călinescu a
făcut o lege administrativă, în care încearcă să aplice proectul nostru elaborat în 1935.
În Octombrie se petrec lucruri grave în Ceho-Slovacia. Germanii ocupă Țara Sudeților. Este continuarea
politicii inaugurată în Martie cu Austria. Polonezii
ocupă o regiune din răsăritul Ceho-Slovaciei. Are loc
Conferința de la München, care a amânat numai
războiul, care ar fi izbucnit atunci, dacă Anglia nu l-ar
fi împiedicat. În țară se aștepta o schimbare în situația internă, dată fiind primejdia care ne amenința
și pe noi. Colonelul Beck vine în România și propune
Regelui să participăm și noi la îmbucătățirea Ceho-Slovaciei, luând Ucraina sub-carpatică. Carol respinge sugestia.
Prin Tilea, care era ministru la Londra, el Regele reușește să obțină consimțământul Regelui Angliei pentru
o vizită oficială la Londra. Impresiunea pe care Carol a
făcut-o Curții și oamenilor politici englezi n'a fost
prea bună. El asigură însă pe englezi de fidelitatea României, care nu se lasă influențată de germani. La întoarcere, însoțit de Mihai, mare voevod de Alba-Iulia, se
oprește însă la Hitler și-l asigură pe acesta de prietenia lui și a României, care va ajuta politica germană.
Întors în țară transmite, prin reprezentantul sovietic
în România, guvernului din Moscova, un mesagiu în sensul că România înțelege să facă o politică amicală față
de Soviete și să le ajute în cazul în care Uniunea Sovietică
ar interveni în favoarea Ceho-Slovaciei. Acest mesagiu
a fost transmis de Soviete guvernului german și a fost
determinant pentru politica viitoare a Germaniei față
de noi.

M. Ralea

In timpul în care Regele era în drum spre țară, sunt
asasinați Codreanu și încă treisprezece legionari, - nicado-
rii și decemvirii, adică asasinii lui Duca și ai lui Ste-
lescu, care își ispășeau pedeapsa în penitenciarul din
Râmnicu-Sărat -. Ministerul de Interne dă un comunicat
în care explică moartea acestora cu încercarea lor de a
fugi de sub escortă.
Călinescu notează în memoriile sale că generalul Gabriel
Marinescu i-a propus un plan, cu care el n'a fost de
acord decât în parte. S'a știut mai târziu că planul era
asasinarea lui Maniu și a lui Codreanu. Călinescu n'ar
fi trecut la asemenea acte fără știrea Regelui.
Legionarii au fost asasinați de jandarmi, în momentul
în care Regele nu era în țară, pentru a-l degaja pe aces-
ta de răspundere.
Situația internă este extrem de încordată. Maniu
nu cunoștea la acea vreme „abilitățile" lui Carol.
Președintele continuă să ia atitudine față de
toate problemele la ordinea zilei, trimițând guve-
rnului memorii, din care eu am făcut extrase
în raportul meu către Comitetul Central, la 3 Iulie
1946.
In 1939, Moruzof, directorul general al Serviciului Se-
cret de informații trimite în Germania pe Horia Sima,
fruntaș legionar, pentru a se informa în cercurile național-
socialiste asupra intențiilor acestora privitoare la Româ-
nia. Horia Sima aduce știrea că Transilvania va
deveni o țară autonomă „Donauland", sub conducerea
germanilor de aci.
Guvernul român făcuse demersuri pe lângă guver-
nul englez să se dea și României garanții simila-
re cu cele date Poloniei, în urma refuzului acesteia
de a primi propunerea germană relativă la Dan-
zing, ceea ce făcea probabil războiul între cele două
țări. Hitler nu se ținuse de cuvânt. După Münch-
en, transformase Ceho-Slovacia într'un protectorat
german și acum venise rândul Poloniei.
Anglia a dat României aceste garanții. Desigur
că Hitler a fost nemulțumit de duplicitatea lui
Carol.   [illegible]

Rezultatele acestei politici de a minți pe toți se vor vedea în 1940.
Războiul izbucnește la începutul lui Septembrie. Polonia e zdrobită în câte-va săptămâni. Sovietele ocupă regiunea de răsărit și Lembergul, ceva mai mult de cât luaseră Polonezii în 1920.
Guvernul polonez, parte din armată și multe familii se refugiază în România. Generalul Gabriel Marinescu, conducea la Grigore Ghica Vodă operațiunile de primire și triere a lor. Se spunea că i-a jefuit de sume mari, pentru a le permite intrarea în țară.
Puțin timp după aceea, Călinescu - care devenise prim-ministru, după moartea Patriarhului Miron Cristea - este asasinat.
Urmează guvernul generalului Argeșeanu, care aplică represalii sângeroase în rândurile legionarilor. Odată această misiune terminată, este chemat la guvern Constantin Argetoianu.
Numai indicarea acestor nume arată unde ajunsese Regele și experiența Frontului Renașterei Naționale.
Acest „partid unic", s'a topit singur. După Argetoianu Regele revine la omul său preferat, Gheorghe Tătărăscu. Din guvernul acestuia fac parte Ghelmegeanu, ministru de interne, Gafencu, ministru de externe, Ralea și Andrei.
Gafencu face o vizită lui Hitler, îmbrăcat în uniforma Frontului Renașterei Naționale.
O Convenție comercială este încheiată cu Germania prin care se pune la dispoziția acestia resursele noastre economice. Se renunță la garanțiile Angliei.
Maniu protestează împotriva ~~acestei~~ convențiunei pe care o consideră contrarie poziției de neutralitate a României.
Ghelmegeanu încearcă o apropiere între Rege și legionari și, dacă ar fi posibil, proclamarea acestuia de „Căpitan" al legiunei, în locul lui Codreanu. F.N.R-ul este înlocuit cu Partidul națiunei, sub președenția Regelui, având Secretar general pe Urdăreanu

Mc Vernescu

Toate acestea se întâmplau în 1940, după prăbușirea Franței. Regele ~~se~~ pregătea o apropiere tot mai mare de Germania. Era prea târziu. La 21 Iunie cade ca un trăsnet ultimatul Sovietic. Basarabia, Moldova de Nord și Bucovina de Nord trebuesc evacuate în patru zile. Fabritius, ministrul Germaniei, sfătuește pe Rege să cedeze. Ultimatul prevedea încheierea unei Convențiuni privind cedarea acestor părți din țara noastră. Guvernul Tătărăscu o încheie.

La consiliul care a avut loc la Palat, Maniu n'a fost chemat. Partidul nostru n'a luat atunci atitudine față de acest eveniment.

Guvernul demisionează. Se formează un guvern Gigurtu cu participarea unor legionari: Radu Budișteanu, Noveanu.

Acesta cere Germaniei admiterea României în Axa Roma-Berlin. Drept răspuns, Ungaria cere Ardealul și Bulgaria Cadrilaterul, iar Axa Roma-Berlin ~~cere~~ ~~Rom~~ pune condiția înțelegerei României cu acești vecini, pentru a fi primită. Urmează arbitrajul de la Viena și tratatul de la Craiova.

Suntem la sfârșitul lui August 1940. Trupele române încep evacuarea Ardealului de Nord.

Regele convocase și pe Maniu la consiliul de Coroană care avea să hotărască asupra acceptărei ~~[illegible]~~ a arbitrajului de la Viena. Președintele nu era în București și n'a putut ajunge la timp, ca să participe la el. Izbucnesc turburări la București, provocate de național-țărăniști și ~~liberali~~ legionari. Cineva pătrunde chiar în curtea palatului și trage un foc de revolver. Regele intră în panică.

In aceste zile are loc o întâlnire între Maniu și Antonescu la Ploești, în care ~~se~~ se discută eventualitatea unui guvern ~~a~~ Antonescu. Acesta se angajează să-l facă cu reprezentanți ai partidelor național-țărănesc și liberal. Maniu convine cu Dinu Brătianu să nu primească nici unul guvernul, pentru a face posibilă soluția Antonescu, care să silească pe Carol să abdice.

Ar. Genescu

Niciodată n'am putut afla de la președinte, de ce trebu-
-ia ca Regele să aleagă neapărat pe generalul Anto-
nescu, când mai avea și alți generali, capabili să
prezideze un guvern. In seara de 4 Septembrie, am
luat masa cu Maniu la restaurantul Cina. Ne-am
așezat de așa fel în cât să vedem pe Antonescu
plecând de la Palat. Președintele aștepta ca
să primească un mesagiu de la acesta, ~~acesta~~ care n'a
venit până la ora 11 seara. Am plecat. Maniu era
nervos și îngrijorat. Mi-a spus că ar putea să aibă
nevoie de mine în cursul nopței. A doua zi însă
am văzut în ziare cum a format Antonescu guve-
rnul. Nu se ținuse de cuvânt.
Țara a primit cu mare satisfacțiune abdicarea lui
Carol. La început am crezut că Antonescu va
permite funcționarea partidelor, mai ales fiind-că
legionarii erau în plină acțiune. In câte-va zile
însă ne-am lămurit că noi continuam să rămâ-
nem în ilegalitate.
Evacuarea Ardealului este terminată.
Intre Antonescu și Horia Sima intervine o înțelegere,
de colaborare la guvern și în politică. Horia Sima
devenea conducătorul mișcării legionare, iar Anto-
nescu rămânea conducătorul Statului. Legionarii
îl sprijineau și îi ofereau astfel baza politică ce
îi lipsea. Antonescu aderă la Axa Roma-Berlin
și cere instructori germani pentru armată. Era un
mijloc de camuflare a venirei de trupe germane
în România, al căror rost îl înțelegea toată lumea.
Maniu protestează împotriva acestei politici, contra-
rie neutralităței noastre.
Legionarii răspund cu asasinarea lui Madgearu,
care la o masă la clubul marei industrii, vorbise
împotriva convențiunilor comerciale cu Germania,
chiar în prezența unor personalități național-socia-
liste. Madgearu mai fusese închis la Bistrița, de
fostul său prieten, Ghelmegeanu, când acesta era
ministru de interne sub Carol, tot pentru declarații
contra regimului de atunci. Legionarii explică însă
~~uc~~ omorârea lui Madgearu, ca un act de răzbunare
a unor oameni, dușmani ai lui, dar nu ca un act politic.

Nc. Penescu

Și domnul Mihalache a fost atunci serios amenințat. Iorga a fost căzut victima legionarilor, care l-au pedepsit pentru că el ar fi provocat arestarea lui Codreanu, condamnat în procesul de calomnie ce acesta îi intentase.

Cu aceste două asasinate începe seria crimelor pe care legionarii le comit. ~~și care~~ In scurt timp între Antonescu și Legionari începe neînțelegerea, care duce la ~~[illegible]~~ un conflict grav, ce culminează în evenimentele de la 21-24 Ianuarie 1941.

Germanii au stat la început în expectativă. Când au văzut însă că armata este alături de Antonescu și legionarii s'au compromis au luat atitudine în favoarea acestuia. Rebeliunea legionară este înfrântă și Antonescu face un guvern de militari.

Noi am stat în expectativă față de aceste evenimente. Poziția lui Antonescu în țară se consolidase. El se sprijinea acum pe armată și pe opinia publică. ~~In [illegible] merge la Hitler și stabilește~~

In Martie izbucnește războiul contra Iugoslaviei. Trupe germane trec prin România în Bulgaria.

La sfârșitul lui Mai sau începutul lui Iunie, Antonescu merge la Hitler. In cercurile politice de la noi se spunea că Antonescu a cerut ca România să participe la războiul contra Sovietelor. Acesta izbucnește la 21 Iunie. Maniu n'a putut lua mai înainte atitudine, fiindcă nu putea afirma că va fi război, iar Antonescu n'a informat pe nimeni de pactul încheiat cu Hitler.

La 20 de Iunie am plecat la țară, în satul Buta din Județul Argeș, cu doctorul Lupu, care nu voia să stea în București. Câte-va zile mai târziu au venit Maniu și domnul Mihalache. Al Popovici era la Brasov. S'a discutat atitudinea pe care partidul trebuia s'o ia față de acest eveniment de imensă importanță. Maniu a propus ca războiul să fie dezaprobat fara nici o rezervă, căci nu aceasta este calea pentru redobândirea a ceea ce am pierdut în 1940. Nic. Penescu.

Doctorul Lupu credea că partidul nu poate dezaproba un război, care este făcut pentru salvarea Basarabiei, a Bucovinei și Moldovei de Nord. Acesta nu este un război de cuceriri ci de apărare națională. S'a ajuns la o soluție intermediară. Războiul este legitim numai până la Nistru. Trupele române nu trebue să treacă dincolo de vechile hotare. Eu am fost însărcinat să redactez un proect de memoriu în acest sens. In forma lui definitivă, a fost trimis lui Antonescu. Acesta a răspuns că un război încе-put nu se oprește în drum, ci merge până la zdrobirea ~~[illegible]~~ inamicului.

O lege este promulgată, prin care se constitue controlul averilor foștilor demnitari ai Statului, de la Secretar general în sus. Ancheta se făcea de consilieri de la Curtea de Casație. Fostul demnitar trebuia să justifice veniturile care i-au servit la dobândirea de bunuri, altfel acestea erau confiscate.

Incepe persecutarea evreilor, pentru a fi în nota vremii. Evreii din Iași sunt acuzați că au tras în trupele germane și române, care treceau prin oraș. Sunt băgați în vagoane închise de marfă, ticsiți, și trenul pleacă, pe o căldură de Iulie, spre o destinație nestabilită. Mulți mor de sete sau asfixie. Este trenul morții. Filderman, fostul președinte al comunității evreiești aduce lui Maniu ~~[illegible]~~ fotografii ale ~~[illegible]~~ cadavrelor evreilor. Maniu protestează contra acestor crime.

Domnul Mihalache a crezut că va putea convinge pe Antonescu să se oprească la Nistru. A cerut să fie mobilizat. S'a dat repede seama însă că încercarea este inutilă. De aceea a cerut telegrafic demobilizarea, care i-a fost aprobată. El n'a participat la nici o operațiune militară.

Persoane din toate partidele, constituesc o Societate - persoană juridică fără scop lucrativ - cu numele „Pro Transilvania". Inițiativa aparținea lui Maniu. [illegible]

Tribunalul îi acordă personalitate, dar înainte ca sentința să fie definitivă, guvernul o dizolvă, printr'un act de guvernământ. Scopul societăței era să ajute pe Românii refugiați din Ardealul de Nord. S'a făcut acțiune în contencios, pe care am pledat-o eu și I. V. Gruia. La Curtea de Casație am atacat în plin regimul Antonescu. Procesul s'a judecat în 1942.
Trupele române, în ofensivă, trec Nistrul și atacă Odesa. Un nou protest, în numele partidului național-țărănesc semnat de președinte, repetă cererea ca armata română să nu depășească vechea graniță. Antonescu telegrafiază din Odesa, că se va întoarce acasă prin Oradia și Cluj. Anglia trimite guvernului român o notă ultimativă, cerându-i să nu continue războiul dincolo de Nistru. Maniu se întâlnește cu Sir Hoare, ministrul Angliei și își ia angajamentul să răstoarne regimul Antonescu să scoată România din război și să revină la politica tradițională a țărei, de ~~absoluta~~ prietenie cu Franța și Anglia, cu condiția ca hotarele din 1938 să fie garantate. Sir Hoare răspunde afirmativ pentru Ardeal, dar guvernul englez nu ia angajamente privitor la ~~pe~~ teritoriile cedate Uniunei Sovietice.
Antonescu răspunde negativ la nota engleză. România se găsește în război cu Anglia.
Iarna anului 1941-42 macină armatele germane risipite pe imensele spații rusești. Războiul fulger eșuase. Rușii practicaseră cu succes tradiționala lor tactică a retragerei ~~p~~ ca să atragă pe adversar cât mai departe de bazele lui, în adâncurile stepelor. Ofensiva din 1942 nu reușește să înfrângă armatele sovietice.
Pentru noi era limpede că germanii pierduseră virtual războiul.
Antonescu pune însă la dispoziția germanilor toate resursele economice ale României. O misiune economică germană, condusă de Neubacher și Clodius organizează exploatarea țărei. Maniu ia o atitudine mai dârză încă contra guvernului și atacă pe germani. Baronul Killinger, care înlocuise pe Fabritius atacă partidul național-țărănesc și ~~pe~~ conducerea lui, amenințându-ne chiar. Maniu protestează contra amestecului străin în politica noastră internă.

N.c. Penescu

Doctorul Lupu face legătura cu Antonescu. Acesta rămâne surd la toate protestele şi intervenţiile noastre.
America intră în război. De acum soarta Germaniei era definitiv hotărâtă. Domnul Mihai Popovici oferă însărcinatului de afaceri al Statelor Unite, Bentham, un dejun de adio, la care participă Maniu şi cu mine. Preşedintele pune diplomatului american aceeaşi întrebare ca lui Sir Hoare, adăogând că regimul Antonescu nu trebue confundat cu poporul român, care la cea dintâi împrejurare favorabilă, îl va doborî. Bentham a răspuns la fel ca ministrul Angliei, după ce a întrebat guvernul său. Aceasta permitea lui Maniu să ia contact mai strâns cu anglo-americanii şi să treacă la acţiune directă la momentul oportun.
In februarie germanii suferă dezastrul de la Stalingrad. Maniu şi Dr. Lupu văd pe Antonescu şi îi cer să iasă din război. Antonescu este foarte agresiv şi refuză să stea de vorbă pe această chestie.
La iniţiativa lui Maniu, profesorii universitari din partid, cu excepţia unuia, şi avocaţii fac memorii către Antonescu, semnate de colegi din alte partide sau fără partid, şi cer ieşirea României din război. Unii sunt trimişi în lagăr.
Eu organizez, acasă la mine, un cerc de studii, care lucrează în ilegalitate. Mă voi ocupa de el mai târziu.
Şi Ghiţă Pop - secretarul general al partidului la acea epocă, face acelaşi lucru, dar studiază o singură problemă: economia agrară. El mai scoate un buletin informativ pentru organizaţiile judeţene.
Maniu intră în legătură cu Românii aflaţi în Spania şi Portugalia, servindu-se de curierii diplomatici ai Ministerului de Externe. El primeşte informaţii preţioase, mai ales de la Lisabona, care era atunci un loc de întâlnire al tuturor beligeranţilor.
Evenimentele din Italia îl decid să înceapă actele pregătitoare ale loviturei contra lui Antonescu.
In primul rând venea acţiunea diplomatică.
Luând ca bază conversaţiile de mai sus, Maniu considera că a sosit ~~[illegible]~~ ceasul iniţierii unor tratative care să asigure României avantajele cele mai mai posibile. Ss. [illegible]

Stabilirea contactului cu aliații nu era ușoară. Maniu se servește de inginerul Rică Georgescu, directorul general al Societății Româno-Americane de petrol. Acesta avea legături cu persoane care mergeau sau veneau din Turcia. Prin unele din acestea, al căror nume nu-l cunosc fiindcă Maniu era discrețiunea personificată, el reușește să ia contact cu englezii spre sfârșitul anului 1943 și începutul lui 1944. I se trimite și un aparat de radio-transmisiune, cu care a lucrat un operator român.

Activitatea lui Rică Georgescu, Augustin Vișa și alți câțiva este însă descoperită de Serviciul secret de Informații, condus atunci de Cristescu. Se spunea că indiscrețiunile au plecat și de la cineva - nu știu cine - din anturajul președintelui. Rică Georgescu, Augustin Vișa și ceilalți sunt arestați. Gestapo-ul nu este străin de această descoperire. Germanilor nu le scapă importanța afacerii. Ei se interesează îndeaproape de mersul anchetei. Maniu trimite pe dr Lupu la Antonescu să-l informeze că, în caz de proces își va lua asupra lui toată răspunderea. Antonescu înțelege. El prelungește la nesfârșit ancheta, fiind-că cei acuzați erau amenințați de pedeapsa cu moartea. Ceva mai mult, ei au un regim excepțional în închisoarea Malmaison, unde sunt deținuți. Au fost eliberați la 23 August.

Paralel cu acțiunea externă, președintele caută să realizeze intern o apropiere, în vederea unei viitoare colaborări, cu social-democrații, comuniștii și liberalii-brătieniști. In toamna târzie a anului 1943 se întâlnește la mine acasă cu Pătrășcanu. Maniu îi propune să organizeze, de comun acord, acțiunea de răsturnare, la momentul potrivit, a regimului Antonescu. Pătrășcanu acceptă. Maniu îi vorbește însă și de necesitatea ca partidul comunist să ia atitudine în problema Basarabiei, Bucovinei și Moldovei de Nord.

N.C. Penescu

Pătrașcanu refuză. Președintele îi propune atunci,
ca cel puțin partidul comunist român să se
oblige să intervină pe lângă guvernul Sovietic și
partidul comunist al Uniunei Sovietice, în favoarea
unei soluții drepte în această chestiune. Pătrășcanu
refuză. În acel moment nu s'a ajuns, așa dar, la
o înțelegere. La începutul anului 1944, cei doi s'au
întâlnit din nou - nu știu unde -. În urma acestui
contact s'a hotărât începerea tratativelor pentru crearea
frontului național-democrat.
In 1943 sau februarie 44 - nu îmi aduc bine aminte -
a avut loc procesul acțiunei patriotice, în care erau
implicați d-nii Vlădescu Răcoasa, Bucur Schiopu, Biji
Mircea, soții Vexler și un institutor, al cărui nume
îmi scapă. Am primit dispozițiuni de la preșe-
dinte să-i apăr ~~......~~ în fața curței marțiale,
ceea ce am făcut cu succes. Radio Moscova a apreciat
atitudinea partidului nostru.
In martie 1944, încep, la Ghiță Pop acasă discuțiunile
pentru înființarea blocului național-democrat.
Participă la ele național-țărăniștii prin Gh. Pop,
Ion Hudiță și mine; comuniștii prin d-l Constanti-
nescu Iași; social democrații prin d-nii Voitec și
Romulus Dan; liberalii prin d-nii Constantin
Brătianu și C. Zamfirescu. Comuniștii cer ~~ca~~ ~~să~~
să fie primiți în bloc d-nii Groza, cu frontul pluga-
rilor și Mihai Ralea. Noi și liberalii nu accept-
ăm, fiind-că gruparea d-lui Groza era locală, în
Hunedoara și puțin în Alba, iar celălalt n'avea nici
atât. Se ajunge la încheerea pactului numai
între cele patru partide, în Mai 1944. De atunci ele
au lucrat de comun acord până la 23 August.
Paralel cu acțiunea internă, președintele începe
propune - pe calea arătată - guvernului englez să
se înceapă conversații pentru încheerea unui acord
care să servească de bază a viitorului ~~....~~ armistițiu.
Răspunsul a fost favorabil. Maniu propune lui Barbu
Stirbei să meargă în Turcia pentru a ~~inița~~ iniția
aceste conversații. A fost ales Barbu Stirbei, fiind-că Anto-
nescu nu-i putea refuza pașaportul iar germanii nu-l
bănuiau de adeziune politică cu noi.

[illegible]

Barbu Stirbei ajunge la Ancara unde vede pe ministrul Angliei, care era în curent cu scopul venirei sale. Cu un avion englez şi însoţit de ofiteri englezi, merge la Cairo, ~~unde ajunge~~ în Martie 1944.
Serviciul de informaţii englez trimite în România un ofiter - sau sub-ofiţer - englez de origină română, Ţurcan, care avea şi un aparat de radio-transmisiune. De acum Maniu va comunica cu Stirbei prin acest Ţurcan, care opera folosind cifrul marinei britanice. Convesaţiile de la Cairo mergeau destul de greu. Maniu cerea ca trupele sovietice să nu treacă printr'o zonă din Sud-Vestul ţărei; ca Ardealul şi Dobrogea de Sud să ne fie restituite în întregime; ca chestia reparaţiilor ca şi toate celelalte probleme - cu excepţia celor de mai sus - să fie rezolvate de conferinţa de pace; ca România să fie ~~admisă~~ considerată ~~Stat beligerant~~ Stat cobeligerant; în sfârşit ca să se trimită două divizii aeropurtate, în momentul declanşării luptei contra lui Antonescu, pentru a o ajuta. Maniu trimete pe Vişoianu în ajutorul lui Stirbei. Convesaţiile erau duse cu reprezentanţi ai guvernelor sovietic, englez şi american. Sovietele nu acceptă restituirea Dobrogei de Sud şi chestia reparaţiilor. Englezii nu răspund afirmativ privitor la diviziile aero-purtate. Nici propunerea co-beligeranţei nu este primită în forma aceasta. In fond însă era acelaşi lucru, din moment ce armata română trebuia să lupte de acum contra Germanilor sub comandament aliat.
Vişoianu a transmis opinia sa şi a lui Stirbei ca Maniu să nu mai insiste şi să remită o scrisoare unui ministru neutru, cu acceptarea stipulaţiunilor, admise de aliaţi ca urmând să facă parte din convenţia de armistiţiu. Eu redactez această scrisoare, care a fost încredinţată legaţiei unei ţări neutre, de Maniu şi a fost semnată de acesta şi Dinu Brătianu.

Nic Penescu

A urmat însă un ~~moment~~ timp destul de lung de tăcere din partea aliaților, care evitau să confirme acordul lor cu textul ~~cu~~ stabilit. Explicația am avut-o mai târziu. Mihai Antonescu făcea și el sondagii – prin Lisabona și Stockholm în legătură cu un eventual armistițiu separat al României. Englezii – oameni practici – considerau că această cale ~~.....~~ este mai directă și mai ușoară. Mihai Antonescu n'a avut curajul să meargă până la capăt. Nu știu dacă mareșalul a cunoscut acțiunea personală a lui Mihai. Grigore Niculescu-Buzești s'a amestecat și el prin unii din reprezentanții noștri ~~în~~ 5 țări neutre, care îi erau prieteni.

~~In Iunie~~ Regele era ținut în curent cu toată acțiunea internă și externă condusă de Maniu.

In Iunie el a mers pe front și a sondat pe generali dacă se poate face atunci un armistițiu separat. Generalii n'au fost de această părere.

Englezii, văzând că Mihai Antonescu nu mai dă semne de viață, au comunicat lui Știrbei și Vișoianu că este momentul să fie executate angajamentele luate de opoziția română, prin scrisoarea de care am vorbit.

Intre timp se întâmplase și neplăcerea de a pierde aparatul de radio-transmisiune și pe Țurcanu, care fusese descoperit într'o casă din vecinătatea stațiunei de radio-difuziune și arestat.

Mai rămăsese aparatul ~~prima~~ prim, care a servit pentru câte-va ~~mes~~ mesagii.

In ziua de 22 August Maniu și Dinu Brătianu trimit pe Gheorghe Brătianu la Antonescu să-i ceară să încheie armistițiu. Aceasta dă răspunsul său obișnuit. Intre Rege și Maniu se stabilise ziua de Sâmbătă pentru arestarea lui Antonescu. Regele cerea însă ca Maniu să formeze guvernul. Acesta considera însă că armistițiul ~~.....~~ este un act militar și trebue semnat de un guvern de militari. In ziua de 23 August Regele a chemat pe cei doi Antonești, pe la ora 3 după amiază (15).

N. Penescu

Ei au venit. Regele le-a cerut să încheie armistițiu, dată fiind situația militară. Mareșalul a refuzat. Regele a părăsit camera. A intrat însă generalul Aldea cu câți-va ofițeri care l-au arestat. Aceeași soartă a avut-o și generalul Piki Vasiliu, care venise la Palat să-l ia pe Antonescu. Regele a înștiințat imediat pe Maniu. Eram împreună cu dl Popovici la președinte când a venit un aghiotant regal. Față de refuzul lui Maniu de a constitui guvernul, Regele a însărcinat cu formarea lui pe generalul Sănătescu, cu participarea reprezentanților celor patru partide: Maniu, Dinu Brătianu, Pătrășcanu, care a luat și interimatul ministerului justiției. și Titel Petrescu. Se cunoaște lupta cu germanii: armatele române au încetat focul și au început acțiunea contra trupelor germane care se retrăgeau de pe frontul nostru și pentru eliberarea Ardealului de Nord.

Noul guvern a luat imediat câte-va hotărâri de importanță deosebită: Un decret constituțional a repus în vigoare acele părți din constituțiile anterioare care garantau drepturile Românilor. S'a creat un tribunal excepțional pentru judecarea criminalilor de război. S'au amnestiat infracțiunile politice comise contra guvernelor de dictatură de membrii partidelor democratice. S'a trimis la Moscova delegația pentru încheerea armistițiului sub președenția lui Pătrășcanu. Vișoianu și Știrbei au plecat de la Cairo la Moscova. Convenția de la Moscova n'a reprodus însă toate stipulațiunile proectului de armistițiu stabilit la Cairo. Maniu a reproșat Americanilor această călcare a cuvântului dat. Ei au contestat însă, că nu și-au respectat angajamentele.

[illegible]

Partidul nat.-țărănesc organizează o adunare în Capitală, prima după aproape zece ani. Ea are loc la Arc în Octombrie. Vorbesc numai doctorul Lupu și d-l Mihalache. Acesta face un mare discurs program, care desvoltă manifestul-program, redactat de domnul Mihalache și de mine. Am arătat în prima declarație în ce a constat el.
Partidul comunist denunță pactul încheeat între cele patru partide pentru creerea blocului național-democrat. El lansează o „platformă", care constituia baza programatică și politică a unei noi coaliții a partidelor democratice. La ea aderă partidul social-democrat - prezidat atunci de Titel Petrescu - frontul plugarilor și Ralea care înjghebase o grupare, numită pretențios „partidul social-țărănesc" din care făceau parte unii dintre național-țărăniști, care părăsiseră partidul în 1938. Suntem invitați să aderăm la ea și la „Frontul național democrat. Maniu discută cu d-l Groza și cu Pătrășcanu, din însărcinarea delegației permanente. In acel timp Pătrășcanu era considerat ca exponentul partidului comunist. Nu se ajunge la un acord, fiind-că partidul și-ar fi pierdut individualitatea și independența. La acea epoca nu erau diferențe programatice. Platforma și manifestul program erau apropiate. In București „coaliția" cea nouă organizează manifestații de muncitori în care se cere guvern național-democrat.
Convenția de la Yalta, între Sovietici, Americani și Englezi, prevedea guverne formate din partidele democratice reprezentative, în țările eliberate și foste Satelite. Aceste partide fuseseră de acum recunoscute, ele fiind acelea care au format guvernul de la 23 August, ~~[illegible]~~ cu care aliații au încheiat armistițiul. Nu se putea asa dar înlătura din viitorul guvern politic, partidele național-țărănesc și liberal. Iată de ce reprezentanții F.N.D ~~[illegible]~~ propun acestor două partide constituirea unui guvern comun. Se încep discuțiuni, care merg însă greu. Se propune numele d-lui Groza pentru președinția acestui guvern și câte două ministere pentru noi și liberali.

Mc. [illegible]

acestea nu acceptă oferta. Eu intervin în aceste dis trata-
tive, de acord cu Maniu, merg la Pătrăşcanu. Dl Groza
discută cu Maniu. In acest timp se produc agitaţiuni
în provincie. La Constanţa şi Galatzi se ieau cu
asalt prefecturile şi primăriile de muncitori, care
numesc prefecţi şi primari. In sfârşit se ajunge
la formula: 5 miniştrii naţ-ţărănişti; 4 liberali;
4 social democraţi şi comunişti; prim-ministru gene-
ralul Sănătescu; vice-preşedinte dl Groza; miniştrii
de externe şi război, fără partid. Sub-secretari de
stat la interne, un comunist, un liberal, iar la poli-
ţie şi siguranţă un general, propus de dl Groza şi
acceptat de Maniu. Ministerul de interne este în
lotul naţional-ţărănist şi este atribuit mie. De la
început colaborarea merge greu. Miniştrii comunişti
şi social democraţi nu dau delegaţii subsecretarilor
de stat naţional-ţărănişti. Maniu îmi cere ca ni-
ci eu să nu dau delegaţie dlui Teohari-Georgescu.
Nu am dat nici celui liberal, ci numai generalului
Stănescu. Se punea chestiunea prefecţilor de la
Galaţi şi Constanţa. De acord cu dl Teohari-Georgescu am
chemat pe cei doi „prefecţi populari" şi într'o conferinţă
comună le-am arătat că autoritatea de stat nu poate
confirma acest fel de preluare a prefecturilor şi
primăriilor, fără a nu încuraja la însăşi anarhia.
N'au vrut să cedeze. In Moldova această situaţie
era generală, cu diferenţa însă că acolo prefecţii se
instalaseră cu aprobarea comandamentului militar
sovietic. Am ridicat chestia prefecţilor în consiliul
de miniştrii, care - după lungi desbateri - a conversat
o rezoluţie, prin care se dezaproba luarea cu asalt
a administraţiei de stat şi se numea o comisie
inter-ministerială care, împreună cu minis-
trul de interne, să numească prefecţii. Aceasta
a ţinut o singură şedinţa la interne, sub prese-
dinţia dlui Groza. N'a căzut de acord nici cu
numirea prefectului de la Deva. S'a hotărât ca
cele patru partide din fie-care judeţ să discute
şi să încerce să găsească soluţii locale.

N. Penescu

La Deva însă, frontul plugarilor a luat prefectura cu
asalt. In puține județe s'a stabilit acorduri. In
majoritatea lor, ~~xxxx~~ nu. Eu propun alegeri admi-
nistrative. Comuniștii se opun.
Comandamentul Sovietic îmi cere să iau măsuri
contra legionarilor. Cad de acord cu d-l Teohari Georgescu
și Nistor, cei doi sub-secretari de stat, să numim
în fiecare județ comisii ale celor patru partide care
să trieze pe legionari, după un criteriu stabilit.
Acordul a fost scris. Organizațiile județene au
numit comisiunile, care au lucrat în înțelegere
în toată țara. In toate problemele importante eu
am încercat o politică de colaborare. Dar nu se
așteaptă rezultatele din întreaga țară, pentru
desemnarea prefecților. La Galați se ia cu asalt și
inspectoratul de poliție. Personalul superior este
„arestat" de muncitori. Am reușit însă, cu vorba
bună, să restabilesc situația. Nicăieri n'am trecut
la represiuni. In acest timp comuniștii propun în
consiliul de miniștri legea pentru crearea comitetelor
de fabrică. Era o măsură legală, care permitea comuniști-
lor să dispună de muncitori. Se începe în fabrici ceea
ce se întâmpla la ușile prefecturii și primării.
Comandamentul Sovietic trimite primului ministru
o adresă pentru evacuarea Ardealului de nord. Măsura
era ~~lua~~ provocată de acțiunea gărzilor numite „Iuliu
Maniu" în Secuime, în special. In consiliul de
miniștrii are loc o desbatere, în urma căreia eu am
dat dispoziții administrației și jandarmilor
să părăsească Ardealul de Nord, care a trecut în
administrația militară sovietică. Eu am arătat
însă în consiliu că dispoziția era contrarie conven-
ției de armistițiu iar ministerul de interne
luase măsuri pentru reprimarea actelor de anarhie
comise de aceste gărzi.
Pela 28 sau 29 Noembrie, un jandarm trage într'un
civil la un bal din comuna ap. „Apărătorii Patriei", din
cauza unei femei. Cel ucis era din întâmplare național-
țărănist. Sunt acuzat că am răspunderea acestei crime.

N C Rădescu

Se fac mari manifestatiuni contra mea în țară și în București. Îmi dau dat seama că în realitate, se urmărește înlăturarea unui național-țărănist dela Ministerul de Interne, fiind-că eu am făcut politica partidului. Ministerul de Interne era cheia situatiunei. Dacă pierdeam, în favoarea comunistilor administratia țării, politia, siguranta și Jandarmeria, schimbarea regimului social nu era decât chestie de timp și de metodă și de oportunitate, pentru aceștia.

Guvernul Sănătescu demisionează. Comunistii pun în circulatie numele generalului N. Rădescu. Eu îl cunosteam din lagărul Târgu-Jiu, unde acesta fusese închis de Carol II. Rădescu face o vizită lui Maniu și îl ~~fraps~~ asigură că nu va ajuta pe comunisti să își pună mâna pe levierele de comandă. Maniu ezitas să consimtă la plecarea mea de la Interne. Domnul Groza și unii din colegii mei din guvern, național-țărănisti, stăruiese însă pe lângă presedinte să mă sacrifice, asigurându-l că liniștea și pacea vor domni apoi între noi și comunisti. Maniu consimte. Rădescu formează guvernul luând și interimatul Internelor. Maniu stărue pe lângă mine să rămân totuși în guvern, ministru fără portofoliu. ~~...~~ Comunistii nu fac nicio obiectiune. Eu am refuzat. Astfel național-țărăniștii au pierdut Internele. Pentru rest, foștii miniștrii rămân la posturile lor. –

Se numește o comisiune interministerială, care pleacă în Moldova ca să numească prefectii. Național-țărăniștii sunt reprezentati de Ion Hudiță și Mihai Răutu. Cu exceptia Judetului Baia, unde era presedinte al organizatiei noastre Hudiță, peste tot sunt numiti prefecti comunisti sau confirmati cei numiti în timpul ocupatiunei militare sovietice. In țară rămâne aceeași situatie, adică prefectii numiti de generalul Aldea, ministru de Interne în primul guvern Sănătescu, afară de Covurlui, Constanta și Hunedoara, unde ~~...~~ continuă anarhia. Rădescu face aceeași politică de rezistentă ca și mine.

N. Penescu

Se numeşte o comisie la ministerul de Agricultu-
ră, formată din reprezentanţi ai celor patru parti-
de, pentru elaborarea unui proect de reformă agr-
ară. Rădescu vrea să amâne reforma până după
terminarea războiului, Hudiţă îmi spunea că
vrea s'o ducă până în primăvară. Domnul
Mihalache face un proect de lege, pentru reforma
agrară, având la bază 50 Hectare la şes şi 30 hectare
la munte. Comisia nu cade de acord asupra unui
proect de lege. In ultimele zile ale guvernului
Rădescu, din partea noastră s'a depus proectul
Mihalache. In acest timp izbucneşte un grav
conflict între primul ministru şi subsecreta-
rul de la Interne, dl Teohari-Georgescu. Rădescu
desfiinţează prin lege subsecretariatul deţinut
de reprezentantul comuniştilor. Acesta nu pără-
seşte însă ministerul. Rădescu vrea să aducă
conflictul în faţa ţării, convocând o adunare
la Aro. Era o prostie. In lipsa lui Maniu din
Bucureşti, merg la el să-l conving să renunţe la
această idee. El consideră momentul potrivit
pentru a face ordine în administraţia ţării. Îmi
arată lozinci tipărite clandestin; F.N.D. (fără nea-
-m şi Dumnezeu). Rădescu vorbeşte la Scala şi atacă
vehement pe comunişti [cu deosebire pe Teohari,
Ana Pauker şi Luca]. Evident, se fac manifesta-
ţiuni în Bucureşti şi în ţară contra lui. La Bucureşti,
se trage cu foc de armă în cabinetul lui Rădescu,
de la Interne. Jandarmii care apărau minis-
terul trag salve de mitralieră peste capetele
mulţimei de muncitori care manifestau în
faţa Palatului regal. Se produce panică. Noi n'am
avut nici un amestec în această ceartă. Dl Vâşinc-
ski, ministru adjunct vine imediat în ţară.
Aceste evenimente se petreceau la sfârşitul lui
februarie 1945. Dl Vâşinski mai venise în ţară
d-am cunoscut la o masă ce i-a fost oferită de guver-
nul din care făceam parte, cu care prilej a ţinut
un toast, ~~în care~~ somându-ne să ne democrati-
zăm. El şi noi nu dedeam însă cuvântului
„democraţie" acelaşi înţeles. Mr Penescu

Maniu i-a cerut atunci să-l vadă și i-a trimis un scurt memoriu privind problemele ce voia să le discute, printre cari erau: eliberarea Moldovei, atunci ocupată de trupe sovietice. Întâlnirea nu a avut loc. Acest incident a creiat de la început o încordare între partidul nostru și reprezentanții sovietici în țara noastră.

Dl Vâșinski merge la Regele Mihai și îi cere să înlăture pe Rădescu. Regele mi-a povestit cum a decurs audiența. Ministrul sovietic a folosit un ton imperativ și a propus pe dl Groza ca succesor al lui Rădescu. Regele a manifestat surpriza lui față de această intervenție, care lezează independența țărei. Dl Vâșinski a răspuns violent că Mareșalul Malinovski va avea cuvântul, a părăsit cabinetul, trântind ușa. Regele a fost sfătuit de Dinu Brătianu să ~~numească pe~~ dl însărcineze pe dl Groza cu formarea noului guvern. Maniu i-a spus că dl Groza nu va executa mandatul de a forma un guvern cu naționalii țărăniști și liberalii și va face guvernul pe care el vor comuniștii și Sovietele. Regele a încercat mai întâi o formulă Știrbei, pe care însă comuniștii n'au primit-o. A însărcinat apoi pe dl Groza cu constituirea unui guvern de coaliție cu noi și liberalii. Dl Groza oferă lui Maniu doi, poate trei, miniștri-observatori, iar liberalilor ceva mai puțin. A fost refuzat. Regele i-a retras mandatul. Dl Groza a refuzat să-i renunțe la el și a alcătuit cu Tătărescu și Ant. Alexandrescu - disidente liberală și național-țărănistă - guvernul de la 6 Martie, pe care Regele a trebuit să-l accepte, impresionat de manifestațiile de stradă și de amenințările comuniștilor.

Câte-va zile mai târziu, Vișoianu a informat pe președinte că guvernele englez și american au remis domnului Groza note, prin care îl informau că guvernul său nu e recunoscut ca fiind reprezentativ, în sensul Acordului dela Yalta.

Mc. [illegible]

CNSAS

In timpul crizei „Dreptatea" oficiosul nostru a apărat punctul de vedere al partidului. Tipografia „Finanțe și Industrie", unde era imprimat ziarul este atacată și lucrătorii maltratați. La uzinele „Malaxa" au loc incidente între muncitorii național-țărăniști și comuniști. Noul guvern suspendă „Dreptatea". El face reforma agrară, prin care sunt confiscate terenurile agricole, depășind 50 hectare, iar de la unii proprietari, în întregime.

In lipsa presei noastre, eu fac buletine interne pentru organizațiile județene, prin care informam partidul de tot ce putea să-l intereseze și stăruiam să se facă reorganizarea, așa cum voi arăta în răspunsul meu la ultima întrebare, care face obiectul acestei declarații. Instrucțiunile pe care secretariatul general le-a trimis organizațiilor sunt executate și se țin unele congrese județene. Partidul lucrează. Aceasta provoacă însă reacțiunea comuniștilor. Muncitorii atacă multe din sediile noastre din provincie. La Arad sunt omorâți chiar în clubul nostru, fruntași ai partidului din localitate. Nu puteam răspunde la aceste agresiuni cu forța. De aceea partidul a adoptat tactica rezistenței naționale și a intervențiilor pe lângă cele trei mari puteri, semnatare ale convenției de armistițiu și ale acordului de la Yalta, care stabileau regimul internațional al României. Protestăm împotriva suspendării ziarului „Dreptatea" din București și „Patria" din Cluj, precum și contra tuturor măsurilor luate de guvern, care desființaseră în fapt drepturile noastre politice. Cu prilejul primului memoriu, am cerut să fiu primit de ministrul sovietic, pentru a-l prezenta. Nu mi s'a răspuns. La început memoriile erau semnate numai de Maniu, fiind făcute în numele partidului nostru. Mai târziu ele au fost semnate și de Dinu Brătianu. Social-democrații erau în guvern.

N. Penescu

După capitularea Germaniei, a avut loc conferința
de la Potsdam, între cele trei mari puteri. In acordul
intervenit atunci, s'au stipulat condițiunile pe
cari trebuesc să le guvernele ce se formau în țările
eliberate și foste satelite.
Președintele evita să vadă pe Rege, în urma evenimen-
telor de la 6 Martie. Mi'a însărcinat să merg mai întâi
la Negel, care era Mareșalul Palatului și să-i trans-
mit opinia pe care noi o aveam asupra aplicării
acordului de la Potsdam la situația din România.
Noi consideram că guvernul Groza nu este reprezenta-
tiv în sensul acelui acord, că Regele trebue să se
sesizeze și să ceară reprezentanților celor trei mari
puteri să-l ajute pentru a forma un guvern reprezen-
tativ. Eram informați că Negel este prieten cu Tătă-
rascu și influențează pe Rege, în sensul sugestiilor
acestuia. I-am atras deci atenția lui Negel că nu
mai sunt vremurile lui Carol II. Răspunsul lui a
fost cu totul nesatisfăcător. Omul nu înțelegea situa-
ția. Era un moment, care nu trebuia pierdut. De
Maniu m'a trimis la Rege. L-am găsit prevenit
de Negel. I-am transmis mesajul președintelui
și am căutat să-l conving că nu numai nu-și
salvează tronul făcând mereu concesiuni, dar îl va
pierde mult mai repede. Regele a înțeles și a proce-
dat așa cum l-am sfătuit noi. Am ~~arătat~~ expus în
declarația anterioară acțiunea Regelui și evoluția
situației până la acordul de la Moscova privind
reconstituirea guvernului român.
In acest timp partidul comunist cu organizațiile
afiliate, ajutate de guvern activau intens. Comuniza-
rea țării făcea progrese în toate sectoarele. Noi nu
puteam răspunde cu o reacțiune a partidului
național-țărănesc, fiind-că autoritatea militară
sovietică ar fi reprimat-o. De aceea efortul nostru
s'a îndreptat ~~spre~~ în politica externă.
Incercarea Regelui de a demite guvernul Groza a
fost bine-venită, fiind-că a creat noi condițiuni
interne, mai favorabile.

Nic. Penescu

Insărcinatul de afaceri sovietic, Popov, ne ataca într'un discurs la un banchet la Cercul militar, în ziua de 23 August 1945. Noi am protestat, ca şi contra unui amestec asemănător al lui Kilinger, în treburile noastre interne. Câţi-va generali, printre cari Dămăceanu, Ilie Cretulescu, Pretorianu blamează pe Rege, pentru demiterea domnului Groza. In fapt activitatea guvernului era paralizată. Situaţia era din cele mai confuze. Presedintele Statelor-Unite, dl Truman, hotărăşte să trimită în România un ziarist, om de încredere al său, dl Ethridge, ca să se convingă dacă se ducea aci, cu adevărat, o acţiune de comunizare forţată a ţării. Am pregătit tot materialul documentar şi un memoriu pe care, în Noembrie, l-am prezentat d-lui Ethridge.

In apropierea zilei de 8 noembrie, onomastica Regelui, presedintele a pus în discuţia biroului chestiunea organizării unei manifestaţiuni de simpatie pentru Suveran. S'a hotărât ca organizaţia Capitalei, tineretul şi secţia muncitorească să participe la ea. S'au convocat la club circumscripţiile din Capitală. Maniu a venit şi a vorbit, îndemnând comitetele să facă propagandă în favoarea participării populaţiei la această manifestaţie. In dimineaţa zilei de 8 noembrie, dl Constantin Brătianu, secretarul general liberal, şi cu mine am fost chemat de dl Teohari Georgescu, care ne-a prezentat o adresă a Comandamentului Sovietic, privitoare la meetingurile populare, care sunt permise, cu păstrarea ordinei. Noi am răspuns că partidele noastre n'au organizat manifestaţii contra guvernului, ci au invitat pe partizanii lor şi publicul să arate simpatia populaţiei Capitalei Regelui, care făcuse 23 August. Lumea s'a adunat în faţa Palatului, cu toate că accesul era interzis de trupe şi jandarmi. Pe la ora 11 am trecut şi eu prin faţa Palatului. Regele era aclamat. Ordinea era perfectă. Am plecat acasă.

Pe la ora 14 mi s'a telefonat de la club că se trage în mulţime. Sunt morţi şi răniţi. Misiunea militară americană a filmat manifestaţia. In film au fost prinse persoane care au ieşit din ministerul de Interne şi au tras cu arme automate în manifestanţi. Am fost anchetat de parchetul Tribunalului militar. Am depus fotografiile pe care mi le procurase misiunea americană. Acelaşi lucru s'a întâmplat şi la intersecţia străzii Franklin cu piaţa Palatului.

In timpul manifestaţiei două auto-camioane încărcate cu muncitori, au încercat s'o turbure, trecând peste lume. Au fost răsturnate şi li s'a dat foc. In urma destinderei ce a urmat reorganizării guvernului la 8 Ianuarie 1946, dosarul afacerei de la 8 Noembrie, în care noi n'aveam nici o vină, a fost închis.

Maniu a primit la începutul lui Ianuarie vizita d-lor Harriman şi Clark Kerr, ambasadorii ~~sovietici la~~ americani şi englez la Moscova. Aceştia l-au informat de hotărârea celor trei mari puteri luată, la cerere Regelui României, care le-a cerut sfatul asupra crizei politice de la noi. Maniu şi a arătat surpriza că s'a ajuns la o soluţie fără valoare practică. Guvernul Groza urma să fie reorganizat, cu câte un reprezentant - ministru fără portofoliu - al partidelor naţional-ţărănesc şi liberal. El îşi lua angajamentul în scris faţă de anglo-americani să lase liberă presa celor două partide, activitatea lor politică, întruniri, cuvântări, organizare şi să facă alegeri libere în cel mai scurt timp. Preşedintele spusese celor doi diplomaţi că nu-i trebue prezenţa flotelor de război anglo-americane la Constanţa ci numai neutralizarea ministerului de Interne, fiind-că angajamentele luate nu vor fi ţinute altfel. Aceasta însă nu s'a putut obţine. Acordul de la Moscova mai prevedea ca cei doi miniştri ai opoziţiei să fie aleşi cu consimţământul celor trei mari puteri.

N. Penescu

ei trebuiau să fie „potriviţi", adică doritori de colaborare loială. Unii din fruntaşii naţional-ţărănişti şi liberali au fost înlăturaţi de la început. ~~Doctorul Lupu~~ Delegaţia permanentă a partidului a discutat persoana ce trebuia propusă. Doctorul Lupu a reclamat pentru el această sarcină şi a cerut chiar preşedenţia partidului. A fost însă recomandat domnul Mihalache. El n'a fost primit de guvern şi de domnul Vâşinski, care venise în ţară împreună cu ambasadorii englez şi american. Doctorul Lupu a plecat din partid. Domnul Vâşinski a sugerat numele domnului Zane.

Biroul partidului a hotărât să trimită celor trei reprezentanţi diplomatici lista delegaţiei permanente, ~~pe~~ în care a trecut şi pe d-l Haţieganu, care până atunci nu făcea parte din ea. Ştiam că acest nume va fi agreat de guvern. El a fost primit şi de anglo-americani, la cererea noastră.

La prima şedinţă a consiliului de miniştri, d-l Haţieganu a citit o declaraţie redactată de Maniu, prin care preciza rolul său de supraveghetor al politicei şi acţiunei guvernului în ceea ce priveşte respectarea angajamentelor luate la 8 Ianuarie şi în general al respectărei drepturilor politice ale Românilor. Declaraţia a provocat proteste.

În primele zile după reformarea guvernului, ~~[illegible]~~ „Dreptatea" a reapărut sub direcţia lui Nestor Badea, iar „Patria" de la Cluj, sub direcţia lui Zaharia Boilă. Am profitat de ~~[illegible]~~ atmosfera de destindere creată şi am continuat reorganizarea partidului. S'au convocat congrese. D-l Mihalache a ţinut la 24 Ianuarie congresul de la Câmpulung iar eu la 5 februarie la Piteşti. Aceste adunări au luat însă proporţiile unor mari manifestaţiuni ~~[illegible]~~ ale partidului cu răsunet în opinia publică. Viaţa de partid a devenit intensă. Toate organizaţiile judeţene au convocat congresele. La Bucureşti s'au reorganizat sectoarele sub conducerea d-lui Mihalache, care a luat preşedenţia Capitalei, după plecarea doctorului Lupu din partid. Eu, la secretariatul general, am condus toată această acţiune.

N. Penescu

In primăvară a venit însă reacțiunea comu-
niștilor. Întrunirile congreselor au început să fie
atacate de muncitori. La Bacău, la Bârlad, la
Târgoviște, la Slatina și în alte orașe au fost inci-
dente grave. Au fost victime, morți și răniți.
Poliția nu numai că nu intervenea, dar nici nu
urmărea pe vinovați. Sediile partidului au fost
devastate în multe părți.
Ministrul nostru protesta în zadar. Noi și libe-
ralii făceam memorii, aducând toate acestea
la cunoștința ~~celor~~ reprezentanților celor trei
mari puteri. Guvernele englez și american
făceau note de protest împotriva neexecutării
obligațiunilor luate la 8 Ianuarie. Alegerile, care
trebuiau să se facă în scurt timp, nu au avut
loc. Domnul Groza vorbea de amânarea lor
după strângerea recoltei. În sfârșit se publică
un proect de lege electorală. Delegația permanentă
îl examinează și ~~[illegible]~~ elaborează un alt
proect pe care d-l Hațieganu îl depune la Mini-
sterul Justiției și ~~în~~ la consiliul de miniștrii. El
nu este luat în considerație. Am informat, prin
memorii, pe cei trei reprezentanți de tehnica
proectului de lege electorală, care dedea posibi-
litatea falsificării alegerilor, cu cea mai mare
ușurință. Am expus, personal, și Regelui siste-
mul adoptat de legea electorală. S'a discutat
în partid, dacă în aceste condițiuni, nu e mai
bine să ne abținem din alegeri, fiindcă pro-
pagandă nu puteam face, în listele electorale,
cetățenii nu erau înscriși, contestațiile lor erau
respinse, iar la sate nici nu avea cine să le
facă. Ideea a fost repede abandonată. Trebuia să
luptăm până la sfârșit. În ~~Mai 1946~~ Martie
1946, am luat parte la congresul de la Turnu-
Severin, Craiova, Ploești, iar în Mai am vizitat
organizațiile din Buzău, Râmnicu-Sărat, Piatra

N. Penescu

Bacău, Roman, ~~Pia~~ Neamţ, Câmpu-lung, Suceava,
Rădăuţi, Dorohoi, Botoşani, ~~Fa~~ Vaslui, Tecuci,
Tutova, Covurlui şi Brăila. Partidul era foarte ~~bine~~
bine reorganizat şi cu un moral admirabil.
Tineretul era peste tot foarte bine reprezentat. Am
putut deci convoca comitetul central pentru ~~ziua~~
3 Iulie. De la şedinţa, care avusese loc ~~la prof.~~
în casa profesorului Tască, după dizolvarea partidu-
lui în Decembrie 1937, era prima întrunire a acestui
for al partidului. Ordinea de zi prevedea raportul
secretarului general, expozeul preşedintelui, ratifi-
carea numirilor făcute de preşedinte în baza deplinelor
puteri, alegerea delegaţiei permanente şi a biroului.
Raportul meu a îmbrăţişat epoca 1937-1946, deci
lupta partidului contra regimurilor lui Carol II,
Antonescu şi cel început la 6 Martie 1945. Preşedintele
a expus mai ales evenimentele ~~de~~ cari au prece-
dat pe 23 August 1944 şi cea urmat imediat. In
şedinţa a doua, Maniu a declarat că depune man-
datul şi nu mai primeşte reînnoirea lui. Comitetul
şi biroul s'au opus însă, fiind-că partidul nu se
putea prezenta în alegeri fără Iuliu Maniu, al cărui
nume devenise un simbol naţional. După lungi
discuţiuni între cei trei - Maniu, Mihalache, Popovici-
la care am mai participat eu, Zane, Căpăţâneanu, s'a
ajuns la formula următoare, pe care eu am supus-o
comitetului: Se ratifică politica preşedintelui şi
numirile făcute de el, se prelungeşte mandatul
biroului şi delegaţiei permanente, se autoriză
cooptarea unui număr de membri în delegaţie,
egal cu cel existent. Preşedintele a voit atunci să
părăsească conducerea partidului, din cauza ostili-
tăţei faţă de el a unor cercuri străine, care aveau
atunci cuvânt hotărâtor.
Comitetul a hotărât unele măsuri pentru campania
electorală.
Proectul ministerului de justiţie a devenit lege electo-
rală. Un decret regal cu caracter constituţional introdu-
cea sistemul unicameral. ss. Penescu

Organizațiile județene au convocat congresele, pentru desemnarea candidaților. Agresiunile contra acestor adunări se țineau lanț și erau din ce în ce mai violente. La Dâmbovița, Cezar Spineanu a fost rănit.
In primele zile ale lui August începea la Paris conferința ~~de pace~~ pentru pacea cu România, Ungaria și Bulgaria. In lipsa președintelui am redactat, în colaborare cu domnii Mihai Popovici și Hațieganu, declarația pe care acesta a citit-o în consiliul de miniștrii, în care precizam atitudinea partidului față de viitorul tratat de pace. Nu renunțam la nici o brazdă de pământ românesc și ceream revizuirea plăților făcute în contul despăgubirilor de război.
Incă din vara anului 1946, am început să strângem material documentar pentru apărarea drepturilor României asupra Ardealului, Basarabiei, Bucovinei, Moldovei de Nord și Dobrogei. De asemenea am fost preocupați de problema minorităților. S'au alcătuit comisiuni, formate din național-țărăniști și liberali, pentru fie-care din aceste probleme. Ne-au dat ajutor și unii diplomați. Incă din luna Iunie toate aceste lucrări erau gata. Câte un exemplar din ele le-am trimis lui Grigore Gafencu în Elveția, căruia ~~ca~~ și președintele și eu i-am scris dându-i mandat să apere, în cercurile conferinței de pace punctul de vedere al partidului. Introducerea ~~a~~ din memoriul elaborat de Gafencu ~~ca~~ împreună cu ceilalți diplomați români aflați în streinătate, de pildă Brătianu, este parafrazarea textului elaborat de mine. Notez ca Gafencu nu avea un mandat exclusiv.
Președintele i-a trimis și instrucțiuni, pe care eu nu le-am cunoscut decât la proces, când am fost interogat asupra lor.
La 9 August am convocat ~~...~~ comitetul executiv al organizației de Argeș, la Pitești. Atunci ~~a~~ s'a dezlănțuit un atac împotriva noastră, care a costat viața a doi fruntași, rănirea gravă a multora, printre care am fost și eu. Voi expune mai amănunțit ce s'a petrecut atunci, ~~mai~~ mai ~~...~~ departe.

N. Penescu

Inainte de aceste evenimente delegatia permanentă a numit trei secretari, asa cum prevedea statutul, pe lângă secretarul general, iar mai târziu si un casier adjunct. S'au ~~[illegible]~~ constituit, din sânul delegatiei mai multe comisiuni pentru organizarea campaniei electorale: propaganda, transporturi, financiară. S'au tiparit manifeste pentru întreaga ţară. Cenzura însă a maltratat în asa manieră textele lor, în cât ele nu reprezentau nici pe departe politica partidului în acel moment. Protestele noastre au rămas fără rezultat. Era limpede că nu propagandă putea să ne ajute ci instinctul natiunei. Au început înscrierile în listele electorale. Cum am aratat, în altă parte, un numar imens de îndreptatiti n'au fost înscrisi. Presedintele si cu mine am vizitat pe Ministrul Angliei, Holman, si i-am prezentat un memoriu prin care cream să fie trimisi observatori ai celor trei mari puteri, pentru a constata pregătirea si conditiunile în care se vor face alegerile. Intemeiam aceasta pe stipulatiunile acordurilor de la Yalta, Potsdam si pe obligatiunile luate de guvernul român faţă de anglo-americani la 8 Ianuarie 1946. Răspunsul a fost negativ, pe consideratiunea, că ar trebui si consimtamântul Sovietelor, pe care însă ele nu-l vor da.

Nici la Bucuresti n'am putut face întruniri. Am convocat "simbolic" ~~adunari~~ la club adunări ale sectiunilor ~~[illegible]~~ de femei, muncitori, tineret. Am facut apel la acestea să facă propaganda de la om la om. Populatia Capitalei a înţeles situatia si în ajunul zilei de alegeri a manifestat la club. Intreaga stradă Clemenceau si parte din piata palatului regal erau arhipline de lume. Maniu si partidul au fost îndelung aclamati. Eu am condus, desi grav rănit, toată această luptă, după indicatiile presedintelui si hotărârile delegatiei permanente. In ziua de alegeri clubul din Bucuresti a fost blocat. Nimeni n'a mai putut intra deci ...

Nic Penescu

In zilele de înaintea lui 19 noembrie, zeci de mii de oameni s'au prezentat în fața misiunei americane, protestând că nu li s'au eliberat cărți de alegator, deși erau înscriși în liste.

In ziua alegerilor – 19 noembrie – delegații noștri n'au fost lăsați să pătrundă în secțiile de vot, nu numai în provincie, dar și în București.

Presedintele a mers la vot însoțit de câțiva ofițeri pentru a-l apăra.

A doua zi, 20 noembrie, presedintele a telefonat la Cluj, domnului Hațieganu, cerându-i să demisioneze din guvern, ceea ce acesta a făcut.

Trebue să mentionez că liberalii ne-au propus cartel electoral și liste comune. Domnul Mihalache și cei din regat ne-am opus. Delegația permanentă a declinat oferta. In schimb am facut o înțelegere de apărare a libertatei alegerilor cu liberalii și social-democrații independenți – Titel Petrescu – Secretarii generali ai celor trei partide au coordonat acțiunea lor comună.

In ziua de 20 noembrie, cele trei partide au dat un comunicat, prin care alegerile au fost declarate ilegale și Parlamentul eșit din ele nereprezentativ. Ele se abțineau de la lucrările Adunarei Deputaților, pe care n'o recunosteau.

S'a convocat delegația permanentă, care a ratificat comunicatul. In condițiunile expuse, au fost aleși 33 deputați național-țărăniști și doi liberali.

Am convocat pe reprezentanții presei streine cărora le-am înfățișat dovezile pe care le-am putut aduna până atunci, din întreaga țară și care stabileau falsificarea alegerilor. Am făcut memorii către cele trei mari puteri la care am atașat fotocopiile acestor dovezi. Am convocat Comitetul Central pentru ziua de 30 noembrie, cu ordinea de zi, neparticiparea deputaților noștri la ședințele acestei adunări, pe care o declaram de ilegală.

In colaborare cu domnii Maniu, Mihalache, Popovici;
am redactat declaratia, care trebuia propusă
Comitetului Central spre aprobare. ~~Ea~~ In ea se compa-
rau alegerile de la 30 Noembrie 1946, cu acelea făcute
de caimacamul Vogoride nouă zeci de ani mai îna-
inte, dar care n'au fost recunoscute ca valabile de
marile puteri, care, în urma războiului din Crim-
eia redau poporului român din cele două Prin-
cipate posibilitatea să-și recâștige libertatea.
Comitetul Central a ratificat în unanimitate,
comunicatul și această declaratie.
In ziua de 30 Noembrie se deschidea și Camera
Deputaților. Presedintele a mers la Rege pe care
l-a sfătuit să nu ~~dea mesagiul~~ de semneze mesa-
jul. Regele n'a convenit, dar cred că n'a mers la
Cameră, ca să-l citească personal.
Presedintele m'a însărcinat să examinez în
drept posibilitatea sezisarei O.N.U.-lui de situația
creată ~~de~~ în România, și cu redactarea memoriu-
lui și strângerea materialului documentar.
Am redactat o primă ediție a memoriului, mai mult
pentru a fixa poziția juridică a noastră ca organiza-
tiuni politice față de O.N.U., am găsit un precedent
favorabil în cazul Palestinei, unde o mișcare
politică - Irgun Zvai Leumi - lupta pentru
independența țarei. Ea a fost admisă să apere
la O.N.U. această independență, deși Palestina
avea un guvern legal. Carta Natiunilor Unite
prevede apărarea drepturilor omului, ca unul din
scopurile esentiale ale acestei organizatiuni interna-
tionale. Tratatul de pace cu România, deși neratifi-
cat la acea epocă, stipula aceiași obligatiune a țărei
noastre. Acordurile anterioare între cele trei mari pute-
ri proclamau solemn aceleași drepturi cărora le
corespundea obligatiunea statelor eliberate sau foste
satelite să le respecte. Partidele national-liberal și
social-democrat independent au primit acest punct
de vedere.   N. Penescu

Presedintele a plecat la Sibiu, putin înainte de Crăciunul anului 1946, lăsându-mi îngrijirea desăvârsirea lucrării, în colaborarea liberalii și vrăți social-democrații independenți.
Reamintesc că gruparea social-democrată independentă se rupsese din partidul social-democrat cu prilejul congresului acestuia ținut în vederea aprobării candidării pe liste ~~comune~~ cu comuniștii, Titel Petrescu, care era presedintele partidului s'a opus. El a fost acuzat de Tudor Ionescu că e finanțat de noi și liberali. A produs o scrisoare a mea și a lui Constantin Brătianu, care era falsă. L-am reclamat la parchet, a scăpat printr'un decret-lege, care a amnestiat falsul în acte private, dar i-a rămas porecla de „plastograful".
La începutul anului 1947 au apărut primele semne ale foametei din Moldova. Am intervenit pe lângă americani să ne ajute. Și au trimis alimente în valoare de trei milioane de dolari și au convenit să acorde României un împrumut garantat cu aur, din cel ce Banca Națională avea în ~~Franța~~ Elveția. Guvernul a preferat să cumpere porumb din Uniunea Sovietică plătindu-l în aur.
~~Iuf~~ Domnul Mihalache a elaborat un proect de nou statut, pe care intenționam să-l supunem Comitetului Central spre aprobare și să-l aplicăm până când congresul se va putea întruni. O comisie prezidată de Lenutia lucrase un alt ante proect pe baze cu totul diferite. In februarie am mers cu Lenuția la Sibiu și am prezentat presedintelui memoriul către O.N.U. și proectul de statut al dlui Mihalache. Lenuția l-a supus pe al lui. Presedintele era foarte optimist în ceea ce privește situația internațională, dar îngrijorat de cea din țară. A aprobat lucrarea, urmând ca ea să fie semnată, în forma ei definitivă de cei trei șefi de partide să trimisă secretariatului general al O.N.U.-lui. In primele zile ale lui martie încep arestările. Am chemat pe presedinte la București. La 15 martie am mers împreună la Barry, reprezentantul statelor-unite.

[signature]

Presedintele l-a întrebat care este politica americană față de România. Barry a răspuns că guvernul său nu se dezinteresează de țara noastră ca și de întreg Sud-estul European. Presedintele l-a rugat să întrebe departamentul de stat, dacă această politică ar fi contrariată de o campanie a partidului împotriva guvernului, dusă cu scopul de a-l răsturna. Barry a promis că va întreba. Am explicat în prima declarație de ce Maniu a pus această chestiune.

Începuse conferința de la Moscova pentru tratatele de pace cu Austria și Germania. Am trimis, prin legațiile britanică și americană, telegrame celor trei miniștri de externe, informându-i de valul de arestări ce se abătuse asupra partidelor, național-țărănesc, în primul loc și mai puțin, liberal și titelist. Aceste demersuri au rămas fără răspuns. O altă sarcină grea a mea era să ajutam pe cei închiși și familiile lor. Nu aveam bani. Am făcut totuși foarte mult. Am trimis memoriul la O.N.U.

Presedintele a plecat, în ajunul pastelui la Sibiu. La 1 întâi Mai, am mers din nou la Sibiu.

În partid se desemna un curent în favoarea unei politici mai puțin tare. Se cerea constituirea sfatului parlamentar, ceea ce era o prefață pentru intrarea în Parlament. Într'una din zilele pastelui am mers, ca de obicei în trecut, la dl Mihalache la Dobrești. Ne-am sfătuit și am hotărât să convocăm delegația permanentă. La ședința acestia, în afară de chestiunea ajutorării celor închiși, s'a pus în discuție de unii membrii și punerea în funcțiune a sfatului parlamentar. Am expus presedintelui în Mai aceste discuțiuni. El a fost hotărât contra constituirei sfatului parlamentar și a schimbărei politicei partidului în sensul dorit de unii.

La 4 Mai a venit al doilea val de arestări. Am chemat la București pe presedinte. S'a convocat delegația permanentă de mai multe ori ca să organizăm ajutorul celor închiși și al familiilor.

Ilie Lazăr [?]

Intr'una din ședințe s'a examinat proectul de
declarație redactat de mine, privind tratatul de pace,
care ~~fusese~~ fusese semnat. S'a hotărât amânarea
acestei declarații.
La 5, 6 și 7 Iunie, delegația a luat în discuțiune politica
partidului. Câți-va din membrii ei au criticat
politica biroului, dar n'au propus nimic în schimb,
afară de ideea „să ne înțelegem cu Rușii", ca și cum
Sovietele ar fi admis partidul nostru ca partener
și ar fi stat de vorbă cu el. Alții considerau că în
tactica și doctrina comunistă este ~~pa~~ colaborarea cu
țărăniștii. Ne-a fost ușor să risipim aceste iluzii.
Președintele a ~~a~~ arătat că partidul trebue să-și
adapteze tactica aceleia pe care i-o impune adversa-
rul în ~~a~~ ofensivă. Noi facem politica rezistenței nați-
onale. Delegația a hotărât așa dar ca deputații noștri
să nu meargă la Cameră și sfatul parlamentar să
nu se constituie, fiind-că el nu funcționează decât
atunci când deputați sunt în Parlament.
Totuși în partid continuau discuțiunile pe această
temă. Intr'o ședință a biroului, la cererea d-lui
Hațieganu, am ridicat din nou problema partici-
pării deputaților la ședințele Camerei, dacă aceasta
ar putea aduce eliberarea celor închiși și o destin-
dere internă. Președintele a răspuns că aceasta ar
fi o catastrofă. Singur domnul Mihalache a replicat
că argumentarea președintelui nu l-a convins.
Chestiunea a fost închisă. Dar în primele zile ale
lui Iulie deputații ~~a apr~~ național-țărăniști și
liberali au primit adrese ~~pe~~ de la ~~la~~ Cameră,
prin care erau somați să se prezinte în zece
zile la ședințe. Biroul ~~part~~ a hotărât convocarea
Comitetului central, singur competent să hotărască,
pentru ziua de 18 Iulie. Eu am executat hotărârea.
Informațiile pe care le aveam toți erau în sensul
că d-l Mihalache și cu mine vom fi arestați.
In ziua de 14 Iulie a venit „Tamadaul" și cu el dizol-
varea partidului, care a urmat arestării noastre.
[illegible]

<u>Răspuns</u> în completarea celui dat în declarația ante-
rioară: M'am înscris, în 1923, în partidul național, orga-
nizația de Argeș. In 1926 am fost trimis de Maniu să
candidez la Târnava Mare, în alegerile făcute atunci de
guvernul Averescu. Puțin timp după aceea s'a făcut fuzi-
unea cu partidul țărănesc. ~~Eu~~ Am înfăptuit la Argeș conto-
pirea celor două partide, sub președenția lui Armand
Călinescu, eu fiind vice-președinte. In 1927 am candi-
dat la București, unde eram șeful sectorului Șerban-
Vodă din culoarea de albastru. In 1928 am fost deputat
de Argeș. In legislatura 1928-1931 am fost raportor la
multe legi importante și la buget. Am apărat câte-va
din cele mai importante legi și am intervenit în
discuțiuni cu caracter general politic. Din 1930 atitu-
dinea mea a fost anti-carlistă. Am secondat tot tim-
pul pe Maniu, a cărui politică internă o socoteam
potrivită intereselor țării. De aceea am refuzat sub-
secretariatul de stat la Industrie și Comerț, pe care
mi l-a oferit Vaida în 1932. Am primit să fiu secre-
tar general la Interne, din deferență pentru Vaida
și ca să-l ajut să facă economii la alegeri, din cauza
deficitului bugetar, acut ~~la~~ în acea vreme. Am fost
ales deputat de Argeș. In 1933, am candidat tot la
Argeș, dar n'a ieșit decât Călinescu, din cauza legei
electorale. Cu o lege justă trebuia să fie aleși trei
deputați național-țărăniști. Am colaborat însă intens
în cercul de studii la elaborarea noului program
al partidului și la cercetarea principalelor probleme
ce se puneau cu acest prilej. Am ținut conferințe
la cercul de studii despre economia dirijată, mar-
xism și țărănism - care au fost publicate - iar la
școala de la Câmpulung am conferențiat având
de subiect istoria organizărei administrative
a țărilor române până la Unire și de atunci până
în zilele noastre. Am făcut o lucrare asupra finanțelor
locale - studiu comparativ în principalele țări

Nic. Penescu

europene - cu aplicațiune la viitoarea reformă admi-
nistrativă și bugetară.
Pe la începutul anului 1935, Călinescu a ținut, cu
ocaziunea unei adunări în comuna Albești, județul
Argeș, un discurs, care marca net o apropiere de Rege și
aprobarea metodelor folosite de acesta. Am convocat
puțin timp după aceea, o adunare în comuna Moză-
ceni-Argeș- și am ținut o cuvântare în care am
negat Regelui dreptul de a se amesteca în politica inte-
rnă și cu atât mai puțin s'o facă. Conflictul între
mine și Călinescu a izbucnit violent. Dnii Mihala-
che și Mihai Popovici l-au soluționat dându-mi
conducerea organizației de Hunedoara, unde am
fost ales vice-președinte, dl Popovici păstrând președenția,
care, potrivit tradiției Ardelenilor, nu putea aparține
unui regățean. Aci am făcut alegerea parțială din
1935, pentru un loc de deputat. a fost ales Ghiță Pop,
alegerile administrative din 1936 și alegerile
~~[illegible]~~ parlamentare din 1937, când am fost ales
deputat. Regele a dizolvat însă adunarea depu-
taților și Senatul înainte ca ele să se întrunească.
S'a constituit guvernul Goga-Călinescu. M'am
întors la Argeș, cu prestigiul omului care a avut dreptate,
și am fost imediat ales președinte al organizației.
Călinescu a fost urmat de oamenii lui de casă și de
fripturiști. Poporul a rămas credincios partidului.
Am început campania împotriva lui Călinescu
și a guvernului Goga. Domnul Mihalache a luat
parte la multe întruniri. S'a ținut o mare
adunare la Pitești, când eu am atacat pe Rege
și ~~[illegible]~~ evident pe Călinescu, care trădase parti-
dul și pe dl Mihalache, făcând țării un rău
ale cărui urmări le-am simțit, popor și partid
până acum. Alegerile n'au avut loc, fiindcă Regele
a demis guvernul Goga. Partidele au fost interzise.
Am trecut la acțiune în ilegalitate.
La începutul anului 1938, la propunerea lui Virgil
Madgearu, biroul partidului m'a numit casier

[signature]

central, deci membru în birou. In această calitate am
trebuit să lichidez toate obligațiunile partidului față
de ziariștii, care lucraseră la „Dreptatea", de personalul
clubului și să îngrijesc de strângerea fondurilor
necesare pentru lupta viitoare a partidului.
In 1938 am plecat în streinătate. Președintele m'a
însărcinat să văd pe principalii miniștrii francezi
și oamenii politici cei mai de seamă din Franța, ~~ca~~
cărora să le expun situația din România și perspecti-
vele ei. Am vizitat pe primul ministru de atunci,
Daladier, pe ministrul Justiției Paul Reinaud, pe
George Mandel, ministrul Coloniilor, Ivon Delbos,
ministrul de externe, Alexis Leger, secretarul gene-
ral de la externe, care asigura continuitatea politicei
franceze în afară și pe Edouard ~~Harriot~~ Herriot,
președintele partidului radical-~~s~~ socialist francez și
fost prim-ministru. Tuturor le-am arătat că d-l
Thiery, ministrul Franței în România sprijină pe Rege,
care este fatalmente dus de greșelile comise până
atunci, spre o dictatură personală din ce în ce mai tare,
iar în politica externă, spre puterile cari au același
regim politic, adică Germania și Italia. Inlăturarea
lui Titulescu nu era decât primul pas ~~în~~ pe acest
drum. Aceasta nu era însă politica poporului român,
care rămâne, din instinct, atașat de Franța și de
Anglia. In cursul anului 1938 am intentat
acțiuni în justiție, din partea domnilor Maniu și
Mihalache, împotriva actului președintelui Sena-
tului, care le-a interzis intrarea în Senat, dacă nu
îmbracă uniforma specială și nu depun jurământ
Am pledat aceste procese în fața Curților de Apel și
la Casație. Căderea regimului lui Carol ne-a găsit cu
ele înaintea secțiunilor unite ale Curței de Casație,
în recursul de neconstituționalitate a „Constituției"
din 1938. Am intentat și pledat ~~procesul~~ acțiunea
împotriva interzicerei balului anual în folosul
școalei de gospodărie de la Topoloveni. Procesul avea
tot caracter politic. N. Penescu

Până la abdicarea lui Carol am colaborat cu Madgearu la redactarea tuturor memoriilor de care am vorbit la capitolul 1 și în suplimentul de declarație.
In 1941 am făcut ~~și pledat~~ acțiunea ~~în~~ în contencios împotriva actului de guvernământ prin care s'a interzis funcționarea societății „Pro Transilvania".
Am pledat acest proces la Curtea de apel și la Casație, atacând regimul Antonescu.
Până la 23 August 1944 am colaborat la redactarea memoriilor către Antonescu iar pe cele mai multe cu caracter economic, le-am făcut singur. Am fost tot timpul pus în curent de președinte cu acțiunea lui externă. Am redactat scrisoarea din 13 Aprilie 1944, semnată de Maniu și Brătianu, prin care se consimțeau stipulațiunile convenției de armistițiu – în forma de proect „ne varietur" – de la Cairo.–
Am făcut parte din delegația național-țărănistă, care a tratat pactul pentru crearea blocului național democrat cu comuniștii, social-democrații și liberalii. Am colaborat cu aceștia la pregătirea evenimentelor de la 23 August, iar după aceea la constituirea guvernului de coaliție democratică din Noembrie 1944, în care am deținut portofoliul Internelor. Am expus activitatea mea la minister, în suplimentul la capitolul 1, paginele 41-43. și motivele pentru care am părăsit acest post. In scurtul timp cât am deținut această demnitate, am făcut evident politica partidului, urmând indicațiile președintelui, dar am încercat să realizez și o colaborare cu comuniștii, fără a pierde din mână frânele. Nu am reușit fiind-că mi s'a cerut ceea ce eu nu puteam face. Atunci s'a dezlănțuit campania împotriva mea prin manifestații în toată țara și violente atacuri în presă.
Intrasem în guvern la dorința președintelui. ~~Aces~~ Acesta mi-a spus încă în ajunul lui 23 August că voi face parte din guvernul ce va înlocui pe Antonescu.

N. Penescu

El desemnase mai întâi pe membrii biroului, cum
s'a făcut totdeauna. Aceştia erau atunci: Maniu,
Mihalache, Popovici, Dr. Lupu, Ghiţă Pop şi Penescu.
Mai erau secretari adjuncţi Virgil Solomon şi Ion
Hudiţă, dar nu făceau de drept parte din birou.
Am fost întrebat ce minister prefer. Am optat pen-
tru finanţe. Guvernul de la 23 August a avut altă
compoziţie. In Noembrie, ~~n'am mai fost întrebat~~
mi-a spus doctorul Lupu că cei patru au hotărât, la
propunerea lui Maniu, să fiu numit ministru de
Interne. Eu aşi fi dorit Economia Naţională, dar ca
întotdeauna n'am spus şefului, deşi fără plăcere,
de data aceasta. Personal am fost mulţumit că-am
ieşit din guvern, ~~[illegible]~~ dar partidul pierduse
din mână situaţia.

In timpul când eram ministru s'a pus în discuţia
biroului numirea unui alt secretar general, în locul
lui Ghiţă Pop, care era ministru şi nu se putea ocupa
de partid. Domnul Mihai Popovici a propus pe Zane.
Presedintele nu-l agreea. Doctorul Lupu l-a susţinut.
După ieşirea mea din guvern, Maniu m'a propus
pe mine. Toţi au fost de acord. In aceste condiţiuni
am venit la secretariatul general, spre sfârşitul lui
Decembrie 1944. In acel moment nu aveam nici
club. Cea dintâi grijă a mea a fost reorganizarea
partidului, care era ~~haişte~~ haişte. In Ianuarie am
mers la Dobreşti, la domnul Mihalache, cu ajutorul
căruia am făcut un plan de acţiune şi am
redactat prima circulare către organizaţiile judeţe-
ne, prin care le dedeam instrucţiuni, ~~[illegible]~~ să
refacă organizaţiile săteşti, comunale rurale şi
urbane, ca să se poată convoca congresele, comite-
tele executive judeţene şi alege forurile de con-
ducere locale. In acelaş timp am strâns în
jurul secretariatului tineretul, pe care l-am
împărţit în două categorii - cu excepţia celui din
judeţe -: universitar şi matur. Am organizat mai
întâi tineretul universitar din Capitală.

Nc Penescu -

Am primit și foști legionari, care nu aveau nici un amestec în actele de teroare și rebeliunile din trecut. Intre partidele din blocul național-democrat intervenise un acord în sensul ca ele să primească acest tineret pentru reeducare. Am trimis delegați în celelalte centre universitare ca să inițieze organizarea tineretului universitar, ~~de~~ în cadrul partidului nostru. Din tineretul matur am căutat să selecționez ce era mai bun, pentru a împrospăta cu el cadrele partidului, ~~și~~ a creia o elită nouă și a-i folosi în toată munca intelectuală și de organizare pe care o începeam, ca și în lupta contra noului nostru adversar, care avea multe posibilități.

Am refăcut redacția „Dreptatei", care ~~se~~ apărea atunci numai în trei-patru mii de exemplare. Am organizat cercul de studii, care funcționase în ilegalitate ~~acas~~ în casa mea. S'au ales secretarii secțiunilor, secretarul general al cercului - Gh. Zane - și președintele - Gh. Tașcă - Am trimis în organizațiile județene, ca să activeze pe teren, pe unii din tineretul matur. Am reușit chiar să obțin o tipografie „Finanțe și Industrie", unde s'a tipărit „Dreptatea". La sfârșitul lui februarie, când s'a produs criza guvernului Rădescu, acțiunea aceasta de organizare făcuse bune progrese. Aveam constituite secțiile auxiliare: muncitori, tineret universitar și femei. In acele zile de mare tensiune am condus „Dreptatea", care a dus o luptă susținută. ~~[illegible]~~ După 6 martie 1945, am intrat, în parte, din nou în ilegalitate. Ziarul nostru nu mai apărea. A trebuit să scot un buletin, scris la Ghestetner, care, sub pretextul unor comunicări interne, servea pentru informarea șefilor de organizații de tot ce se petrecea în țară. Președintele a creiat și o ~~vastă~~ comisie de presă și propagandă care scotea un buletin informativ.

Paralel cu munca de organizare am dus și acțiunea externă, pe care am expus-o în declarația suplimentară la cap. I.

N.C. Penescu

Toate memoriile partidului către cele trei mari puteri sunt făcute de mine, iar acelea semnate și de Dinu Brătianu sau Titel Petrescu erau concepute tot de mine și completate ori modificate parțial de aceștia.
Organizația Capitalei era prezidată de doctorul Lupu. El era bolnav și nu se putea ocupa, iar oamenii din jurul său nu activau mulțumitor. De aceea am trebuit să intervin. Am fost ajutat de tineret și de muncitori. Ilie Lazăr a primit sarcina conducerei secției muncitorești. Cu el am colaborat foarte bine în toate împrejurările. Când a fost nevoe de acțiuni pe teren, le-am executat cu tineret și muncitori.
Am arătat activitatea și participarea mea la toate evenimentele până la 8 Ianuarie 1946. Partidul era aproape peste tot în toată țara reorganizat. Nu se ținuseră peste tot congresele. Ele au avut loc la începutul anului 1946. După cum am arătat, n'am condus numai din București organizarea, ci am mers în țară, acolo unde s'a simțit nevoia ca să însuflețesc lupta partidului.
Obiectivul nostru era un partid puternic, bine organizat, cu care să ducem atât campania electorală cât și toată acțiunea de care ar fi fost nevoe contra comuniștilor, care deveniseră acum principalul nostru adversar.
Noi eram într'o vădită stare de inferioritate din cauza prezenței în țară a trupelor sovietice, care nu ne-ar fi permis nouă acte de agresiune - și nici chiar o apărare mai activă, - ca acelea practicate de comuniști contra noastră.
După publicarea proectului de lege electorală, am dat dispozițiuni să se desemneze candidații de către comitetele executive județene. Cu toate că nu se făcea de cât o acțiune internă de partid, adunările acestor comitete au fost atacate.
Am convocat comitetul executiv al organizației de Argeș pentru ziua de 9 August 1946, la Pitești.
Cu câte-va zile mai înainte am vizitat pe ministrul

N. Penescu

de Interne, dl Teohari Georgescu, căruia i-am prezentat un protest împotriva acestor agresiuni pe care poliția nu numai le tolera dar le încuraja fără jenă. Mi-a promis că va lua măsuri. I l-am informat că Vineri 9 August va avea loc la Pitești ședința Comitetului executiv din Argeș. M'a asigurat că va lua măsuri și m'a rugat să-l previn cu o zi înainte. I-am telefonat la 8 August, dar - cum era de așteptat - n'am vorbit decât cu o telefonistă. Seara s'a întrerupt legătura telefonică cu Piteștii, ca eu să nu pot afla ce se petrece acolo. Am plecat în dimineața zilei de 9 August cu mașina, însoțit de Gheorghe Mihai, fostul meu director de cabinet. La Leordeni am trecut râul Argeș, ca să intru în Pitești pe un drum lateral. In oraș am văzut echipe de muncitori înarmați cu revolvere și ghioage de fier. Mi s'a spus că sunt două-trei sute, cea mai mare parte unguri, aduși de la Moreni, în ajun. Mai o veniseră parte din poliția Curtea de Argeș, sub conducerea șefului poliției, îmbrăcați civil și muncitori locali. Membrii comitetului ne așteptau pe sălile Tribunalului și în stradă. Am mers la dânșii ca să-i rog să lase delegației permanente sarcina întocmirii listei de candidați, fiindcă nu putem ține ședință.

Pe când ne găseam într'o cameră a Tribunalului au năvălit muncitorii unguri sub conducerea maestrului sondor Dorobanțu. Gheorghe Mihai a sărit pe fereastră. Eu am fost aruncat de la etajul întâi. S'a tras cu revolverul în Mihai, care a fost omorât. A mai fost ucis dentistul Tică Popescu și rănite cam cincisprezece persoane. Eu am fost lovit în cap cu ghioagele. Am avut un picior fracturat, grave răni la cap și leziuni interne. Au crezut că m'au omorât, așa am scăpat cu viața. A doua zi am primit la spital vizita domnului Bunaciu, care mi-a exprimat regrete, dar la clubul comunist a certat pe localnici că nu pe mine

nu m'au ~~au~~ ucis. În noaptea de ~~.... spre~~ ~~f. August~~
Zece August au voit să execute ordinul primit, dar
nu mai m'au găsit. Am fost ascuns din timp.
În dimineața de cincisprezece August am plecat la Bucu-
rești cu mașina, apărat de muncitori național-țărăniști,
veniți de la organizația Capitalei. Câte-va zile mai târziu,
am convocat presa streină acasă la mine, ca să mă vadă
în ce stare eram. Am făcut declarații, expunând în
amănunt cele întâmplate la Pitești. Agresiunea contra
mea avea de scop intimidarea partidului. Ea a avut
însă un efect contrariu. Cu toate acestea intențiunea de a
mă asasina a persistat. Prin Septembrie am putut ieși
din casă cu piciorul în cizmă de gips. Domnul Emil Hațiega-
nu m'a prevenit însă că gardianul public de pe strada
mea are ordin să mă împuște, când vin seara acasă.
Eu am continuat să conduc acțiunea partidului, deși
aproape două luni n'am părăsit casa. Demisia pe care am
prezentat-o președintelui n'a fost luată în considerație.
Eram în plină campanie electorală. Delegația perma-
nentă ținea dese ședințe ~~...~~ în casa mea. Cu prilejul
alegerii semnului electoral s'au produs unele încurcă-
turi, care au provocat o contestație a partidului la
Comisia centrală electorală, fără succes însă. Am organi
zat o secție de avocați din partid pentru apărarea celor
trimiși în judecată. Cei mai mulți erau din tineret, cari
făceau imprudențe, mai ales cu tipărirea clandestină
de manifeste, cu toată interzicerea Secretariatului.
Am organizat o școală de cadre, pe care am pus-o sub condu-
-cerea lui Veniamin. Am ținut și eu câte-va conferințe.
Ilie Lazăr a fost arestat și condamnat la șapte luni
închisoare, în procesul sumanelor negre. ~~Am~~ Biroul
a numit o comisie interimară sub președenția lui
Veniamin. Eu m'am ocupat însă îndeaproape de
secția muncitorească, ajutând pe Veniamin și comisia
interimară, care era însărcinată ~~a~~ să înlocuiască pe Ilie
Lazăr. Am convocat de mai multe ori presa streină, în
acest timp, pe care am pus-o în curent cu toate agresiunile
și măsurile luate de guvern pentru a împiedica propa
ganda noastră în scris sau prin adunări, cum nu s'au
putut ține nicăeri. — Ic. Penescu

Am arătat, în declarația suplimentară la Cap. I, contribuția mea la pregătirea materialului pentru conferința de pace, care începuse la Paris în August, precum și la trimeterea lui în străinătate. El a fost prezentat și reprezentanților anglo-americani în România. Aceștia au încercat să ne ajute, provocând din partea guvernelor lor note de protest adresate guvernului român. Ele nu erau ținute în seamă.
După cum am expus sub Cap. I, cererea noastră, făcută în scris și prezentată domnului Holman, ministrul Angliei, de ~~către~~ președinte, ~~și~~ întovărășit de mine, ~~[illegible]~~ pentru a fi trimiși reprezentanți ai celor trei mari puteri la alegeri, n'a avut succes.
In ajunul alegerilor au venit ziariști englezi și americani, dar foarte puțini, cari împreună cu personalul misiunilor au vizitat în ziua de vot secții de votare în țară. Ei au luat parte la expunerea președintelui și a mea, făcută presei streine, după efectuarea alegerilor. Nu am nimic de adăogat la cele arătate în declarația suplimentară la Cap. I, privind condițiunile în care au fost făcute alegerile și atitudinea partidului după 19 Noembrie 1946. Eu am avut, ~~în [illegible]~~ după președinte, rolul principal în toată acțiunea internă și externă, pe care o cunoșteam delegația permanentă, fiind-că era ținută în curent.
Activitatea mea a fost sprijinită cu mare fermitate de președinte, care în numeroase ocaziuni m'a elogiat ~~față~~ în fața comitetului central și a delegației permanente. Partidul m'a sprijinit fără rezerve, în tot timpul funcțiunei mele de Secretar general. Inițiativele mele nu erau decât punerea în executare a hotărârilor forurilor conducătoare. Am reușit printr'o muncă perseverentă și organizată să mențin partidul într'o permanentă mobilizare de forțe, până la arestarea mea. Politica internă a partidului era dependentă de situația internațională și de poziția României în această situație.
Era clar că în țară, cercul se strângea tot mai tare în jurul nostru, și că se apropia ziua arestării noastre și a dizolvarea partidului. Totuși președintele nu mi-a vorbit niciodată de necesitatea plecării în streinătate. El scria lui

Nicu Penescu

Niculescu-Buzești, că situația a devenit dramatică în țara și să intensifica ~~actiun~~ demersurile ~~în~~ pe lângă anglo-americani. Buzești era să să în Elveția iar momentul nu era de loc favorabil, după eșuarea conferinței de pace de la Moscova, pentru rezolvarea, prin acțiune internațională, a problemei românești.

In aceste împrejurări ~~au~~ s'au produs evenimentele din Iulie 1947, cari au precipitat deznodământul.

In vreme ce mă ocupam să pregătesc adunarea Comitetului Central din 18 Iulie, președintele a organizat plecarea din țară a domnului Mihalache și a mea. In ziua de 13 Iulie m'a chemat și mi-a propus să plec. Am refuzat. Pe la ora opt (douăzeci) m'a chemat din nou. Era acolo și dl Mihalache. Am refuzat din nou, cu toate insistențele amândorora. Noaptea, pe la ora 23, președintele mi-a trimis, prin Romniți Boilă, ordin să plec mai ales că este loc și pentru soția mea. In acea clipă aceasta nu era în București. Am executat dispoziția, luând și pe soția mea, care nu știa nimic și contra voinței ei. Am ajuns la Tămădău și în pușcărie.

La proces am aflat de o acțiune personală a președintelui, pe care n'a cunoscut-o nici domnul Mihalache, cu atât mai puțin eu. Ea nu este a partidului. Nu m'am solidarizat cu ea. Păstrez și acum aceiași atitudine, cu atât mai mult că președintele însuși a negat amestecul său afacerea Niculescu-Buzești cu cei doi ofițeri americani.

19. februarie 1954.

N. Penescu

Dosar: Penescu Nicolae 12-V-1954

Declaratie

Subsemnatul Nicolae Penescu, născut în anul 1897, în comuna Pitesti, Judetul Argeș, fiu al lui Nicolae și Mariei, morti, cu ultimul domiciliu în Bucuresti, strada Andrei Muresanu Nr. 16, asupra celor întrebate, declar următoarele:

<u>Intrebare</u>: Ce actiuni politice, interne si externe, cunosti, înainte și după 23 August 1944, și nedeclarate încă până în prezent.

<u>Raspuns</u>: In 1935 am fost ales vice-presedinte al organizatiei national-țărăniste, din judetul Hunedoara.

In toamna anului acela, au avut loc alegeri partiale, pentru un loc de deputat în acest judet. Candidatul partidului nostru era domnul Ghiță Pop. Am făcut cartel electoral cu social democratii si frontul plugarilor, organizatie recentă atunci, condusă de domnul Petre Groza. Cu acest prilej am constatat o mare ostilitate împotriva domnului Groza în rândurile partidului national-țărănesc și al muncitorilor din regiunile Calan și Petroșani, mai ales.

In tot timpul campaniei electorale, domnul Groza n'a mers de loc pe teren. Sediul său politic era la banca „Decebal" din Deva, pe care o controla.

In 1936, am făcut alegeri pentru consiliile judetene. Am luptat în cartel cu frontul plugarilor si social democratii. Domnul Groza n'a participat personal la intruniri.

In 1937 au avut loc alegerile generale parlamentare. Cartelul s'a mentinut. Domnul Romulus Zăroni a candidat al treilea pe lista de deputati a partidului national-țărănesc. Domnul Groza a avut aceeasi atitudine. In rândurile muncitorilor si în țărănime se spunea că domnul

Nc Penescu

Groza nu cutează să participe la adunări în Judeţ, fiind-că este încă recentă amintirea asasinării ţăranilor şi muncitorilor la secţia de votare din comuna Rusi, în timpul alegerilor pentru Parlament, din anul 1926. Domnul Groza era atunci ministru în guvernul Averescu. Domnia Sa a candidat în fruntea listei, în Judeţul Hunedoara şi a făcut alegeri sălbatece. La secţia de votare Rusi, Jandarmii au tras în ţărani şi muncitori. Dacă'mi amintesc bine, votau acolo şi muncitori de la Calan. Au fost ucişi mulţi oameni. Nu ştiu dacă domnul Groza a fost prezent, dar era acuzat ca autor moral al acestor crime. Mulţi dintre fruntaşii naţional-ţărănişti, din vremea aceea, au murit. Unii din tinerii de atunci cred că cunosc aceste împrejurări, ca de pildă: avocatul Alexandru Herlea de la Orăştie, profesor la academia comercială de la Braşov; învăţătorul Demea din comuna Şoimuş – lângă Deva; – avocatul Iosif Roman din Deva; avocatul Savu din Haţeg şi socrul său, avocatul Tirea din Pui, – dacă mai trăeşte.-

**

Domnul Mihai Ralea a venit în partidul naţional-ţărănesc, în preajma alegerilor din 1928. A primit şefia organizaţiei de Fălciu. S'a situat repede în stânga partidului, de aşa fel în cât a fost ales secretarul secţiei de doctrină. La cercul de studii al partidului, a devenit inspiratorul lucrărilor pentru elaborarea doctrinei naţional-ţărăniste. In camera deputaţilor a ţinut un singur discurs remarcat, la discuţia la mesaj în 1928.
In 1935, a făcut raportul, la congresul partidului, asupra poziţiei ideologice a acestuia şi a

Nicolae Penescu

scris introducerea la volumul, în care au fost publicate referatele prezentate în congres privitoare la programul partidului.
Fiind-că s'a fost ales în delegația permanentă, imediat după congres, s'a introdus în ultimul moment, în noul statut, un articol potrivit căruia, directorul ziarului „Dreptatea" era membru de drept al delegației permanente.
El a fost numit director al „Dreptății", oficiosul partidului.
În această situație l-au găsit evenimentele din 1938. Spre stupefacția noastră, a plecat cu Călinescu și a fost numit ministrul muncii în guvernul de dictatură personală al regelui Carol II, fiind și membru al frontului renașterei naționale, organizație cu caracter fascist. În această calitate a modificat legislația muncitorească, operă a partidului național-țărănesc, și în locul sindicatelor, a creat „breslele" pe modelul corporațiunilor fasciste din Italia.
În 1940, a fost apărat de ministerul de interne, ~~în~~ fiind amenințat de legionari.
În 1944 a solicitat domnului Maniu să fie reprimit în partid. Acesta i-a răspuns că nu poate apărea în fața opiniei publice, cu dânsul la braț și trebue să aștepte ca timpul să stingă amintirea greșelei sale. Atunci s'a apropiat de domnul Groza și de comuniști, fiind-că d-l Pătrășcanu a cerut, în timpul tratativelor pentru crearea blocului național-democrat, să fie primit și d-l Ralea cu „partidul" său social-țărănesc, din care făceau parte Ghelmegeanu Ene Ernest și câți-va învățători, care

N. Penescu

plecaseră în 1938 cu Călinescu, Armand Călinescu, Stanciu Stoian etc. Domnul Manin a refuzat.
După denunțarea, de către partidul comunist, a blocului, care dăduse guvernul din August 1944, d-l Ralea a fost primit în F. N. D. Se uitase trecutul.

* * *

Domnul Ghelmegeanu s'a înscris în partidul țărănesc, înainte de fuziunea cu naționalii din Ardeal. S'a apropiat de Madgearu, care l-a trimis să candideze în 1928 în Județul Ismail. Activitatea sa parlamentară a fost neînsemnată. Totuși, Madgearu l-a făcut subsecretar de stat în 1932, la finanțe. Deși era considerat ca un partizan al domnului Mihalache, s'a asociat acțiunii lui Călinescu, de orientare spre Rege, pe care acesta a început-o prin 1936. De aceea, îndată ce acesta i-a oferit ministerul comunicațiilor, a părăsit partidul și a trecut în frontul renașterei naționale. Mai târziu a devenit ministru de interne. Puțin timp după aceea l-a arestat pe Madgearu, binefăcătorul său politic, pe care l-a trimis la mânăstirea Bistrița, unde a avut domiciliu forțat. A încercat să facă o apropiere între Regele Carol II și legionari, propunându-le acestora să-l proclame căpitan al mișcării legionare. Rege și căpitan. A persecutat partidele democratice și pe oamenii

[signature]

care activau cât de puțin, în orice direcțiune contra dictaturii lui Carol II.
Prin 1944 a încercat să revină în partidul național-țărănesc, făcând demersuri pe lângă Mihai Popovici. Acesta l-a sfătuit să aștepte. Era un refuz politicos. Atunci s'a apropiat de domnul Ralea și a devenit președintele comisiei de anchetă, după 6 Martie 1945.
Nu știu dacă a arestat muncitori sau dacă a dus vre-o acțiune contra partidului Comunist, pe când era ministru de interne; ca obiectiv special față de partidul național-țărănesc a avut o atitudine foarte dușmănoasă.
N'avea o bună reputație. Era considerat drept un carierist politic lipsit de scrupule, vanitos, invidios și rău camarad.

12 Mai 1954

Lia Penescu

20 Noembre 1953

76 77

Declaratie

Subsemnatul Nicolae Penescu, născut în anul 1897, luna februarie 15/28 în orașul Pitești, fiul lui Nicolae și al Mariei, încetați din viață, cu ultimul domiciliu în București, strada Andrei Mureșeanu nr 16, declar următoarele:

Intrebare: Din ce partide politice ați făcut parte și toată activitatea dvs.?

Raspuns: In 1923, ~~imediat~~ îndată după întoarcerea mea de la studii din Franța, m'am înscris în organizația de Argeș a partidului național. In 1926 am candidat la Tîrnava Mare, pe lista acestui partid. In vara acelui an s'a făcut fuziunea partidelor național și țărănesc. Am fost ales vice-președinte al organizației partidului național-țărănesc din județul Argeș. Am fost deputat al acestui partid în anii 1928-31 și 1932-33, ales la Argeș. In 1935 am trecut vice-președinte la Hunedoara, unde am fost ales deputat în 1937. In anul 1937, am fost ales președinte al organizației de Argeș. In 1938, am fost ales casier central al partidului și membru în birou, calitate pe care am avut-o până în 1944, când am fost ales secretar general al partidului. Am fost secretar general al ministerului de Interne în 1932 și ministru de interne în 1944. Nic Penescu

~~14~~ 78

Din alte partide politice n'am mai făcut parte.

~~77~~

Intrebare Cum a luat ființă partidul național-Țărănesc și care sunt inițiatorii lui.

Răspuns. Partidul național-țărănesc ~~este~~ ~~a fost luat~~ a rezultat din fuziunea partidelor național din Ardeal și țărănesc din vechiul regat, realizată în vara anului 1926.

Partidul național s'a născut de la sine, în ziua de 3/15 Mai 1848, din marea adunare Națională a Românilor din Ardeal, care s'a ținut pe câmpia Blajului, numită de atunci: «câmpia libertății». Această adunare a fost semnalul revoluției sociale și naționale a poporului român din Transilvania, condusă de Avram Iancu.

Românii sub influența ideilor de libertate răspândite în Europa de revoluția franceză, au încercat să înlăture îndoita apăsare socială și națională a ungurilor, sașilor și secuilor.

La aceeași epocă Kossuth a declanșat revoluția maghiară împotriva regimului habsburgic.

Avram Iancu a crezut că ar putea conjuga revoluția românească cu cea maghiară, fiind-că cea mai mare parte din Transilvania era sub autoritatea Austriei.

Kossuth însă a respins această idee și s'a îndreptat cu trupele lui spre Transilvania.

[illegible]

Românii şi-au dat atunci seama de ~~scopurile~~ scopurile Ungurilor şi au luptat pentru independenţa Transilvaniei, contra iobăgiei în care erau ţinuţi ţăranii români de moşierii unguri saşi şi secui şi pentru toate ideile de libertate şi egalitate, care aveau atunci o mare înrâurire asupra popoarelor europene.

Revoluţia maghiară a fost înfrântă cu ajutorul trupelor ruseşti, dar şi revoluţia Românilor a avut aceeaşi soartă.

Din frământările ~~aceste~~ acestea a ieşit însă dualismul austro-ungar, în 1864.

Starea Românilor ardeleni s'a înrăutăţit, fiindcă de atunci încolo, Transilvania, care fusese sub suzeranitatea habsburgică, devine parte integrantă din Ungaria.

Românii şi-au dat seama ~~de~~ că însăşi existenţa lor naţională este în primejdie, şi de aceea încep să-şi strângă rândurile închegând tot mai bine ~~organizarea~~ organizarea lor politică, ce luase naştere spontan la 3/15 mai 1848.

Mitropolitul Andrei Şaguna este acela care a concretizat într'un organism politic ceea ce era mai mult o ~~[illegible]~~ mişcare difuză, ~~a~~ la Blaj.

El s'a numit „partida naţională" şi cuprindea pe toţi Românii din Ardeal. Cine nu era în „partidă" era contra şi trăda naţiunea sa. [illegible signature]

Ungurii, cum era de așteptat, au început de îndată, acțiunea de desnaționalizare a Românilor.
Și au folosit, în acest scop, școala și biserica ca mijloace directe, și sărăcirea poporului român și teroarea, ca mijloace indirecte.
Românii erau mai toți țărani, deci iobagi pe moșiile grofilor. N'aveau nici instituții economice nici culturale.
Conducătorii lor erau preoții și puținii intelectuali, care erau în mare parte avocați și profesioniști liberi.
Și au trebuit să creeze deci instituții economice, școli și biserici, pe care să le întrețină cu mijloacele lor, așa de slabe.
Toată această acțiune a fost dusă de partidul național.
În sistemul electoral maghiar votul era pe față. Alegătorii români trebuiau să lupte cu teroarea dezlănțuită contra lor de jandarmii și administrația ungară.
Partidul național a deșteptat conștiința atât românească și națională a poporului român din Ardeal.
După moartea lui Șaguna, conducătorii partidului au socotit că este mai bine să adopte o atitudine pasivă, ca protestare împotriva teroarei maghiare.
De aceea a fost un timp, când partidul național din Ardeal a adoptat o politică

[illegible]

de pasivitate.
În această vreme se ~~dezvoltă~~ ia naștere o mare mișcare culturală și națională, tot sub ~~semnul~~ influența partidului.
Gazeta Transilvaniei și Tribuna sunt cele două ziare românești, care susțin lupta politică și culturală a Românilor Ardeleni. Apar și reviste literare.
George Coșbuc și Octavian Goga, ca poeți de mare inspirație națională, redau suferința poporului român.
Acest curent * s'a manifestat și în partid prin acțiunea grupului activist, care a elaborat istoricul „memorandum", destinat împăratului Austro-Ungariei. Guvernul maghiar a reprimat însă această acțiune, montând celebrul proces al memorandului.
Dar nu numai că scopul urmărit nu a fost atins, ci dimpotrivă, activiștii au luat conducerea partidului național și politica pasivității a fost abandonată. Apărarea memorandiștilor a fost organizată de activiști, în frunte cu tineretul de atunci, din mijlocul căruia se detașează personalitatea lui Iuliu Maniu. Alexandru Vaida, Aurel Vlad etc. și Octavian Goga și mai târziu Mihai Popovici, preotul Lucaci, și alții.
În 1904, Iuliu Maniu este ales deputat al circumscripției Vinț din județul Alba.

[signature]

ceilalți fruntași ai generației tinere pătrund, cam la această epocă, în Parlamentul de la Budapesta. Lupta națională este dusă de acum încolo pe teren parlamentar, până la 1918.
In tot acest timp vechiul regat a jucat rolul Piemontului din istoria ~~libertății~~ a eliberării Italiei:
Alexandru Ioan Cuza, a ajutat pe Românii din Ardeal și a pus bazele unei politici ~~române~~ naționale românești.
Guvernele vechiului regat au continuat și adâncit această politică. Mulți români ardeleni vin în țara liberă, ca de o pildă, Coșbuc, Goga, Lucaci, Mihai Popovici.
Constantin Stere povestește în auto-biografia lui, în formă de roman „In preajma revoluției", cum a mers la Sibiu și a încercat, din inițiativa guvernului român, o aplanare a unor conflicte din sânul partidului național. Cu acel prilej el a cunoscut pe Maniu, Vaida, și alte tinere personalități din partid.
Talentul politic al lui Iuliu Maniu, se relevase în camera maghiară, unde el reușește în scurtă vreme să dobândească o incontestabilă autoritate.
Acțiunea riguroasă a partidului a ridicat enorm potențialul de luptă al poporului român din Ardeal.

[illegible]

deputații români sau legătura cu colegii lor cehi, croați, sloveni din parlamentul de la Viena și lupta naționalităților din Austro-Ungaria începe să fie sincronizată.

Această activitate nu scapă, desigur, nici Ungurilor nici Austriecilor, dar fie-care reacționează în felul său. Ungurii, prin ~~[illegible]~~ măsurile legiale lui ~~Tisza~~ Tisza, agravează măsurile de deznaționalizare, cu ajutorul școalei. Austriecii, par să încline spre o politică de înțelegere între popoarele imperiului. Cel puțin aceste intenții erau atribuite lui Franz-Ferdinand.

Aceasta era situația din Transilvania în preajma războiului din 1914.

Conducătorii partidului național, au trimis în regat o seamă de ~~[illegible]~~ personalități pentru a susține aci o politică de războiu alături de Antanta, pentru eliberarea Transilvaniei.

Niciodată ei n'au făcut o acțiune ~~de~~ pro-maghiară.

Octavian Goga scria în gazeta Transilvania, în 1916, faimosul articol „Vlaicu și Maniu". El mergea pe frontul italian, ca ofițer de artilerie.

Iuliu Maniu mi-a povestit, în liniile mari, acțiunea lui, ~~din~~ și a partidului național din momentul izbucnirii revoluției în

în Ungaria

Austro-Ungaria, până la formarea guvernului federației în 1919.
După prăbușirea frontului austro-ungar pe Isonzo, unitatea din care făcea parte Iuliu Maniu, a fost adusă la Viena la dispoziția cartierului-general, pentru a înăbuși mișcările revoluționare, care ~~începus~~ izbucniseră și la Viena.
Iuliu Maniu a cerut să vorbească cu generalul comandant al marelui cartier, și i-a cerut acestuia să-i încredințeze comanda trupelor formate din Români, pentru a înăbuși răscoalele din Viena.
A primit această comandă și a adus regimentele românești în Ardeal, reușind astfel să organizeze o armată românească, într'un moment în care Austro-Ungaria intra în descompunere.
~~În depart~~ Ungurii au încercat o apropiere de Români și au trimis la Arad, pe un cunoscut partizan al formei de stat federal, Oskar Jaszi, ca să ia contact cu conducătorii Românilor și să încerce realizarea unei formule de autonomie a Transilvaniei, dar făcând parte din Ungaria.
Oskar Jaszi s'a întâlnit cu Teodor Mihaly, Vasile Goldiș și alți fruntași români: Maniu, Vaida, și tineretul partidului au refuzat să discute cu Jaszi.
Tentativa aceasta n'a reușit.

[illegible signature]

~~Aleșanu~~ deputații români din camera ungară au hotărât se face publică ~~hotărîrea pe~~ ~~voia~~ manifestarea de voința a poporului român, de a se despărți de Ungaria.
Alexandru Vaida a citit în camera maghiară declarația, prin care se făcea cunoscută această hotărîre.
~~[illegible]~~ Partidul național român convocă, pentru 1 decembrie 1918, o mare adunare la Alba Iulia, a poporului român pentru a hotărî alipirea Transilvaniei la vechiul regat.
Președinte al partidului era Gheorghe Pop de Băsești, care a prezidat și adunarea.
A fost proclamată atunci unirea Transilvaniei cu România, pe baza ~~celor~~ unei declarații, adoptată în unanimitate, care cuprindea, în zece puncte, baza politică și ideologică a acestei unirii.
~~Eliberarea~~ Poporul român din Ardeal își reclama libertatea, în temeiul declarației ~~a~~ lui Wilson, președintele Statelor-Unite al Americii de Nord.
Dar odată cu libertatea lui națională cerea ca la baza noului stat să stea libertatea ~~națională~~ politică a cetățeanului, și ~~dreptatea socială~~.

[illegible]

nu'mi aduc aminte, în amănunt, cele Zece puncte ale declarației de la Alba Iulia, dar le asemăn, la cunoașterea ideologiei partidului național român și tendințele sociale ale țărănimii române.

Nu exista în Ardeal o adevărată burghezie românească, fiind-că toată viața economică era în mâna naționalităților minoritare.

„Domnii" - adică intelectualitatea românească era o mică burghezie de liberi profesioniști, care conduceau însă întregul popor român. Această stare socială se reflectă în ideologia partidului național și deci ea este la baza declarației de la 1 Decembrie 1918.

Pe plan social, se proclama necesitatea împroprietăririi țăranilor și eliberarea lor de toate legăturile cu proprietarii ~~de~~ moșiilor pe care le munceau, rămășițe ale regimului feudal.

Proprietatea era considerată ca funcțiune socială.

Pe plan politic, declarația afirma voința poporului român de a avea o libertate totală în toate manifestările sale. deci libertatea presei, a scrisului, și ~~general~~ în general, a tuturor manifestărilor de gândire și de voință ale poporului, așa dar a adunărilor și ~~acte~~ a oricărei acțiuni politice.

Descentralizarea administrativă, care nu mergea însă până la autonomia Transilvaniei, era pusă la baza organizării noului

[illegible]

stat.
un tratament egal pentru naționalitățile conlocuitoare, fără discriminări rasiale, dar cu mențiunea că Statul este caracterizat de națiunea dominantă.
Declarația este prezentată Regelui Ferdinand de o delegație a partidului național, în frunte cu Miron Cristea, pe atunci mitropolit ortodox al Ardealului.
Guvernul român acceptă această declarație ca bază a Unirii.
Până la realizarea unei unități de guvernare, se stabilește să se instituie un organ de guvernare locală a Transilvaniei, care ia denumirea de consiliu dirigent.
Intre timp murise Gheorghe Pop de Băsești.
Comitetul de o sută, care era forul superior de conducere al partidului național se întrunește pentru alegerea noului președinte.
La propunerea lui Goga, Iuliu Maniu este ales președinte în unanimitate și fără contra candidat.
In fapt el condusese până atunci acțiunea revoluționară a poporului român din Ardeal, fără ca ea să fi luat forme de violență.
"Imperiumul"-ul - cum îl numeau ardelenii, era deja luat de la autoritatea de stat maghiară, care nu mai funcționa, grație ~~trupelor~~ regimentelor de Români, aduse de Maniu de la Viena.
Consiliul dirigent se constitue sub președinția lui Iuliu Maniu.

[signature]

Este de menționat că Octavian Goga a reclamat resortul – cum se numea, în loc de minister, – afacerilor interne. Maniu i l-a refuzat însă și i-a încredințat pe cel al cultelor și artelor. Goga a fost rău impresionat de hotărârea lui Maniu și de atunci * se produce între ei o răceală, care a adus ~~mai~~ ruptura mai târziu la plecarea lui Goga din partid, însoțit de ~~a~~ mulți intelectuali ardeleni, grăbiți să ajungă la situațiuni înalte în stat.

Consiliul dirigent are o activitate de cea mai mare importanță pe toate liniile de guvernare.

~~Se ajunge~~ Se de numesc români în toată administrația de stat. Se ~~mai~~ organizează învățământul superior, secundar și primar, numindu-se profesori români în locul ungurilor, limba română devenind oficială în stat.

Paralel cu organizarea Transilvaniei, ~~și~~ pe bază românească, se fac și mari reforme sociale.

Se expropiază moșiile și se împroprietăresc țăranii, indiferent de naționalitate.

Reforma agrară din Transilvania a fost mai adâncă de cât cea din vechiul regat.

~~Cum~~ & Deși consiliul dirigent a făcut operă de guvernare, el nu s'a considerat totuși decât guvern autonom al Transilvaniei. De aceea în momentul în care, el a socotit că misiunea lui a fost împlinită, s'a auto-dizolvat.

Consiliul dirigent a ~~făcut~~ avut un rol de

[illegible]

de mare importanță pentru epoca de tranziție
de la autoritatea de stat maghiară, la cea
românească.
In acest timp, în vechiul regat, Ionel Brătianu
demisionează, din cauza greutăților, pe
care le întâmpină la Conferința de pace
de la Paris. Regele chiamă la guvern
pe Iuliu Maniu. Acesta declină însă
sarcina ce i se oferea și recomandă
pe Alexandru Vaida Voevod, care face, în
1919, un guvern - așa numit al Federației -
în colaborare cu tânărul partid
țărănesc din regat, cu partidul național
democrat al lui Nicolae Iorga și cu alte
grupări. In alegerile din 1919, această
„Federație" are majoritate.
Alexandru Vaida conduce delegația română
la conferința de pace.
Partidul național din Ardeal participă
deci nu numai la viața politică a întregii
țări, dar chiar la guvernare.
Dar viața acestui guvern este scurtă. Regele,
sub influența lui Ionel Brătianu îl concediază. După un intermezzo al guvernului
prezidat de generalul Artur Văitoianu,
este însărcinat în 1920, cu formarea guvernului,
mareșalul Averescu.
Octavian Goga, Petru Groza, frații Lapedatu
și alți fruntași ai partidului național din
Ardeal, părăsesc partidul și, unii fac chiar
parte din guvernul Averescu. Este prima
hemoragie, pe care o suferă naționalii ardeleni.
[illegible signature]

In Ardeal sunt aleşi în noul parlament, în marea majoritate candidaţii partidului naţional.
Partidele politice din regat caută însă aderenţi în Ardeal şi încep o adevărată vânătoare de partizani, cari sunt ~~numiţi~~ numiţi în situaţiuni importante în stat şi în viaţa economică.
Mulţi din membrii, până atunci devotaţi, ai partidului naţional nu rezistă acestei tentaţiuni. La cei deja citaţi se mai pot adăuga Octavian Tăslăuanu, Const. Bucşan şi alţii cu primul stat ~~tr~~ de transfugi la mareşalul Averescu.
Aceia care vânând însă unealta mai mult sunt liberalii.
Ionel Brătianu a propus, între anii 1920-1922, lui Iuliu Maniu fuziunea partidului liberal cu naţionalii ardeleni, sub preşedenţia lui Maniu. În casa doctorului Dumitrache Popovici, fratele lui Mihai Popovici, a avut loc o întâlnire între Brătianu şi Maniu, cu care prilej, acesta a respins categoric propunerea.
Iuliu Maniu îmi spunea, precizând că nu putea el cu viaţa lui morală-creştină şi dreptatea socială domina gangsterii din partidul liberal.
Acest refuz a făcut pe Brătianu să ~~[illegible]~~ ia guvernarea în 1922, pentru a da ţării o Constituţie, potrivită concepţiunii şi interesului burgheziei din vechiul regat,

[signature]

care se patrunseau foarte bine cu cele de burghe-
ziei minoritare din Ardeal.
In acelas timp, particularii sau institutiunii
din Regat, ajutate de guvernele de aci,
acaparează tot mai multe pozitii econo-
mice din Ardeal. Finanta din Regat
profită de situatiunea financiară grea din
Ardeal și ajută societatile particulare
în această actiune de înlocuire a vechilor
proprietarii de mine sau și drepturi cu
regateni: Citez numai pentru exemplifi-
care cazurile Reșita, Mica, Ferdinand
Nadrag, Calan, Petroșani.
Ardelenii, care sperau în drept curant, să
fie ei moștenitorii acestor întreprinderi,
vad cu durere, că rămân mai departe
în sărăcia lor. Această situatie a avut
drept urmare un val de nemultumire
contra regatenilor, agravat și de invazia
de functionari din Regat, care lipseau
pe ardeleni și de acest mijloc modest
de existentă la ei acasă. În locul
Ungurilor veneau regatenii.
Alegerile din 1922, pentru constituanta,
sunt falsificate de liberali. Cele două
partide, National în Ardeal și Taranesc
în Regat, reușesc totuși să trimită în
Parlament multi deputati.
De aceea încolo actiunea lor politică se
sincronizează tot mai mult, atât în
lupta parlamentară cât și în cea extra-
parlamentară.

[signature]

cele două partide nu recunosc legalitatea Camerei și Senatului, aleasă în 1922, și deci nici a Constituției, care va fi votată. Ele părăsesc Parlamentul și duc în stradă lupta contra Constituantei.

În 1922 are loc, la Alba Iulia, încoronarea regelui Ferdinand. Partidul național nu participă la serbările încoronării, ceea ce l-a făcut pe un mare ziar budapestan să scrie faimosul articol: „Transilvania non coronat"

După votarea Constituției, care se face în absența ~~d~~ opoziției, deputații naționali și țărăniști se întorc în Parlament, care devenise ~~a~~ Cameră ordinară.

Opoziția celor două partide în timpul de la 1922 – 1926, cât a durat guvernarea liberală, a fost extrem de riguroasă.

În aceeași vreme, partidul național caută și el aderență în Regat. Se alipește lui, gruparea lui Take Ionescu, după moartea acestuia în 1922. Se face o fuziune cu Iorga, care aduce în partid pe C. Argetoianu, D. R. Ioanițescu, Otescu și alții.

Fuziunea cu gruparea Iorga se face sub președenția lui Maniu și a lui Iorga

Dar toate aceste aluviuni, contribuind dădea partidului național, un caracter regnicolar, îi strica însă unitatea lui socială și ideologică. Pentru Iuliu Maniu ele nu erau decât acțiuni tranzitorii și provizorii, scopul lui fiind fuziunea

[signature]

cu partidul țărănesc din Regat, de care era legat nu numai prin identitatea structurii sociale și afinitatea ideologică, dar și prin practica de luptă comună de la 1919 încoace. Iuliu Maniu nu s-a grăbit să primească guvernul în 1919, fiindcă nu cunoștea și nu era cunoscut în Regat, și pentru că nu avea un organism politic care să cuprindă întreaga țară. Lupta cu puterea liberalilor i-a adus popularitate în țară. Trebuia acum realizată și forța politică „regnicolară."

Liberalii se temeau de „stângismul" celor două partide, și au elaborat o constituție care punea o mulțime de piedici grele democrației sociale.

În Ianuarie 1926, prințul Carol, moștenitorul tronului, părăsește țara ~~pentru~~ și familia lui.

Se convocă un consiliu de coroană, în care Regele Ferdinand propune înlăturarea principelui de la succesiunea tronului. Iuliu Maniu propune să se mai încerce un demers pe lângă principe în care scop să meargă la Paris Brătianu și Știrbei. Al. Mihalache a vorbit în sensul propunerii Regelui. Principele Carol a fost decăzut din calitatea de moștenitor al tronului.

De atunci se pune și o problemă dinastică, fiindcă Iuliu Maniu și partidul național român nu considera hotărârea consiliului de coroană ca definitivă.

Mihalache

divergența între Brătianu și Maniu se adâncește.
În această situație expiră în primăvara anului 1926, mandatul Parlamentului liberal.
Sub influența lui Brătianu, Regele chiamă la guvern pe Mareșalul Averescu, cu toate că promisese lui Iuliu Maniu să-i dea guvernul. Ionel Brătianu însă domina pe Rege și influența lui la Curte se exercita și prin Barbu Știrbey, care fusese mai întâi însărcinat cu formarea unui guvern de concentrare, care a durat două săptămâni. Regele nu a ținut deci seama de rezultatele ultimelor alegeri și de curentele ce frământau țara. Brătianu înfățișa Regelui primejdia ca Maniu să readucă în țară pe principele Carol, pe care el îl considera drept de a fi Rege.
Averescu a făcut alegeri mai violente ca în 1922. Cele două partide au luptat împreună și au trimis în Parlament mulți deputați. Valul de nemulțumire crește însă în țară și mai ales în Ardeal. Între cele două partide din opoziție încep imediat după alegeri consfătuiri pentru realizarea unei fuziuni. Diferența ideologică între ele era numai „cantitativă" nu și de substanță.
Se elaborează un act al fuziunii cuprinzând zece puncte, care stă la baza noului partid. [illegible]

Mișcarea țărănistă din România este veche.
Ea este manifestarea politică a luptei de
emancipare a țărănimei de legăturile
feudale cu proprietarii marilor moșii
și pentru ~~câștigarea~~ dobândirea pământu-
lui pe care le îl muncea.
În 1821, Tudor Vladimirescu, ridică stea-
gul luptei acestei țărănimi. Cum foarte
foarte mulți proprietari de moșii erau
străini, acțiunea lui Tudor are și un
caracter național. Răscoala lui Tudor
este înfrântă, nu numai din cauza
greșelilor lui, dar și pentru-că venea
prea de vreme în Țările române.
În 1848, prin declarația de la Islaz se
cere exproprierea marilor moșii și împro-
prietărirea țăranilor. Este de observat că
mișcarea, care se afirma prin această
declarație, era condusă de ~~tineretul~~
tineri boieri români, care suferiseră
influența ideilor revoluției franceze.
Sămânța era însă aruncată și trebuia
să dea roade mai târziu.
Alegerile pentru divanurile ad-hoc au
frământat țărănimea, care pentru întâia
dată era întrebată de vorbă în trebu-
rile țării.
Când ~~Domnul~~ Alexandru Ion Cuza,
Domn al Principatelor-Unite, face
reforma din 1864, expropiază moșii,
secularizează averile mănăstirești și
împroprietărește pe țărani, el realizează

mișcarea

în parte doleanțele țărănimii și dezideratele de la 1821 și mai ales 1848. Cuza, ajutat de Cogălniceanu, a trebuit să facă o lovitură de stat, care l-a costat tronul, pentru a putea înfăptui prima ~~sa~~ reformă agrară în România. Împroprietărirea de atunci a creat un nucleu de mică proprietate țărănească liberă, care se adăoga la proprietatea moștenită a moșnenilor din Muntenia și răzeșilor din Moldova.—

Țărănimea însă, ~~care~~ care nu avea pământ, continua să fie legată de proprietarii de moșii prin regimul de învoeli și prestațiuni agricole, rămase din trecut. Ea avea un drept de vot foarte limitat. ~~stat prin~~ Nu vota direct - dacă nu avea un anumit cens - ci prin delegați. De aceea lupta s'continuă. Ea este ajutată de un mare curent literar ~~care~~ și ideologic, creat mai ales ~~de~~ în jurul revistelor „Viața românească" a lui Constantin Stere și „Semănătorul" lui Iorga..

„Răscoalele din 1905 din Rusia, au avut înrâurire și în România." Efectele împroprietăririi limitate de la 1864, dispăruseră în mare parte. În schimb apare plaga arendașilor evrei, care speculează la sânge țărănimea din Moldova.. În 1907 izbucnește

Marea

și Moldova primele răscoale țărănești care se întind repede în toată țara. Dar ele sunt reprimate sângeros.

Nici o reformă nu se face atunci pentru a înlătura cauzele ce provocară răscoala. O palidă lege pentru construirea de așezări comunale, dacă proprietarii consimt să vândă din pământul lor și crearea Casei Rurale, instituție de finanțare a ~~acestor~~ ~~cum~~ cumpărătorilor.

~~Ia~~ În jurul anului ~~1890~~ 1889, se produc în județul Argeș unele manifestări mai concrete pentru ~~o~~ inițierea unei organizații politice a țărănimii.

C.A. Rosetti, făcea o dârză opoziție lui Ion Brătianu. Un grup de țărani din Argeș în frunte cu un unchi al meu, Bălășcan Folescu, chiamă pe ~~Rosett~~ Roseti la Argeș și îi pune candidatura la colegiul trei, unde votau țăranii. Roseti este însă [illegible].

La Mușătești, comună în nordul județului, era un învățător — Dobrescu-Argeș — om de mare talent. El întemeiază o „partidă țărănească" cu prezența în bancul meu Sita Folescu, cu Alex. Valescu. ~~din Argeș~~ și alți țărani argeșeni. Mișcarea se extinde și în județele vecine.

Dobrescu este ales deputat de Argeș. El are în Parlament un mare succes. În toată țara numele lui devine popular în țărănime. Liberalii, îngrijorați de activitatea lui Dobrescu îi înscenează un proces de falsificare a unei cambii și îl condamnă. Dobrescu este deci înlăturat din viața publică, și moare puțin timp după aceea.

Dar după ~~[illegible]~~ 1907, învățătorii, inspirați și ajutați de Spiru Haret, ministru liberal al instrucțiunii publice, încep o activitate vie extrașcolară pentru ridicarea țărănimii. Se distinge printre ei, țăranul învățător Ion Mihalache din Topoloveni-Muscel. El este urmat de mulți învățători din Muscel și Argeș mai ales. La alegerile din 1913 ~~1913~~ candidează, dar este împiedicat să fie ales.

Campania din 1913, din Bulgaria, dă prilej soldaților români să vadă și să admire proprietatea mică liberă și mică bulgărească precum și condițiunile de viață liberă a țărănimii bulgare. Ionel Brătianu, în sfârșit, anunță ca punct de program al partidului liberal exproprierea moșiilor, împroprietărirea țăranilor și votul universal. Aceste reforme încep

[illegible signature]

să agite țărănimea. Ori care ar fi fost motivele imediate ale lui Brătianu, ~~reformele acest~~ exproprierea nu mai putea întârzia. Chiar marii proprietari își dădeau seama că ea era inevitabilă. Camera liberală, aleasă în 1914, nu face decât să studieze problema. Războiul avea să impună rezolvarea ei. Țăranul soldat, prost înarmat și hrănit, luptase totuși cu mare eroism. În tranșee soldații din toate părțile țării înțelegeau că pământul pe care și l-au muncit ei și îl apără azi, va fi mâine al lor. Învățătorii, mai toți ofițeri de rezervă, întrețineau în armată curentul, din ce în ce mai puternic, pentru emanciparea economică și politică a clasei țărănești. În această ambianță, dl Ion Mihalache și prietenii lui lansează, pe frontul armatei a doua, logica strângerii rândurilor țăranilor într-un organism politic, capabil să asigure această emancipare. Partidul țărănesc s-a născut așa dar, printr-un fenomen de generație spontanee, în războiul din 1916 – 18. pag 14

Ionel Brătianu, dându-și seama de această tensiune și sub apăsarea răspunderei pe care o avea în urma înfrângerii noastre, datorită în bună parte nepregătirei armatei, dă, în sfârșit, decretul-lege, cu caracter constituțional din ~~15~~ 1917, prin care se expropriază moșiile, cu excepția pădurilor, plantațiilor, bălților și terenurilor necultivabile, lăsându-se proprietarilor un minimum, după regiuni. Îndată după armistițiul din 1918, decretul a fost pus în aplicare.

[illegible]

Liberalii au crezut că vor ~~putea~~ culege ei roadele acestei reforme ca și ale victoriei finale. S'au înșelat însă, fiindcă țărănimea n'avea încredere în ei și nu uita condițiunile în care a luptat armata pe front. Așa cum se sfătuiseră în tranșee, învățătorii și țăranii ~~dom~~ întorși acasă au pus imediat, în satele lor bazele partidului țărănesc. Sămânța aruncată a încolțit repede. Oameni de seamă, mulți profesori universitari, care până atunci nu făcuseră politică se ~~anulează~~ adună sub steagul ridicat de dl. Mihalache. Dr. Costăchescu, Borcea și Rășcanu la Iași, bătrânul Grecu la Focșani, Ionel Lupescu la Râmnicu-Sărat, Pompiliu Ioanițescu la Buzău, Brezeanu la Prahova, Dumitru Căpățîneanu la Olt, Cezar Spineanu la Dâmbovița, Danciu și Vasile Rădulescu la Mehedinți, Răduceanu la Ialomița, Madgearu la București, ~~sunt~~ ~~printre~~ Cezar Partenie la București, sunt printre primii tovarăși de luptă ai ~~lui~~ dlui Mihalache. Doctorul Nicolae Lupu, fost liberal, dar la extrema stângă a partidului; și Grigore Iunian, în aceeași situație, se ~~alăturară~~ alipesc, din primele ceasuri acestei mișcări.

Între timp, Basarabia, prin hotărîrea Sfatului Țării, și pe baza decretului de transformare a Rusiei într'un stat unional, naționalitățile având dreptul să facă sau nu parte din noul stat federal, hotărăște

de se alipește României. Sfatul Țării cere guvernului român să trimită trupe în Basarabia, pentru a stabili unitatea de stat a provinciei de peste Prut, cu patria mamă. Constantin Stere avusese un rol foarte important în aceste evenimente.

În Basarabia era un puternic curent narodnicist, adică poporanist. Revoluția din Rusia nu făcuse decât să-l adâncească. Vizibilă mai târziu influența pe care a avut-o narodnicii ruși, asupra formațiunii ideologice a conducătorilor mișcării țărăniste în România.

Constantin Stere, pune bazele unui partid țărănesc, în Basarabia, ajutat ~~tot~~ de la început de Pan. Halippa, Ion Pelivan, Sciotă, Leancă, moș Ion Codreanu, Policarp Bețianu, Dumitru Moldovanu, Ion Buzdugan și alții. Mișcarea țărănistă din Basarabia, a influențat mult pe cea din vechiul regat. Încă ~~din~~ de la început se face contopirea organizației de peste Prut cu cea din restul țării, așa încât la alegerile ~~din 1919~~ de la începutul anului 1919, partidul țărănesc ~~candidează~~ își face apariția în viața politică românească, trimițând în Parlament un număr important de deputați. Răstimpul atât de scurt, în care acest partid s'a înfiripat în vechiul regat și Basarabia, dovedește ~~[illegible]~~ exactitatea afirmațiunei de mai sus, că el n'a fost o creațiune artificială ci s'a născut din mijlocul țărănimii, în mod

necesar

natural, fiindcă el corespundea structurei sociale și aspirațiunilor politice ale acestei țărănimi.-
Partidul Țărănesc abia născut, face parte din „Federația" grupărilor politice, - de care am vorbit mai sus - și este reprezentat în guvern, - la ministere de primă importanță - ~~cu~~ de ~~[illegible]~~ d-l Mihalache (agricultură), Dr. Nicolae Lupu (interne).
D-l Mihalache depune un proiect de lege pentru reforma agrară, care pare prea radical și nu este primit. El demisionează atunci ~~[illegible]~~ din guvern. Tendințele mult la stânga ale guvernului Federației - prezidat de Alexandru Vaida Voevod și format în principal din ~~[illegible]~~ partidele național român din Ardeal și țărănesc, din vechiul regat, - au speriat pe liberali și pe Rege. Guvernul Federației este îndepărtat, și Mareșalul Averescu, care creease Liga Poporului - denumită mai târziu „partidul poporului" -, se abținuse la alegerile din 1919, supărat că nu i s-a încredințat lui guvernul. Mareșalul avea multă popularitate atunci în țară, dar ea era legată de personalitatea lui și de prestigiul său militar, nu de curente adânci și permanente, cu caracter structural - ca și cel țărănesc.-
In alegerile din 1920, partidul țărănesc luptă din nou, cu mai multă vigoare. De data aceasta el venea în concurență cu popularitatea lui Averescu. Ascendența politică

[illegible signature]

a țărănimei partid este definitiv consolidat în aceste alegeri. – Acesta nu fusese singur, ci în cartel cu Take Ionescu, care avea în toată țara un mare prestigiu, grație personalității lui eminente și opoziției lungi și dârze, pe care el o făcuse liberalilor. Totuși țărăniștii intră numeroși în Parlament.

Partidul țărănesc a încercat să pătrundă și în Ardeal. El a pus candidaturi la aceste alegeri, în unele circumscripțiuni electorale. Dar n'a avut succes. Intr'adevăr, structura sa socială fiind identică cu aceea a partidului național român – ~~adică~~ clasa țărănească – iar ideologia sa politică fiind apropiată de a acestuia, el nu aducea un curent nou în Ardeal, și deci era inutil. El nu putea combate partidul național, fiindcă îi fusese tovarăș de luptă în Parlamentul și guvernul din 1919 și îi rămăsese aliat și în noul Parlament. dar nu avea nici <u>temă</u> de luptă politică contra acelui partid, fiindcă idealurile partidului țărănesc erau și ale partidului național român, ele însumând tendințele sociale și politice ale țărănimii române.

De aceea partidul țărănesc a renunțat să mai activeze în Ardeal, considerând o asemenea acțiune ca un act de neprietenie față de partidul național român.

[signature]

Insuşi această situaţie era suficientă, pentru a determina şi ambele partide un curent puternic în favoarea fuzionării lor.
Atitudinea parlamentară a celor două partide, în timpul guvernării Mareşalului Averescu, este sincronizată şi ele prezintă soluţiuni identice în toate problemele la ordinea zilei.
Efortul făcut de Ionel Brătianu, pentru a le despărţi, cum am arătat mai sus, n'are succes.- Diferenţele între manifestările parlamentare ale celor două partide era datorată ~~mai mult~~ temperamentului şi metodelor, ~~de cât~~ deputaţilor şi fruntaşilor dar nu conceptiunilor politice.
Ţăraniştii erau mai combativi, de multe ori agresivi chiar, aşa cum e firesc la o mişcare cu caracter şi tendinţe revoluţionare, pentru acea vreme. Naţionalii erau mai calmi şi mai ponderaţi. Şi aveau o experienţă parlamentară mai veche şi nu vriau să apară în ţara nouă ca inaccesibili.-
Cei aproape doi ani de luptă parlamentară comună, în parlamentul averescan, ~~să~~ fac ca rândurile celor două partide să se ~~fi~~ strângă lat mai mult.
Spre sfârşitul anului 1921 se produce criza guvernului Averescu. După un scurt intermezzo al lui Take Ionescu, Regele chiamă la guvern pe Ionel Brătianu.
Mareşalul Averescu, făcuse câte-va legi bune ~~pentru ceva de reforme~~. Reforma agrară însă se amâna

dusi legea în general nu era rea — avea câteva lipsuri, care s'au dovedit pline de consecințe grele pentru mai târziu. Acestea erau: ~~lipsa~~ a) nu s'a creat lotul ~~tutu~~ indivizibil și inseparabil, b) nu s'a organizat comasarea, ~~și~~ c) nu s'a plafonat proprietatea mare, ~~și~~ d) nu s'a dat noilor proprietari inventar agricol și e) nu s'a creat un credit puternic cooperatist, care să ajute proprietatea mică și mijlocie țărănească.—

Aceasta era atunci concepția partidului țărănesc. Liberalii dădeau generalului Averescu, misiunea să expedieze afacerile curente, până când valul de nepopularitate, care se abătuse asupra lor, va fi trecut. Generalul voia însă ceva mai mult. Ionel Brătianu nu-i putea îngădui asemenea velități. Țara avea nevoie de o nouă Constituție. Liberalii nu concepeau ca alte partide, cu tendințe așa de primejdioase — cum erau socotite în acel timp — să dea de țării această Constituție. De aceea regele a fost determinat să înlăture de la guvern pe generalul Averescu. Take Ionescu nu făcea decât o tranziție și primea o satisfacție personală pentru munca sa și trecut politic.

Liberalii știau însă că în alegeri libere, vor fi înfrânți de partidele național și țărănesc. De aceea fac, în iarna anului 1922, faimoasele alegeri, la care voturile sunt schimbate ~~noaptea~~ noaptea. ~~și~~ Totuși cele două partide reușesc să trimită în Parlament mulți deputați.

[illegible]

Naționalii sunt mai numeroși, și pentru-că în Ardeal furtul n'a putut fi practicat în aceiași măsură ca în Regat.—
Partidul poporului, al Mareșalului Averescu, se sfărâmă din aceste alegeri. Cu toate că făcuse legea agrară, prin care adâncise exproprierea, începută de guvernul liberal prin decretul - lege din 1917.— Această dispariție atât de repede a curentului format al Mareșalului, este încă o verificare a realității sociale și politice a mișcării țărăniste.—
Naționalii și țărăniștii sunt de acord să declare Constituanta nou aleasă, fără bază legală, și deputații lor părăsesc Camera și senatorii Senatul, citind câte o declarație cu conținut identic, atunci când încep dezbaterile pentru votarea noii Constituții.
Cele două partide organizează mari întruniri și de protestare contra votării Constituției, de către un Parlament ieșit din furtul urnelor. În București au loc mari manifestațiuni împotriva regimului liberal. Nici Regele Ferdinand nu mai este cruțat. Partidul Național, cum am expus, nu participă la încoronare. O mare răceală se produce între ardeleni și regățeni. Ardelenii considerau că declarația Unirei, votată la Unu Decemvrie 1918 de poporul român la Alba Iulia n'a fost respectată. Aici și colo începe să se vorbească de marea decepțiune a ardelenilor și de autonomia Ardealului.—

N. Penescu

Iuliu Maniu, Alexandru Vaida-Voevod, Cicio Pop, de la naționaliști și toți țărăniștii luptă împotriva acestui curent. Dar Ionel Brătianu merge înainte. După votarea Constituției, Parlamentul se transformă în Camere ordinare. Se începe dezvoltarea principiilor din noua Constituție în legi noi: deputații naționali și țărăniști ~~intră în~~ revin în Parlament și continuă lupta, luând ca obiectiv această legislație.

Constituția din 1923 ~~era~~ vădit astfel făcută încât să poată stăvili dezvoltarea curentului țărănist. În deosebi Senatul cu senatorii lui de drept și cu cei aleși de consiliile comunale și camerele profesionale era astfel organizat încât să poată ~~să~~ crea un obstacol de netrecut împotriva unor legi, care ar fi pus în primejdie regimul economic, social și politic, apărat de burghezia liberală.

De aceea partidele național și țărănesc nu puteau în nici un moment, recunoaște o asemenea Constituție nedemocratică. Ea făcea din dreptul de proprietate o instituție aproape de drept divin, iar prin ~~p~~ drepturile pe care le dădea puterii executive, deplasa centrul de greutate al organizației de stat de la puterea legislativă la cea executivă, făcând, astfel, un mare pas înapoi de la ~~[illegible]~~ punctul

de vedere

la care ajunsese democrația, după întâia ~~lume~~
lume, după primul războiu mondial.
Partidele național și țărănesc nu puteau
admite această reacțiune, la o epocă în
care ultimele vestigii ale feudalismului
se prăbușeau în Europa și masele populare
erau chemate la o viață nouă, diferită și
mai ușoară pentru ele.
Iată sensul luptei comune a celor două
partide, în perioada 1922-1926.
Într'o singură problemă a existat între ele
o divergență. Este vorba de ~~afacerea prin~~
~~a~~ renunțarea la tron a principelui moște-
nitor Carol, cum am arătat mai sus.
Începe să se schițeze și fuziunea celor
două partide. Cadrele lor din Ardeal și
vechiul regat sunt foarte favorabile contopir-
ei lor.-
Țărăniștii, față de curentele centrifugale,
pe care le-am amintit, consideră că este
de interes național să se unifice cele
două mișcări, mai ales că între ele nu
erau deosebiri structurale.
La sfârșitul guvernului liberal, fructul
era copt. În timpul consultărilor obișnuite,
~~În alegerile din 1926, cele două~~ pe care Regele
le-a făcut, după demisiunea lui Ionel
Brătianu, s'a cerut fie-cărui partid să
prezinte o listă de miniștri.
Comitetul central al partidului țărănesc a
ales ~~pe d-l [illegible]~~ președinte pe d-nul
Mihalache. Până atunci, acest partid nu avea președ-

avusese un precedent. Dar Regele nu a încredințat guvernul nici uneia din ele. Barbu Știrbei – homo regius – a fost însărcinat să facă un guvern de concentrare. Era o fățărnicie evidentă. Se vedea că cele două partide nu se vor înțelege pe ministere. Ele au prezentat imediat însă o soluțiune comună. Dar după două săptămâni Știrbei a demisionat.–

Jocul fusese demascat. Și s'a încredințat guvernul generalului Averescu, care nu mai avea atunci nici o bază politică [illegible]. Cele două partide s'au cartelat. Pentru prima dată ele pun liste comune de candidați la Cameră și Senat.

Alegerile sunt din nou falsificate. În fața acestei situații, cele două partide consideră momentul venit să realizeze fuziunea lor.

Iuliu Maniu și d-l Mihalache iau inițiativa discuțiunilor pentru transformarea unei stări de fapt într'un ~~[illegible]~~ partid unitar. Se numesc comisiuni, care discută condițiunile fuziunei. În scurtă vreme se ajunge la un acord, mai ales grație renunțării domnului Mihalache la șefia noului partid, ~~[illegible]~~ care, el consimte, ~~[illegible]~~ să fie încredințată lui Iuliu Maniu.

Actul fuziunei cuprinde zece puncte care formează baza ideologică și

[illegible signature]

 109 110 109

programatică a noului partid.
In vara anului 1926, s'au întrunit congresele celor două partide, care au aprobat acest act fie-care în parte.
Imediat după aceea, ele s'au întrunit într'un congres comun la Bucureşti şi au proclamat fuziunea, creiând noului partid, numit „Naţional-ţărănesc" şi au ales organele lui de conducere.

[signature]

Capitolul II

Urmare la declaratia lui Nicolae Penescu

__Intrebare__ Care a fost programul partidului de la înfiinţarea lui, în diferite perioade, înainte şi după 23 August 1944.

__Raspuns__ Programul acestui partid nu este un elaborat de ordin ideal, pe care câţi-va doctrinari l-au conceput. El este formularea – potrivită pentru un anumit moment şi situatie – a unei ideologii, care s'a format în timp detaşându-se din curentele sociale, economice, politice şi culturale, care au frământat poporul românesc.

In Ardeal elementul national era dominant. Lupta Românilor cu Ungurii trecea înaintea problemelor sociale.

Intâi trebuia asigurată existenta natiunei, ca atare, şi apoi starea ei economică.

Această prioritate a elementului national în ideologia partidului national-român apare limpede, cu prilejul tuturor acestor sale manifestatiuni politice.

Marii conducători ai miscării nationale române din Ardeal, după Saguna, au proclamat nu numai dreptul la viată liberă a poporului român dar existenta lui acolo, înaintea celor-lalte popoare, care l-au putut domina cu forta dar nu desfiinta.

Simion Bărnutiu şi mai recent Ioan Raţiu au fost stegarii acestei ideologii.

N. Penescu

Ea se încadrează de minune cu toată viața spirituală a Românilor ardeleni, așa cum am expus.

O altă tendință importantă a ideologiei partidului național român a fost pasiunea lui pentru libertatea politică, pe care n'a avut-o niciodată sub Unguri. Este de înțeles de ce. Libertatea politică asigură independența națională.

Ardelenii cereau libertate absolută pentru orice manifestare în scrisă sau verbală a omului. Drepturile omului proclamate de revoluția franceză sunt parte integrantă și principală a ideologiei ~~ardelene~~ partidului ~~de aci~~ național-român.

Dreptul de autodeterminare al popoarelor se manifesta în organizarea administrației țării, prin dreptul cetățenilor de a se administra ei, prin aleșii lor, nu de reprezentanții puterii executive, ~~[illegible]~~ numiți de aceasta.

Socialmente, partidul național-român a fost reprezentantul ideii de expropriere a moșiilor mari, ceea ce a și făcut, de constituire a unei proprietăți țărănești libere; de protecțiune a muncii și de limitare a potențialului capitalist, mergând oricât de departe.

Aceste tendințe sunt exprimate sintetic și limpede în declarația Unirii, de care am vorbit. [illegible]

La Țărăniștii din Regat domină însă elementul ~~național~~. social. Aci nu erau probleme naționale similare cu cele din Ardeal. În schimb însă regimul feudal al proprietății rurale ~~aducea pe~~ și sărăcia țărănimii, aducea pe primul plan chestiunii sociale și economice.

La începutul acestui secol apare la Iași revista „Viața Românească", creată și condusă de C. Stere. Omul acesta, de o vastă cultură, era român basarabean. Urmărit politicește fusese prin temnițele rusești. El se refugiază în România, unde ste repede numit profesor la Universitatea din Iași. Stere ~~influențe o~~ fusese foarte influențat de narodnicii ruși, care puneau ~~prob~~ structura agrară ~~și~~ vechei Rusii, la baza concepției lor poporaniste. Stere găsește în [illegible] țară ~~o structură~~ țărănimea română într'o situațiune f. asemănătoare cu cea rusă. De aceea el face din „Viața Românească" o tribună de unde el răspândește ideile poporaniste. Este ajutat de un nou curent în literatură, ~~cu~~ și chiar în artă – pictură și muzică – ce înfățișa viața obidită a țăranului român și îl idealiza, în acelaș timp.–

Mișcarea țărănistă, ~~de care~~ a fost influentată ~~de~~ de sorisul de la „Viața Românească". ~~De~~ aceea, când se începe să se concretizeze ~~în forma~~ într'un organism politic,

[illegible]

toată această literatură anterioară, apare ca un precursor ideologic al doctrinei țărăniste, ce începe să fundă corp.

Contopirea mișcării țărăniste din Basarabia cu cea din ~~Regat~~ Regat, și prezența lui Stere, chiar la conducerea tânărului partid face ca el să se prezinte de la început ~~drept un~~ ca inspirat de poporanismul de la „Viața Românească" deci de narodnicismul rus.

Programul partidului țărănesc din 1920, vorbește de proprietatea țărănească de familie, deci le eliminarea muncii salariate din agricultura țărănească.

Cred că această proprietate era minimul limitată la 5 cinci hectare.

Proprietatea mare nu putea depăși o sută de hectare, aceasta era prevăzut și proiectul de lege agrară al d-lui Mihalache, din 1919, dacă memoria nu mă înșeală.

Cooperația era considerată ca mijlocul prin care țărănimea se poate ajuta ~~[illegible]~~ ca să se asigure o dezvoltare tot mai mare a gospodăriei 5 familiei țărănești.

~~[illegible]~~ Ridicarea economică și culturală a țărănimii, era considerată ca o condiționare a ~~[illegible]~~ progresului național. Țărănimea fiind clasa dominantă – prin numărul ei și ~~prin~~ valoarea lui economică interesele ei trebuiau să precumpănească.

[illegible]

România nu va ajunge la dezvoltarea industrială a marilor țări capitaliste, fiindcă nu are cărbunele, fierul și acele materii prime fără care nu se poate dezvolta o industrie grea. Deci România rămâne, în primul rând o țară agrară... cu o industrie mijlocie și mică, a cărei producțiune poate găsi o piață internă suficientă, ca să-i asigure existența.

De la 1920, doctrinarii țărăniști, în deosebi tineretul – și bună parte venit proaspăt de la studii din străinătate și înrâurit de curentele de democrație socială din apus – caută formulări mai precise a acestor tendințe generale.

În această ambianță de discuții, între cele două partide, actul fuziunii din 1926. Trebue subliniat că la naționalii din Regat, se manifestă aceleași tendințe ideologice, la tineretul, care nu făcuse până atunci politică și care credea că aportul partidului național este indispensabil, pentru a se realiza în țara nouă, acea forță politică de stânga care să-i asigure ~~toată~~ democratizarea.

Conceptul proprietății țărănești este formulat și actul fuziunii în sens general, de „proprietate funcțiune socială”. Exercitarea dreptului de proprietate trebue deci să se afle în interesul general. Partidul țărănesc revenise dar la ideea

[illegible]

proprietăţii de familie, s-a adaptat exproprierea "funcţie socială" care era mai generală şi cuprindea proprietatea ~~subsolului~~ de orice natură, nu numai cea rurală.

De aci rezultă o serie de consecinţe, printre care, una din cele importante, era dreptul de a se expropria orice fel de proprietate, care devine, la un moment timp, contrarie interesului social.

Actuala Constituţiune pune însă la baza societăţii româneşti, iniţiativa individuală, pe care o limitează, evident, interesul social, ori de câte ori vine în conflict cu el.

~~asigurarea~~ ~~libertatea în este absolută, este~~ ~~considerată~~ Libertatea este considerată ca un atribut al personalităţii umane şi asigurarea ~~liberei~~ tuturor manifestărilor sale este unul din ~~obiectiv~~ scopurile de căpetenie ale noului partid.

Organizarea administrativă a ţării trebue să aibă la baza ei descentralizarea, mergând până la autonomia locală.

Nu se admite nici o discriminare între naţionalităţi, dar Românii sunt ~~naţionalitatea~~ naţiunea dominantă în Stat.

Regimul monarhic este o instituţiune care este păstrată, în interes naţional.

Constituţia din 1923, este socotită ca o stare de fapt, pe care noul partid o va schimba.

Nu mai înainte [illegible] a acestei idei

partide, dar ele exprimau o evoluție
a ideologiei celor două partide, așa cum
am expus-o mai sus.
În 1927, guvernul Averescu este înlăturat.
Regele Ferdinand era rău bolnav.
Ionel Brătianu a crezut că nu poate lăsa
pe Averescu, care cocheta cu principele
Carol, să guverneze într-un asemenea
moment. Nu avea încredere nici în național-
țărăniști, tot din cauza aceleiași probleme.
Regele își încredințează guvernul lui Ionel
Brătianu. Partidul național-țărănesc
se prezintă pentru prima dată în alegeri.
Are un mare succes, dar alegerile sunt
făcute ca de obicei. Se instituie Regența.
Regele moare puțin timp după aceea.
Dar în noiembrie 1927 moare și Ionel
Brătianu. Partidul liberal este slăbit și
noul președinte de consiliu, Vintilă
Brătianu nu poate domina situația.
În octombrie 1928, Vintilă Brătianu
demisionează sub presiunea tot mai
mare a partidului național-țărănesc,
care făcuse mari întruniri în țară,
la începutul anului 1928, care au
culminat în marea adunare națională
de la Alba Iulia, cu caracter vădit revolu-
ționar. Regența a înțeles că situația nu mai
poate continua și a încredințat guvernul
partidului național-țărănesc. La alegeri

Constituția din 1923 prevedea că nici o modificare a ei nu poate fi făcută în timpul minorității Regelui Mihai. Partidul național-țărănesc nu putea așa dar înlătura această constituție, pe care el nu o recunoștea și nu putea face marile reforme pe care le și le propusese. Programul din 1928, a trebuit așa dar să lucreze pe aceste reforme la cea ce era posibil, în cadrul Constituției, care deși considerată ca stare de fapt, era existentă totuși. Programul de guvernare, înfățișat țării la 1928, desvolta și aplica principiile puse în actul fuziunei de la 1926.

In materie financiară guvernul face stabilizarea monedei, pe baza conținutului aur al leului. Aceasta trebuia să asigure o normală desvoltare a vieței economice, dacă n'ar fi venit marea criză din 1930. Bugetul este echilibrat, și stabilizarea este asigurată prin plafonarea cheltuielilor la două zeci și cinci de miliarde de lei, ceea ce permitea un buget aproape dublu. Se creează Casa autonomă a monopolurilor, constituție, care s'a dovedit de mare necesitate. Concepția descentralizării administrative este realizată prin legea din 1929, care desface de sub tutela ministerului de Interne administrația locală, care se exercita numai de organele alese de localnici

popor. Se creează Comuna de centru, care este destinată să asigure egalizarea fondurilor rezultate din veniturile diferite ale comunelor și în felul acesta, comunele bogate să ajute ~~asigure~~ pe cele sărace. Se organizează finanțele locale, așa încât se ~~face~~ fac posibile investițiuni locale și deci se ajută ridicarea culturală și economică a comunelor.-

Legea minelor urmărește conservarea bogățiilor noastre petrolifere, împiedicându-se exploatarea ~~[illegible]~~ epuizantă a lor. Se încurajează însă explorarea de noi bogății ~~[illegible]~~.

Legea regiilor ~~publice~~ comerciale, crează un cadru juridic nou, care permite administrarea pe baze comerciale a avuției publice și colaborarea cu capitalul particular, care se face în regia mixtă și prin concesiune.

Legea drumurilor, desființează prestația în natură și o înlocuește cu o contribuție în bani, proporțională direct cu venitul fiecăruia.-

Legea sanitară reorganizează ministerul Sănătății publice și pune bazele unei mari acțiuni de profilaxie a bolilor sociale și de îngrijire a sănătății publice, prin crearea de noi spitale noi și dispensare pe tot cuprinsul țării.

Ilie Pintilie

Se asigură refacerea căilor ferate, ele creindu-se Regia publică comercială a Căilor ferate și atribuindu-se importante fonduri din împrumutul de stabilizare.
Se reorganizează Cooperația, scoțând-o de sub influența politică. Se și înființează Banca Centrală Cooperativă, destinată să facă legătura între băncile cooperative și Banca Națională, asigurându-le rescontul. Se creiază Institutul Național al Cooperației.
Se înființează și Creditul Agricol, care să pună la dispoziția agriculturii credite pe termen lung, Banca Centrală Cooperativă ~~acordând~~ făcând împrumuturi pe termen scurt.
Legea agriculturii plafonează la 25 Ha. suprafața terenului agricole pe care le ~~poate~~ achiziționează cineva și lasă liberă circulația ~~[illegible]~~ proprietăților țărănești. Vom reveni mai departe asupra acestei legi, care a provocat multe discuțiuni.
Legea pădurilor, creiază Casa Autonomă a Pădurilor Statului, permițând exploatarea ~~comercială și~~ națională pe baze comerciale a domeniului forestier al Statului. Se dă un drept de preemțiune cooperativelor forestiere, încurajându-se astfel ~~exploatare~~ creerea acestora.-
Legea pentru monopolul alcoolului, înființează Regia publică a monopolului alcoolului Statul monopolizând desfacerea produselor alcoolice, cu excepția vinului, berii și țuicei.

Mobiusl[illegible]

Legea conflictelor de muncă (Jurisdicția muncii) și legea contractelor de muncă, sunt cele mai avansate legi din Europa, la acea epocă. Cea dintâi înființează inspectoratele de muncă, creează o jurisdicție specială a muncii și face obligatoriu arbitrajul în conflictele de muncă. Sindicatele de muncitori au personalitate juridică și reprezintă pe muncitori în conflictele de muncă, atât în fața inspectorilor cât și a instanțelor de arbitraj. Prin cea de a doua se reglementează contractul individual și contractul colectiv de muncă. Și se legiferează drepturile muncitorilor la concediile de odihnă și la concedierea motivată pe o culpă a uneia din părți, sancționându-se ruperea abuzivă a contractului. ~~individual de muncă~~. ~~Se~~ Contractul colectiv de muncă stabilește condițiunile generale ale raporturilor dintre patron și muncitor, în timpul executării contractelor de muncă individuale. Muncitorul și munca sunt protejați. Legea asigurărilor sociale creează o asistență medicală serioasă a muncitorilor, și — prin reținerea asupra salariilor și contribuția patronilor — dă posibilitate și drept muncitorilor să primească ajutoare de boală, pensii de invaliditate și de bătrânețe. Legea Jandarmeriei urmărește transformarea acestui corp, din o instituție abuzivă, cu care până atunci s'au falsificat alegerile, într'una modernă, civilizată, al cărui rol urma să fie

[illegible]

numai pazatenitorilor, a bannilor și cetățenilor cu mediul rural. Se înființează o școală specială de ofițeri de jandarmi, dându-se acestora o pregătire juridică adecvată meseriei lor.
Legea poliției, urmărește scoaterea și a acestei instituțiuni de sub influența politică și încadrarea ei cu elemente pregătite, -având licența în drept-. Se fac mari schimbări în personalul poliției judiciare și a siguranței publice.
Legea contabilității publice așează aceasta pe bază comercială, introducând contabilitatea în partidă dublă.
Legea de organizare judecătorească, tinde a face independentă această putere în stat de puterea executivă, a cărei anexă devenise.
Legea accelerării judecăților, de un mare folos pentru justițiabili, elimină numeroasele șicane procedurale, care, sub vechea procedură civilă, împiedica buna distribuire a justiției.
Legea de organizare a Statului — una din primele legi votate de Parlament — modifică structura ~~funcționării~~ ministerelor, raționalizând și simplificând ~~aparatul~~ funcționarea aparatului de stat.
Deosebit se fac legile de organizare a fiecărui minister în parte.
Legea învățământului public dă o mare dezvoltare învățământului profesional. Se înființează licee industriale. Se urmă

[illegible]

este înlăturarea protecționismului politic din numirile și transferările de învățători și profesori secundari. Învățământul secundar și superior fac de asemenea obiectul unor dispozițiuni de lege, care tind la o specializare cât mai mare a pregătirei profesionale și la o recrutare cât mai bună de profesori.

Legea pensiilor, dă dreptul funcționarilor pensionați în Ardeal la pensiuni de la Statul român ca succesor al statului maghiar.

Aceste legi fundamentale atacă toate problemele de stat, potrivit programului, cu care partidul s'a prezentat în alegeri și în cadrul Realizării sale.

~~Evenimentele au~~ Venirea în țară a principelui Carol la 8 Iunie 1930 a creat o situațiune nouă, care a împiedicat partidul național-țărănesc să realizeze integral său programa de guvernare. ~~La 1930, Iulie [illegible] a demi~~ De la 8 Iunie 1930, se poate spune, că viața politică românească a intrat în criză. La 1931, partidul este înlăturat de la guvern, pentru a fi readus la 1932 și apoi din nou înlăturat la 1933. După demisia lui Alexandru Vaida de la șefia partidului, în 1933, șef este d-l Mihalache. Venirea lui la conducerea partidului ~~a~~ produce un rezisment în preocupările doctrinare ale lui. Cercul de studii începe să cerceteze toate problemele de guvernare

[signature]

la ordinea zilei. In acelaș timp, ~~[illegible]~~ la secția de doctrină a partidului se reia problema formulării mai precise a ~~[illegible]~~ doctrinei partidului. Eu am făcut să apară revista „Ideea țărănistă", în ~~[illegible]~~ jurul căreia am strâns generația tânără.

Toată această activitate a ~~dus~~ avut drept rezultat strângerea unui important material documentar, care a fost luat în cercetare de ~~[illegible]~~ delegația permanentă completată cu referenții cercului de studii, la Eforie. Acolo s'a elaborat un ante-proiect de program, numit programul de la Eforie, care a fost baza programului prezentat congresului la 1935. Referatele au fost publicate într'un volum.

Programul de la 1935 înfățișează concret ideologia partidului. Al. Mihalache a numit forma de stat ce ar fi ieșit din aplicarea lui „Statul țărănesc" net deosebit ~~[illegible]~~ de Statele comunist, fascist și burghez. Iată, în linii mari, cum apare în acest program ideologia partidului.-

<u>Drepturile ~~[illegible]~~ Românilor</u>

Partidul ~~ținea congresul~~ elabora programul său 1935, într'un moment de criză a libertății individuale. In Europa în unele [illegible] țări erau regimuri autoritare, indiferent de forma lor. Se vorbea și se scria mult contra democrației, care era prezentată ca formă politică decadentă. [illegible]

In România se desvolta un curent de caracter fascist, iar Regele părea tot mai mult că merge spre un regim personal.
Era dar necesar ca partidul ~~să~~ să se situeze pe o poziție clară, față de aceste tendințe antidemocratice. De aceea, în programul de la 1935, se afirmă încă odată concepția democratică a partidului:
Libertatea este un atribut esențial al personalității umane. Dreptul fie-cărui de a-și exprima în scris sau prin viu grai gândirea sa; de a se întruni; de a-și alege reprezentanții lui în Parlament; de a nu fi arestat fără formele legale și de a fi judecat și de judecătorii lui firești; ~~de~~ de a nu fi deposedat de bunurile sale, decât după o justă și prealabilă despăgubire; libertatea credințelor religioase, constituiesc ansamblul drepturilor omului, pe care el l-a ucerit după grele lupte și ~~pe~~ la care nu renunță.
Această libertate putea însă în fapt să fie ~~micșorată~~ prin jocul forțelor economice sau politice. ~~Ea dar~~
Statul este dator să vie în ajutorul acelor categorii de cetățeni, ~~ace~~ ale căror drepturi, deși ~~sunt~~ neatinse prin dispozițiuni legale sau administrative, erau diminuate de fapt.
Protecțiunea Statului se manifestă prin limitarea drepturilor celor mai puternici.
Exercitul ~~sau~~ libertăței individuale nu putea aduce prejudicii societăței. Interesul social limitează așa dar uneori libertatea individuală.
De aci rezultau o seamă de consecințe practice,

Asa de pildă, libertăţile Românilor ~~nu puteau fi a~~ garantate prin dispoziţiuni constituţionale şi de legi ordinare, nu puteau fi desfiinţate prin legea stării de asediu, prin acte administrative abuzive sau prin acte pretinse de guvernământ, pentru a scăpa de sub controlul Justiţiei.

~~Învoirea libertatea pe care o au patronul de a concedia pe muncitor este recunoscută de lege, ca şi dreptul deci de a-i plăti ora salariu, pe care momentul, fără lucru, să-l pre contravine să-l plătească.-~~

Partidul rămânea ataşat principiului monarhic dar considera monarhia ca o instituţie de Stat, legitimată numai ~~prin~~ de interesul Statului şi poporului român iar nu de un drept divin sau personal, pe care l-ar avea monarhul faţă de popor. Regele nu putea deci nesocoti prerogativele Naţiunei, ~~care~~ a cărei voinţă liber manifestată era singura sursă a însăşi prerogativelor Coroanei. Aceasta deci nu putea avea mai multe ~~decât~~ drepturi decât îi consimţea Naţiunea.-

~~Partidul nu ??~~ Programul nu admitea discriminări rasiale, între diferitele naţionalităţi conlocuitoare şi Români.

~~Dar~~ Nu se putea totuşi nesocoti unele aspecte, primejdioase pentru Stat, ale acţiunei economice şi politice a unor minorităţi. Mijloacele de combatere a acestor acţiuni nu trebuiau ~~însă~~ să iasă din cadrul dispoziţiunilor legale aplicabile tuturor cetăţenilor. Naţionalismul partidului n'avea aşa dar nici o notă agresivă, ci ~~un~~ adopta o defensivă legitimă faţă de acei care ar fi

[illegible]

primejduit sau nesocotit drepturile și interesele Românilor. —

<u>Organizarea statului.</u>

La baza statului democrat stă ideea separațiunei puterilor: legislativă, judecătorească și executivă. Statul autoritar subordonează puterii executive pe celelalte două. Executivul devine legislator și, uneori, chiar judecător.

Partidul național-țărănesc dă legislativului prioritatea. Intr'adevăr toate puterile emană de la națiune. Legislativul este însă puterea care reprezintă direct națiunea. Orice denaturare a exprimării voinței națiunei, ori fie în alegerea reprezentanților ei, fie în exercitarea drepturilor și îndatoririlor acestora, este o știrbire gravă a acestei prerogative esențiale a națiunei.

In consecință, trebuia modificată legea electorală, care era așa făcută încât falsifica voința națiunei, prin prima pe care ea o acorda partidului care avea 40% din voturi — deci nu era majoritar și prin lipsa reprezentării minorităților.

Organizarea senatului, prin care cuprindea ~~.~~ mai multe categorii de senatori de drept și ai corpurilor comandate — deci un corp restrâns — ~~era~~ era astfel făcută, încât ~~el~~ ~~permitea executarea unui act~~ ~~să se~~ p se putea oricând împiedica reforme votate de Camera deputaților.

Dreptul pe care și-l arogase puterea executivă de a face decrete legi, în lipsa Parlamentului, denaturase sistemul. Ratificarea posterioară a acestor decrete era numai o formalitate. ~~Norma legală~~ Acest abuz trebuia să înceteze. ~~[illegible] un atribut exclusiv al~~ Acest drept

Mc Ieusi

al puterii executive trebuia limitat la cazuri de mare urgență, în care era vorba de apărarea statului sau de măsuri economice de grabnică necesitate.–

Un alt mijloc folosit de puterea executivă era abuzul actelor de guvernământ, care scapă de sub controlul Justiției.

Legea contenciosului permitea controlul judecătoresc numai pentru actele de autoritate. De multe ori ~~[illegible]~~ era greu de separat aceste două categorii de acte. Executivul căuta să facă din multe acte de simplă autoritate, acte de guvernământ.

Partidul își propunea să legifereze materia actelor de guvernământ, pentru a face imposibil acest abuz.

Răspunderea ministerială era reglementată de o lege veche, cred din 1877. Ea nu exista în fapt, din cauza formelor greoaie și a felului în care era pusă în mișcare acțiunea publică. Această răspundere trebuia să devină efectivă.

Executivul ajunsese să suprime în fapt libertatea ~~presei și a [illegible]~~ scrisului și a întrunirilor prin instituirea stării de asediu, prin decret-lege.

Constituția ~~nu~~ permitea, într-adevăr, ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ starea de asediu, care trebuia reglementată prin lege și aplicată tot prin lege. Exista o lege a stării de asediu. Ea ~~[illegible]~~ a fost pusă în vigoare prin decret-lege. Așa s'a ajuns la ~~suprimarea~~ interzicerea unor manifestări politice.

Partidul își propunea să împiedice pe viitor această desființare a drepturilor esențiale ale Românilor, garantate de Constituție, ~~făcând imposibilă starea de asediu a acestor [illegible]~~

[illegible signature]

Puterea judecătorească trebuia scoasă de sub influenţa executivului. ~~Avansarea~~ Numirea şi avansarea magistraţilor avea să se facă pe bază de examene şi de propunerile organelor judecătoreşti superioare. ~~[illegible]~~ O salarizare mai bună, trebuia să pună la adăpost pe magistrat de greutăţile vieţii şi deci de tentaţiunea de a face favoruri.

Programul partidului prevedea crearea ~~unei~~ justiţiei săteşti, formată din săteni fruntaşi aleşi de comună, aşa cum fusese în ~~vechiul~~ obiceiul pământului.

Venirea naţional-socialiştilor la putere în Germania, constituia o ameninţare pentru pacea Europei. De aceea armata era în centrul preocupărilor partidului. Era necesar să se creeze o industrie naţională pentru fabricarea armamentului.

Regele Carol făcuse din problema înarmării ţării un mijloc de defăimare a lui Iuliu Maniu. Partidul respingea amestecul Coroanei în viaţa politică ~~[illegible]~~ şi a privit problema înarmării noastre cu seriozitatea pe care o ~~[illegible]~~ cerea şi cu care el considera toate problemele de stat.

x x x

Legea administrativă din 1929, ~~aşa~~ pusă în practică, avea unele inovaţiuni care ~~[illegible]~~ s'au dovedit greşite.

Organizarea administrativă a Statului avea două aspecte principale: descentralizarea, ~~administr~~ care trebuia să asigure ~~[illegible]~~ self-guvernământul, şi finanţe locale proprii, fără care ~~[illegible]~~ descentralizarea nu este efectivă.

Aveam judeţe multe şi mici: unele prea sărace, altele prea bogate. Veniturile celor dintâi nu puteau acoperi cheltuelile de

Ac. Ieoglu

primă necesitate. Bugetul ministerului de Interne trebuia dar să subvenționeze bugetele deficitare ale ~~ai~~ județelor țării.
Această situație era și mai gravă la comune. Legea din 1929, a încercat să remedieze făcând comuna de centru, care s-a dovedit bună. Dar acea lege lăsase județele în vechile lor hotare. ~~In principiu~~ Inovația prefectului administrator și a celui politic, era în principiu bună, în fapt s-a dovedit greu de aplicat. În materie de finanțe locale, legea din 1929, nu adusese mari modificări situațiunii anterioare. Aceste finanțe erau alimentate în principal ~~de~~ din bugetul general al statului, prin adiționale.
Noul proiect de lege administrativă căuta să remedieze aceste lipsuri. El prevede crearea unor județe mari, prin contopirea județelor existente. Criteriul adoptat pentru această contopire, ~~era geog~~ ținea seama de unitatea geografică și economică a regiunii.
Armand Călinescu a încercat să pună în aplicare acest proiect, în legea din 1938, care înființează așa zisele „ținuturi". Dar legea lui Călinescu nu putea să realizeze concepțiunea administrativă a ~~lor~~ partidului nostru, ~~fiindcă~~ care la noi se putea conjuga cu regimul de dictatură practicat de Regele Carol al II-lea.
Județul nou era împărțit în plăși mari, care grupau comunele tot ~~în~~ pe bază de unitate geografică și economică.
Plasa avea personalitate juridică și acum
[illegible]

organizare reprezentativă ca și comuna. Celula
~~Unitatea~~ administrativă era satul. Mai
multe sate formau o comună.
Satul avea un consiliu sătesc ales de toată
obștea. Comuna era condusă de un consiliu.
Primarul și consiliul ~~[illegible]~~ erau aleși
de toată populația satelor, care alcătuiau
comuna, de la vârsta de 21 de ani în sus,
~~și toți~~ bărbați și femei.
Plasa avea un șef și un consiliu ales de
comunele care o formau.
Județul era administrat de un consiliu, care
era ~~[illegible]~~ ales, în aceleași condițiuni, de popula-
ția județului, având drept de vot. ~~[illegible]~~ Consiliul
județean ~~[illegible]~~ își alegea președintele și
delegația permanentă.
Tutela administrativă se exercita de jos în
jos. Prefectul devenea funcționar de carieră.
El era reprezentantul puterii centrale și
nu avea nici un amestec în administrația
județului, care era atribuția exclusivă
organelor alese, jos în toate. Ministerul de
Interne nu putea dizolva aceste consilii.
In cazul în care siguranța Statului era în
primejdie, el avea ~~[illegible]~~ dreptul să ia anumite
măsuri, cu caracter provizoriu.
Pretorul era un subaltern al prefectului
și nu avea dreptul ~~de~~ ~~se~~ de control în
administrația plășilor și comunelor, ca
în trecut.
In sarcina județelor, plășilor și comunelor
se dădeau multe atribuțiuni, care altădată
aparțineau Statului. Este deosebită descentra

Ana Aerescu

lizării administrative, exercitând unele funcțiuni, care în sistemul centralist aparțin Statului. ~~Aceste un~~ Unitățile administrative ~~aveau~~ de acum încolo în sarcina lor, ~~ale problemele~~ lucrările publice locale, spitale, școli, drumuri, poduri, și construcțiunile publice. Școala, biserica, instituțiunile culturale și economice locale erau deasemenea în grija lor.

~~In acest scop~~ Aceste noi funcțiuni necesitau însă fonduri importante. ~~Pentru nevoia necesitaților~~ In acest scop s'au atribuit județelor, plășilor și comunelor venituri, care până atunci aparțineau Statului. Acesta a fost deci descongestionat și scutit să aibă grijă de o mulțime de nevoi locale, pe care el nu le putea satisface în bune condițiuni.

Această reformă în finanțele locale, presupunea însă o altă așezare și percepere a veniturilor publice, ~~de care ne vom ocupa mai departe~~.

Comunele urbane și Municipiile cereau aceeași organizare. Cele din urmă se puteau împărți în secțiuni, în raport cu numărul de locuitori pe care îi aveau.—

* * *

Guvernul național-țărănesc ~~din 1929~~ realizase ~~în~~ la 7 februarie 1929, stabilitatea monetară. Criza economică mondială obligase guvernul să propună Parlamentului legea controlului devizelor din aprilie 1932. ~~[illegible]~~ Economia românească a suferit influența crizei și bugetul statului s'a resimțit serios. Atunci a apărut și mai evidentă defectuoasa așezare a impozitelor.

[illegible]

în țara noastră. Principala sursă de alimentare
a bugetului erau ~~[illegible]~~ veniturile indirecte.
Aceasta însemna că greul impozitelor era
suportat de consumatori nu de producători.
Taxele de consumație, în deosebi, erau cele mai
numeroase și cele mai generale.
Este adevărat că stabilirea venitului național
era atunci foarte grea, mai ales în sectorul agricol.
~~Ministerul de fin~~ Ministerul de finanțe prefera
să așeze impozitele pe materia ~~[illegible]~~ cea
mai ușor impozabilă, pe care aparatul fiscal
o putea determina mai ușor. Aceasta o formau
veniturile indirecte.
Partidul ~~[illegible]~~ a adoptat concepțiunea democratică
în materie de finanțe publice, adică stabilirea
venitului național, ~~prin~~ care este rezultat
din suma veniturilor individuale, și așezarea
impozitelor pe aceste venituri. Asa dar veniturile
directe trebuiau să ~~fie~~ suporte principala sarcină
fiscală. In acelaș timp se simplificau și se
~~[illegible]~~ reducea
numărul impozitelor, care deja la 1935 era
prea mare, iar de atunci a mai crescut încă.
Aceasta ~~[illegible]~~ îngreuia perceperea lor, dedea naștere
la abuzuri, iar contribuabilii ajungeau
să ~~suporte~~ plătească pe acelaș venit impozite
suprapuse.

x x x

Partidul și-a propus să stabilizeze banca națională, atunci când se va ~~putea~~ ivi o conjunctură
internațională și economică favorabilă.-
Banca centrală Cooperativă, creată de guvernul
național-țărănesc în 1929, fusese desființată
de guvernul liberal.-
Programul nostru prevedea reînființarea
[illegible]

acestei banci de Stat cât mai folos pentru Cooperative.
Odată deschis drumul etatizărilor în materie de finanțe, se putea merge mai departe.
Într'o primă etapă Statul și-ar fi putut etatiza creditul industrial și agricol.
Deși problema etatizării unor instituții financiare, interesează mai mult finanțele private, totuși Banca Națională are strânsă legătură cu Statul. ~~Ea~~ Emisiunea ei este direct influențată de echilibrul bugetar. De aceea ea era legată de ~~[illegible]~~ finanțele publice.

+ + +

Programul partidului se ocupă de marile lucrări publice. Guvernul național-țărănist începuse în 1931 construirea de șosele pavate cu asfalt, piatră sau beton. Aceste lucrări trebuiau continuate, pentru că toate șoselele naționale, care legau principalele centre din provincie cu Capitala, să fie pavate.
Electrificarea țării era una din preocupările de căpetenie ale partidului. La acest capitol vă arăta mai jos, ce sursă de venituri extraordinare se găsise, pentru realizarea acestor scopuri.

+ + +

Legea sanitară votată de Parlamentul, cu majoritate național-țărănistă din ~~1930~~ 1929, dăduse bune rezultate. Trebuiau însă construite spitale și dispensarii numeroase la sate, pentru a face posibilă profilaxia bolilor sociale și îngrijirea mamei și copilului. Experiența făcută cu serviciile de ocrotire dăduse bune rezultate. De aceea instituția ar trebui generalizată. Tinerii medici ar trebuiau obligați

[illegible]

să facă un stagiu la sate.

x x x

Invățământul nostru public suferea de ~~ex~~ excesul școlii teoretice. ~~în Anexa~~ Școala primară la sate nu mai corespundea cerințelor moderne. Timpul era prea scurt ~~pentru~~ în care copilul trebuia să primească un minimum de cunoștințe. De aceea programul partidului prevedea crearea școlii medii, ~~și~~ dezvoltarea învățământului practic și specializarea.

Politica economică

I. ~~Ch~~ Problema agrară

Am arătat că în actul fuziunii, partidul național-țărănesc, adoptase — în materia dreptului de proprietate în general, — concepția proprietății „funcțiune socială"

Formula era largă și se putea adapta evoluției sociale.

Programul de la 1935 reia această idee și o dezvoltă, mai ales în chestiunea agrară.

Am ținut seamă de realitățile românești, în primul rând și apoi de principalele doctrine în această capitală problemă.

Concepția noastră se deosebea de cea clasi- burgheză clasică și de cea socialistă.

Pentru noi, ~~propriet~~ dreptul de proprietate, fie asupra bunurilor imobile, ~~și~~ fie asupra celor incorporale, nu mai era intangibil și individualist, cum îl organizase Constituțiile anterioare și codul civil.

Existența și exercitiul acestui drept trebuia subordonate interesului social. De aci rezultă dreptul de limitare a dreptului de proprietate în general.

[illegible]

atât în întinderea ~~lui~~ cât și în folosirea lui. Doctrina noastră nu renunță însă la inițiativa individuală, grație căreia s'a realizat ~~tot~~ toată civilizația omenirii. Această inițiativă poate fi ~~[illegible]~~ producătoare de bunuri. Noi n'am înțeles niciodată să interzicem omului să-și dobândească, prin activitatea și inteligența lui, bunuri de tot felul. Dar acumularea de capital nu poate duce la subjugarea economică a altor oameni. Tendința omului de mii de ani ~~[illegible]~~ este spre libertatea lui economică și politică. Această tendință este încă mai manifestă la țărani.

Socialismul și-a dat bine seama de acest adevăr istoric, care stăpânește toată evoluția chestiunii agrare în toată lumea.

Karl ~~Kautzki~~ Kautzki și Compère Morel, unul în Germania, celălalt în Franța, au fost teoreticienii socialismului agrar. Din statisticile pe care ei le au avut în vedere, înainte de 1914, când scriau asupra chestiunii agrare, ei trăgeau concluzia că proprietatea mică agrară merge spre extrema parcelare, iar cea mare spre concentrare. Ei voiau să grăbească procesul de fărâmițare a proprietății rurale țărănești, pentru ca țăranii să renunțe la ea, în favoarea proprietății colective. Partidele socialiste din Apus căutau [illegible] aderență în masele rurale, printre țăranii fără pământ — pe care îi organizau în sindicate — și cei cu pământ puțin. Cei doi autori socialiști arătau toate dezavantajele economice și tehnice ale micii proprietăți țărănești și marile avantaje ale marii proprietăți.

[illegible signature]

Partidul naț. țărănesc a ținut seama de realitățile românești. După reforma agrară din 1917-1921, s'a constatat și la noi tendința de fărâmițare a proprietății țărănești mici, dar a ~~acelei~~ loturilor pe care ~~le pri~~ țăranii le primiseră prin legile recente de împroprietărire. Dar în același timp s'a constatat și tendința de fărâmițare a proprietății mari, cea rămasă de la expropriere. De acest fenomen beneficia proprietatea mijlocie. Iată pentru ce legea Mihalache, privitoare la circulația proprietății țărănești, a limitat la 25. hectare, suprafața pe care un membru de pământ putea s'o achiziționeze. Legea a lăsat liberă circulația proprietății țărănești, pentru-că partidul nu ~~voia~~ voia să facă din țăran un „adscriptus glebae", adică un sclav al pământului lui, dar a încurajat formarea lotului de 5 hectare, destinat să devină inalienabil și indivizibil. Studiile făcute de profesorul Cornateanu asupra economiei noastre țărănești, dovedeau că o familie de țărani nu-și poate ~~organiza~~ face un buget echilibrat și suficient pentru nevoile ei, pe suprafețele pitice, pe care le posedau un mare număr de țărani. Studiile făcute la Ministerul Agriculturei duceau la concluzia că România are nevoe de minimum patru sute mii hectare de pământ cultivabil pentru ferme agricole [de semințe] pomicole și zootehnice. Ferma trebuia să aibă ca medie 200 hec

[illegible]

Nu'mi aduc aminte cifrele exacte ale statisticei celor proprietăţii rurale în 1935. Dar proprietatea mare nu depăşea 6% din suprafaţa totală cultivabilă, şi de atunci, până la 1945 a mai scăzut. Proprietatea mică era posedată de cel mai mare număr de proprietari, iar proprietatea mijlocie era bine bine reprezentată. Deci România se prezenta ca o ţară de ~~[illegible]~~ în care predomina mica proprietate.
Trebuia era deci încurajată formarea unei mici proprietăţi **rentabile**, limitată proprietatea mijlocie şi grabită desfiinţarea proprietăţii mari, păstrându-se însă ~~[illegible]~~ numărul minimal de ferme — indiferent cine ar fi fost proprietarul lor, statul sau particularul.

Proprietatea mică de 5 ha. ~~nu~~ are mari avantaje tehnice şi economice. Cu ea se poate face o cultură raţională şi se pot creşte animale, care sunt inventar ~~[illegible]~~ viu agricol, procură cea mai bună îngrăşăminte pentru pământ şi acoperă multe nevoi ale economiei ţăranului. In regiunile de mare cerealism, se poate folosi sistemul celor trei câmpuri, practicat în Ardeal încă înainte de 1918 şi în unele judeţe din vechiul regat, în ultimii ani, înainte de 1939. Acest sistem permite asolamentul trienal şi utilizarea maşinelor agricole, fiind-că graţie lui se realizează o cultură în comun pe suprafeţe mari, fără ca ţăranii să-şi piardă proprietatea pământurilor.

Ing. [illegible]

dezavantajele micii proprietăți puteau și trebuiau să fie corijate ~~și~~ prin și grație asociaționismului, adică cooperativele de producție, consum (vânzare-cumpărare) și credit.

Exemplul Danemarcei, această țară mică și de mică proprietate țărănească, dar care a reușit, datorită asociaționismului, să devină una din principalele furnizoare cu produse agricole și animale ale Angliei și ~~țări~~ altor țări industriale, trebue reținut.

Această problemă a fost mult studiată în Germania. Frederic Darré, este teoreticianul asociaționismului în proprietatea agrară germană, care este – ca suprafețe pe categorii de proprietate – mai mare de cât în Romania.

In țările din Europa centrală, unde predomină agricultura – Polonia, Iugoslavia, Bulgaria și chiar Ceho-Slovacia – deși este și țară industrializată – problema s'a pus în aceeași termeni ca și la noi. Ungaria era încă, la 1935, țară de proprietate latifundiară.

~~Ungaria~~ Proprietatea rurală în Polonia, Iugoslavia și Bulgaria, avea aceleași tendințe ca la noi. Partidele agrariene din aceste țări considerau problema agrară ca și partidul național-țărănesc în Romania. In țările din centrul Europei, ~~[illegible]~~ abia după 1918, au dispărut ultimele urme ale feudalismului, în domeniul agrar, odată cu marile reforme agrare, făcute în aceste țări, cu excepția Ungariei. In Europa occidentală n'a fost nevoie de exproprieri, fiind-că

[illegible]

proprietatea latifundiară a dispărut singură, sub influența factorilor economici creați de regimul capitalist. Deci, țăranii, din Centrul Europei, abia acum, ajungeau în număr mare, la proprietatea individuală și liberă asupra pământului. Ei luptaseră secole ~~[illegible]~~ întregi ~~împotriva~~ ca să se elibereze economicește. Este de înțeles deci pentru ce li vine acum să apere pozițiile câștigate și deci au apărut — în chip firesc — în aceste țări partide agrariene.

Doctrinele socialiste au prezentat totdeauna clasa țărănească, drept o clasă dependentă de clasele suprapuse și incapabilă, economicește și politic, să ~~[illegible]~~ fie de sine stătătoare.

În Centrul Europei agricultura este principala bogăție națională, industria fiind de mai mică importanță, din cauza lipsei acelor materii prime, fără care nu se poate dezvolta o industrie grea. De aceea s'a vorbit de ale două Europe — cea industrială și cea agricolă. —. Industria ~~artificială~~ ~~[illegible]~~ care s'a creat în unele țări agrare, ~~[illegible]~~ fără materii prime locale, nu poate suporta concurența ~~industriilor din~~ marilor țări industriale, bogate în aceste materii prime. De aceea industria aceasta nu poate trăi decât protejată de taxe vamale mari. De aci rezultă că, în aceste țări, consumatorii suportă diferența de preț și de calitate a produselor. Cum ei sunt în majoritate țărani, rezultă că țărănimea este direct intere- ~~[illegible]~~ sată în acest proces economic. Altădată la plătea dijmă proprietarului de pământ. Azi la plătește chiar mai mult ~~[illegible]~~ pentru între-ținerea acestei industrii parazitare. Departe ca țărănimea să fie dependentă de această industrie

[illegible signature]

ce își propunea să examineze legitimitatea existentei ~~ei~~ industriei. Aceasta predominance a intereselor desi tărănești, de la statului nostru caracterul agrarian. Domnul Mihalache l-a numit „Statul țărănesc".

II Economia dirijată ~~În 1929~~ Statele Unite ale Americei de Nord marea criză economică începută ~~în 1929~~ și care a atins apogeul în 1931-32, ~~începută în Statele Unite ale Americei de Nord~~, ~~și~~ generalizată în Europa și ~~în~~ apoi în lumea întreagă, a fost – după opinia multor economiști, ~~[illegible]~~ începutul transformării regimului capitalist. Legea cererei și a ofertei n'a mai putut mentine echilibrul economic, în sistemul economiei absolut libere. Oferta prea mare – deci a produs o mare și ~~brusca~~ scădere a prețurilor – n'a ~~putut~~ reușit totuși să descongestioneze repede depozitele de mărfuri și producătorii industriali, au trebuit să reducă producția, ~~[illegible]~~ deci să concedieze muncitori și să ~~producă~~ provoace un somaj, cum nu s'a mai cunoscut până atunci. Capacitatea de cumpărare a consumatorilor n'a fost menținută, prin scăderea prețurilor, fiind-că salariile s'au scăzut. Venitul național s'a redus la jumătate și bugetul statului a devenit deficitar.
Interdependența economică mondială a apărut atunci limpede pentru toată lumea. Mărfurile americane la prețuri foarte mici, au fost oferite consumatorilor europeni. Aceasta a produs, în Europa, aceeași scădere de prețuri ca și în Statele Unite. ~~Agr~~ Țările agricole au suferit enorm, fiind-că produsele lor ajunseseră la prețuri ridicole. Multe întreprinderi industriale și bancare s'au prăbușit, în toate țările, deci americ... ~~și în Europa~~

ziau să se prăbușească. Statul a trebuit să intervină ca să le salveze, fiindcă ~~prăbușirea~~ or economia națională era interesată la menținerea lor. Dar Statul a luat în același timp unele măsuri economice și financiare, care i-au dat dreptul să intervină atât în procesul de producțiune, cât și în cel al circulației și creditului. Întâi, în timpul primului război mondial, Statul intervenise, pentru nevoia apărării naționale, în economia internă. Aceste intervenții iau acum un caracter de generalizare și devine permanentă.

În Statele Unite, guvernul a devalorizat dolarul cu 50%, adică a aruncat pe piață o nouă cantitate de monedă, pentru nevoile economiei naționale, ceea ce a produs o urcare a prețurilor, ~~și~~ așa dar un reviriment economic. Scăderea dolarului a reactivat comerțul american. Statele europene au trebuit să se apere, devalorizând și ele monedele lor. Așa au făcut, Anglia, Franța, Italia și chiar Elveția.

Băncile de emisiune au acordat noi credite, industriilor și băncilor amenințate.

~~Unele State~~ — ~~Statele~~ Germania a introdus controlul comerțului ~~cu~~ exterior și al devizelor. Această politică a obligat statele din Europa centrală, care aveau intense legături economice cu Germania, să ia măsuri asemănătoare. De aceea, Madgearu a trebuit să propună Parlamentului legea din 1932, asupra controlului devizelor. Legi ulterioare au organizat comerțul exterior, pentru a se menține echilibrul balanței noastre comerciale. Mai târziu s'a venit cu legea conversiunei datoriilor urbane și agricole [illegible]

Aceasta era situația în 1935, când congresul partidului elaborează noul program. Principial economia dirijată este adoptată. El se acordă foarte bine cu concepția proprietății funcțiune socială, și cu interesul țărănimii de a organiza economia națională în ~~stat~~ armonie cu economia agrară, dominantă în ~~to~~ România. Criza din 1929 – 33, a provocat mari pierderi producțiunii agricole. Prețurile produselor industriale, de fabricațiune românească, n'au scăzut însă în aceeași proporție, din cauza protecționismului vamal. Decalajul între prețurile industriale și agricole, agrava ~~[illegible]~~ situațiunea țărănimii. Iată de ce partidul consideră că Statul are dreptul și trebue să ia măsurile potrivite, pentru ca ~~[illegible]~~ acest decalaj să dispară. Intervenționismul Statului, nu era conceput ca un sistem rigid și uniform. El se adapta împrejurărilor. În ideologia noastră nu există „sisteme" făcute gata și a priori, noi ținem, în primul loc, seama de realitățile românești. ~~[illegible]~~ De aceea programul de la 1935, deși adapta economia dirijată nu renunța la inițiativa individuală, care stă la baza politicii economice a partidului. – Statul n'are decât de câștigat – în unele cazuri – din colaborarea lui cu inițiativa și capitalul privat. De aceea legea național-țărănistă asupra regiilor comerciale, prevedea ca forme de exploatare a acestora publice, pe lângă regia publică comercială, ~~și~~ regia mixtă și concesiunea.

N. Penescu

Ne-am gândit chiar să creăm o Casă autonomă a creditelor publice, pentru care să emită obligațiuni, ca și Casa autonomă a monopolurilor, ~~și [illegible]~~ iar produsul lor să fie destinat ~~[illegible]~~ finanțării marilor lucrări de utilitate publică, drumuri, electricitate, căi ferate, spitale, școli etc.—

Politica socială

Muncitorii erau plecați ~~din~~ tot din mijlocul țărănimii, și mulți dintre ei nu rupseseră legătura cu satul lor.—
Pentru partidul național-țărănesc, muncitorimea era ~~o clasă~~ un aliat firesc al țărănimii.
De aceea, printre primele reforme importante ale guvernării noastre, au fost legile de protecțiune a muncii și muncitorilor, de care am vorbit mai sus.
Programul din 1935 adâncea această preocupare. În volumul în care s'au publicat referatele făcute la congres, se găsește bine conturată politica socială a partidului: munca are – pentru noi – o importanță cel puțin egală cu capitalul – în procesul de producție. De aceea ea trebuie să participe atât la conducerea întreprinderilor cât și la beneficiile lor. Noi nu înțelegem să înlocuim patronul capitalist cu patronul-stat, care fiind mult mai puternic decât un patron, persoană fizică, face pe muncitor și mai dependent de el. Eliberarea muncitorilor ~~de~~ se făcea – în concepțiunea noastră – prin așezarea lor în poziție cel puțin egală cu patronul. Politica noastră de economie diri-

[illegible]

Iată acum soluţiunea problemei.
Programul prevede toate măsurile legislative, pe care partidul avea să le realizeze, în favoarea muncitorimii.

<u>Manifestul program din ~~17~~ ~~noembrie~~ octombrie 1944.</u>

Partidul n'a putut pune în practică ~~acesta~~ acest program, fiindcă în Regele Carol II, ~~ca~~ nu l-a chemat la guvern în 1937, şi ~~de la~~ din februarie 1938, a trecut la un regim de dictatură personală. A fost începutul dramei ţării noastre, care a dus la înfrângerea României în războiul din răsărit.

După 23 August s'a creat o situaţiune nouă de care partidul a trebuit să ţină seamă. Am adaptat deci programul nostru la nevoile împrejurării, fără însă a renunţa la concepţiunea noastră despre libertate, care stă la baza ideologiei noastre politice.

In materie agrară, ~~o~~ proectul de lege propus de partid, prevedea exproprierea ~~xx~~ terenurilor agricole, pe proprietar, lăsându-se acestuia 50 hectare la şes şi 30 hectare în regiunile de munte. Se exceptau pădurile, viile şi [illegible].

In manifestul program, publicat cu prilejul întrunirii de la Aro, ~~se~~ s'a prevăzut şi exproprierea pădurilor, depăşind o anumită suprafaţă. In principiu, ~~par~~ se admitea şi unele naţionalizări în industria extractivă şi siderurgică, ~~iar~~ Reformele prevăzute în programul din 1935, erau ~~cât~~ ~~lea~~ lărgite în.

[illegible]

Capitolul III

Continuare la declaratia lui Nicolae Penescu

Intrebare: Care a fost forma de organizare a partidului?

Raspuns: Organizarea partidului avea la bază satul. Pentru ca să fie recunoscută, organizatia de sat trebuia să aibă cel putin zece membrii. Acestia alegeau un presedinte și un casier. Dacă numarul de membrii era mai mare, ei puteau alege și un mic comitet de conducere. Membrii partidului primeau carte de membru și plăteau cotizatie. Aceasta dispozitie statutara căzuse însă în desuetudine.
Cînd comuna era formată din mai multe sate, organizatiile acestora alegeau un comitet, care avea în frunte un presedinte, un secretar și un casier.
Comuna urbană era împartită în circumscriptii după cele de politie. Fiecare circumscriptie avea un presedinte, un secretar și un comitet.
Toti membrii partidului dintr'o comună urbană alegeau pe presedintele organizatiei orăsenesti, secretarul, casierul și membrii comitetului.
Municipiul avea aceeasi organizatie.
Capitala era organizată pe baza unui statut special. Ea era împartită în patru sectoare. Fiecare sector era împartit în atâtea circumscriptii, câte erau de politie.
Presedintele de sector din Capitală era membru ~~al~~ al comitetului central. El era ajutat de un secretar, un casier și un comitet al sectorului.

N. Penescu

în manifestul program din 1944.
Etatizarea băncii naționale era acum posibilă,
ca și unele mari reforme în materie de
finanțe private.

format din comitetele circumscriptiilor.
Cele 4 sectoare alegeau pe presedintele Capitalei, secretarul general, casierul si delegatia permanenta a Capitalei, din care faceau parte de drept sefii de sectoare.
Judetul era format din toate organizatiile comunelor rurale si urbane. El avea si organizatii auxiliare: tineret, femei si muncitori, daca existau centre industriale.
Se puteau crea sectiuni profesionale, care se ocupau de problemele ce interesau profesiunea respectiva. de pildă, profesori, avocati, ingineri, medici si chiar militari in rezerva.
Numai Capitala a avut o sectiune profesionala militara ~~cu lucru~~ membrii ~~nu~~ ~~faceau~~ faceau parte si din sectiunea militara a Cercului de Studii.
Organizatia judeteana avea si un Cerc de Studii, impartit pe sectiuni: agrara, economica, de doctrina, comunicatii, juridica, sociala, scolara etc.
Toti presedintii comunelor rurale si urbane, ~~secret~~ presedintele si secretarul Cercului de studii, presedintii organizatiilor comunale, parlamentarii, functionarii alesi (primar, presedintii Camerelor de agricultura si munca), fostii ministri, prefectul, ~~faceau~~ faceau parte de drept si formau comitetul executiv judetean. Acesta alegea pe presedintele organizatiei judetene, ~~secretar~~ vicepresedinti, secretarul general, casierul si delegatia permanenta, compusa dintr'un ~~numai~~

[signature]

de membri, prescrisi de Statut.-
Toate organizațiile județene alcătuiau
partidul. Forul suprem ~~al său~~ de conducere al său era Congresul, care se aduna
de două ori pe an. El vota statutele și
hotăra politica și programul partidului.
Era format dintr'un număr de delegați ai
organizațiilor județene, dublu de cât numărul
parlamentarilor, pe care județul îi alegea.
Mai făceau parte din congres, foștii miniștri și
sub-secretari de Stat, reprezentanții organi-
zațiilor auxiliare pe țară și ai tineretului
universitar.
Organul de execuție al politicei ~~part~~ stabilită
de Congres și acela care alegea celelalte foruri
de conducere, era comitetul central. Acesta era
alcătuit din toți președinții de organizații
județene, președinții organizațiilor auxiliare
pe țară și ai secțiunilor profesionale — dacă
erau organizate pe țară — președintele tineretului
universitar și directorii ~~ziarelor~~ ziarelor
„Dreptatea" și Patria.-
Comitetul central era convocat ori de câte ori
era nevoie. El pregătea proiectele de statute,
pe care le supunea congresului. El alegea
președintele partidului, secretarul ~~general~~ general
biroul central, vice președinții și delegația
permanentă, compusă din 4 membri aleși
de comitetul regional al Ardealului, din
5 membri aleși de comitetul regional al
vechiului regat și ~~Basa~~ [illegible] membri aleși de
[illegible]

organizațiile județelor din Bucovina.
Directorul Dreptatea făcea parte ~~din~~ de drept din delegația permanentă.
Alături de comitetul central erau cele două comitete regionale, formate fiecare din aceleași persoane ca și Comitetul central, însă din Ardeal sau vechiul regat și Bucovina. Fiecare comitet regional alegea un președinte și un secretar general. El se ocupa mai departe de problemele specifice regiunii respective, de campania electorală - dacă era cazul, - de activitatea de propagandă sau de organizare a partidului.
Partidul avea și un cerc de studii central, împărțit pe secțiuni, ca și la județe, condus de un președinte și un secretar general.
Secțiunile auxiliare tineret, femei și muncitori, se puteau organiza pe țară. În acest caz alegeau un președinte, vice președinte, secretar. În fapt ele nu s'au organizat decât pe județe și în Capitală. Secția profesională militară a fost numai în capitală, se ocupa numai de chestiuni profesionale.
Tineretul universitar era organizat pe centre universitare, ~~fiecare avand~~ fiecare ~~centru~~ centru avand un președinte, un secretar și un comitet.
Toate centrele universitare alegeau președintele tineretului universitar pe țară, secretar și o delegație permanentă. Tineretul universitar lucra direct cu președintele partidului.

[illegible]

Statutul partidului prevedea numirea a unui sau mai mulți secretari, pe lângă secretarul general. Au fost numiți trei secretari în vara anului 1946. S'a numit și un casier adjunct. ~~[illegible]~~, ~~N. P[illegible]~~, C. Coposu ~~(secretar adjunct)~~, Em. ~~Ghilezan~~ (~~casier adjunct~~).

[illegible]

73 bis

Capitolul IV.

Anexe la declarația lui Nicolae Penescu

Întrebare: Care au fost elementele din conducerea partidului (Schema de organizare a partidului)

Răspuns: La 1926, când s-a făcut fuziunea, a fost ales președinte Iuliu Maniu, care până atunci fusese președintele partidului național-român din Ardeal.

În 1931 sau 32, Iuliu Maniu a demisionat și a fost ales Alexandru Vaida Voevod. Acesta a demisionat în octombrie sau Noembrie 1933. A fost ales președinte domnul Ion Mihalache. Acesta a condus partidul până în 1937, ~~în noembrie~~. Regele Carol nu a însărcinat cu formarea guvernului pe dl. Mihalache. Acesta a ~~demisionat~~, tras consecințele, demisionând de la președinția partidului. A fost ales din nou Iuliu Maniu care a păstrat președinția partidului până la arestarea lui, în Iulie 1947.

La 1926 au fost aleși vice-președinți ai partidului, Alexandru Vaida Voevod și domnul Mihalache. Nu-mi aduc aminte dacă și doctorul Nicolae Lupu, a fost atunci vice-președinte. Acesta a părăsit partidul la 1927 și a fost reprimit în 1935, când a fost ales și vice-președinte. Alexandru Vaida a părăsit partidul în 1935.

La 1926 a fost ales secretar general Virgil Madgearu, care a păstrat această calitate până la asasinarea lui în Noembrie 1940.

Casier central al partidului a fost ~~ales~~ de la fuziune până în 1938, domnul Mihai Popovici. În 1938, domnia sa a fost ales vice-președinte și în locul său am fost numit eu, casier central.

După moartea lui Madgearu, a fost numit secretar general Ghiță Pop. El a deținut această funcțiune până în Ianuarie 1944, când am fost numit eu.

N. Penescu

In locul meu a fost numit casier central dl. Stefan Mihăescu, care a păstrat acest loc până la dizolvarea partidului în 1947. In acel moment erau deci: președinte Iuliu Maniu; vice-președinți Ion Mihalache și Mihai Popovici; secretar general Nicolae Penescu; casier central Dr. Stefan Mihăescu.

Delegația permanentă era aleasă de comitetul central. Ca durată ~~funcționarea~~ funcționării sale era aceeași ca a comitetului central: doi ani. Compoziția ei a variat foarte mult în cursul timpului, din cauza numeroaselor plecări din partid. In 1930 a părăsit partidul C. Stere, cu o parte din basarabeni. In 1931 a plecat Grigore Iunian, In 1935 au părăsit partidul Alex. Vaida, Eduard Mirto, D.R. Ioanițescu, C. Angelescu, Voicu Nițescu. ~~Ionel~~ și Sever Dan, și alții. Unii dintre aceștia erau membrii ai delegației: au fost aleși în locul lor pentru alții: Armand Călinescu, cred Petre Andrei. Mihai Ralea era în delegație, în calitatea lui de director al Dreptatea. In 1937 au plecat din partid, Călinescu, ~~Ralea~~, Virgil Potârcă, Vasile Rădulescu Mehedinți, Dim. Simian, apoi în 1938 au mai trădat partidul: Ralea, Petre Andrei, M. Ghelmegeanu și alții. La 23 august 1944 delegația avea următoarea compunere: Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Dr. Nicolae Lupu, Mihai Popovici, Ghiță Pop, Ionel Pop, Aurel Dobrescu, Sandu Săveanu, Pantelimon Halippa, Crihan, St. Mihăescu, Gh. Zane, și Nicolae Penescu, Dr. Cezar Spineanu. Dnii Halippa și Crihan au părăsit Delegația, fiindcă nu mai puteau reprezenta Basarabia. ~~Dl Ionel Ionel Pop.~~ S-a retras. ~~cu nu mai ...~~

N. Penescu

cu completările care au fost autorizate de Comitetul central din 3 Iulie 1946, delegația avea, în 1947, următoarea înfățișare: Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Mihai Popovici, Gh. Popp, Emil Hațieganu, Nicolae Penescu, Ștefan Mihăescu, Aurel Dobrescu, Gh. Zane, Gh. Mătăsaru, Dr. Gh. Petrescu, Cezar Spineanu, Al. Carandino, Aurel Leucuția, Ion Hudiță, Virgil Solomon, Sanziac Săveanu, Ela Negruzzi, Zaharia Boilă, D. Căpățâneanu, Al. Cartojan, I. Pop și Nestor Badea.

Comitetul central a suferit, de la 1926, până la 1947, mari modificări, nu numai fiindcă, împreună cu C. Stere, Gr. Iunian, Al. Vaida, Călinescu și Dr. Lupu, au plecat unii șefi de organizații, dar au fost schimbări independent de acestea.

De aceea, odată după acordul de la Moscova din decembrie 1945, urmat de protocolul de la București, din 8 Ianuarie 1946 și reorganizarea guvernului Groza, secretariatul general al partidului, a dat dispozițiuni organizațiilor județene, care nu ținuseră congresele lor, să le convoace pentru alegerea forurilor județene de conducere. In iarna și primăvara anului 1946 s'au ținut toate congresele județene și partidul a fost astfel în întregime reorganizat, ceea ce a permis convocarea comitetului central, de la 3 Iulie 1946, format din membrii aleși. Compunerea acestui comitet era atunci următoarea — cu rezerva unor omisiuni pe care le-aș putea face:

Bucovina: județele: Câmpu-lung și Suceava: Sanziac Săveanu; Rădăuți: Pintea Chirilă;

Moldova: Dorohoi: Mihai Ranta; Botoșani: Stan Ionescu; Baia: Ion Hudiță; Tutova: Gh. Tașcă; Bacău Ioan Nicolescu; Roman: Oreste Coșlovschi; Fălciu după plecarea dr. Lupu, a ținut locul de șef câtva timp Vasile Melinte; Neamț: Gh. Mătăsaru; Iași: Gh. Zane; Covurlui: Gh. Sidorovici; Putna: Nicolae Culiță Constantinescu; Tecuci: Petre Lazăr; Vaslui: Mina Filip.

Npenescu

Oltenia: Gorj: Ion Mihalache; Mehedinti: C. Dancu; Romanati: Stefan Mihăescu; Dolj: Ilie Ion; Vâlcea: Al. Demetrescu Callist.
Muntenia: Argeș: Nicolae Penescu; Muscel: Ion Mihalache; Dâmbovitza: Cezar Spineanu; Prahova: Dr. Gh. Petrescu; Buzău: Nicolae Anghel; Brăila: Virgil Grasu; Olt: D. Căpătâneanu; Teleorman: Tulia Căndit; Ialomitza: Pan. Ienușică (?); Vlasca: Al. Cartojan; Ilfov: Nicolae Popescu Zorica; Râmnicu Sărat: Ion Mihalache.
Dobrogea: Tulcea: Georgescu Tulcea; Constanța: Vasile Expedatu.
Mai fiecare parte din comitet: Ela Negrazzi: secția femeilor; Ion Bărbuș: secția tineret; N. C. Carandino: directorul ziarului Dreptatea; și Gherghe Boilă, directorul ziarului „Patria".
Transilvania:
Timiș Torontal: Sever Bocu; Caraș: Max Radovan; Severin: Emil Ghilezan; Arad: Aurel Leucutia; Bihor: Teodor Roxin; Satu Mare: Mihai Popovici; Maramureș: Ilie Lazăr; Bistrița: Leonida Pop; Sălaj: ; Cluj: Emil Hațieganu; Turda: I. Pop; Târnava Mare: Vasile Serdici; Târnava Mică: Augustin Popa; Brașov: Mihai Popovici; Sibiu: Ieronim Sterchita; Făgăraș: Aurel Dobrescu; Hunedoara: Virgil Solomon; Mureș: I. Bozdoc (care a plecat acasă); Odorhei: Virgil Solomon; Trei Scaune ; Ciuc:
Alba: Ion. C. Pop; Someș: Gh. Pop.
În cazurile când aceeași persoană prezida mai multe județe, organizația județeană delega un vice-președinte în Comitet, dacă președintele reprezenta alt județ.

Ne Penescu

77

155 ~~156~~ 155

Capitolul V

Urmare la declarația lui Nicolae Penescu

Intrebare: Cine au fost principalii organizatori și ideologi ai partidului până în 1944 și după această dată?

Răspuns: De la 1926 principalii organizatori ai partidului au fost domnul Ion Mihalache și Virgil Madgearu. Organizarea partidului era cea prevăzută de Statute și se aplica pe întreaga țară. In Ardeal însă erau vechi tradiții, care n'au putut fi schimbate de la început. Alexandru Vaida a fost președintele comitetului regional ardelean, până la 1935, când a părăsit partidul. Inainte de fuziune, forul superior al partidului Național era comitetul de o sută. Deși, potrivit Statutelor, acest comitet nu mai exista de drept, el a mai continuat în fapt cât-va timp. Ardelenii mai aveau organizația de plasă, pe care statutele n'o prevăd. In faptele a continuat să existe totdeauna în Ardeal. Accentul se punea nu pe organizații rigide, ci pe masele populare conduse de bărbați de încredere. Secretarul general nu se amesteca prea mult în viața de partid din Ardeal. Dl Mihalache însă, de la început, a dat organizației din vechiul regat toată atenția, aplicând riguros statutul. A fost ajutat de Nicolae Costăchescu, președintele organizației de Iași, om cu mare autoritate în toată Moldova, și de primii țărăniști, care au pus, acolo, bazele partidului, mai toți azi morți sau plecați din partid, cu excepția lui St. Macarescu, Georgescu-Bârlad, [illegible] Constantinescu și alții.

In Basarabia, partidul a fost creat și organizat de Constantin Stere și prietenii lui.

După plecarea lui Stere din partid, Madgearu, care era deputat de Tighina, s'a ocupat personal de Basarabia.

In Muntenia, dl Mihalache a fost ajutat de dl Dumitru [illegible], care era și vice-președintele comitetului regional al vechiului regat, de Cezar Spineanu, Pompiliu Ioanițescu, Brezeanu, Ionel Lupescu, Grigore Gavrilă și alții.

Grigore Iunian s'a ocupat în deosebi de organizațiile din Oltenia. Dl [illegible] Sârbu s'a interesat de Bucovina.

N. Penescu

~~Ca~~ Cum am arătat mai sus, Constantin Stere a fost unul din primii care au elaborat ~~un~~ sistem ideologic pentru mişcarea țărănistă, pe care el o considera atunci drept o mişcare poporanistă, în general.
Virgil Madgearu a dat o formulare ~~[illegible]~~ ideologiei ~~aplicate~~ noastre potrivită structurei partidului țărănesc. Cităm conferința lui ținută la institutul social: „Ideologia țărănistă". Dar acela care a formulat mai complet şi cuprinzător ideologia partidului național-țărănesc a fost domnul Ion Mihalache.
La cercul de studii al partidului, la revistele, şi la ziarele scoase de partid, s'a lucrat mult ~~pentru~~ în această direcție. [desfăşurată această muncă?] ~~[illegible] anume a fost programul votat de congresul din 1935 [illegible]~~ Gh. Zane, ~~[illegible]~~, Ghiță Pop ~~[illegible]~~, Mihai Popovici, au lucrat la proectul de lege din 1944, pentru exproprierea moşiilor, pe care l-a prezentat partidul ~~național~~ țărănesc. El este însă în primul rând ~~opera~~ opera d-lui Mihalache.
Domnul Mihalache şi cu mine am lucrat Manifestul program din Octombrie 1944.
Proectul de reformă agrară era aplicarea concepției noastre ideologice, în această materie, ținându-se seamă de împrejurările ~~din~~ din 1944, când nu se putea realiza în întregime programul nostru agrar.
La începutul anului 1945 – după numirea mea la Secretariatul partidului, – ~~pentru~~ s'a refăcut întreaga lui organizare. D-l Mihalache şi cu mine, am elaborat instrucțiunile pentru ținerea congreselor județene şi alegerea noilor organe de conducere, în întregime [?]. Domnii Mihai Popovici şi Ilie Lazăr au aplicat, în Ardeal, aceste instrucțiuni. Eu am participat la cele mai multe congrese din vechiul regat. D-l Mihalache a reorganizat Capitala, după

N. Penescu

plecarea doctorului Lupu din partid. În iarna anului 1946-47, d-l Mihalache a elaborat un ante-proiect de nou statut, pentru organizarea partidului. O comisiune prezidată de d-l Sencovici, a lucrat cu titlu privat și separat un alt ante-proiect.
Comitetul Central urma să ia în discuțiune aceste ante-proiecte și să dea forma definitivă noului Statut, care ar fi fost pus în aplicare, până la întrunirea congresului partidului, singur competent să-l aprobe.

[signature]

79 bis

~~158~~ 159

158

Capitolul VI

Urmare la declaratia lui Niculae Penescu

Intrebare: Care erau metodele de muncă în interiorul partidului

Raspuns: Tehnica muncii organelor alese de membrii partidului, de la organizatia de bază, care era satul, şi până la presedinte, nu a făcut obiectul unor dispozitiuni statutare. Organele de conducere ale partidului aveau atributiuni prevăzute de statut. Implinirea acestor atributiuni însă se făcea cu metode, pe care fie-care organizatie judeteană le socotea mai potrivite situatiunii locale. Cu timpul aceste metode au devenit însă uzuale.

Trebue făcută o distinctiune între epoca alegerilor şi cea de luptă electorală, precum şi între timpul când partidul era la guvern – foarte scurt – şi în opozitie.

Când partidul nu era în campanie electorală, activitatea organizatiei judetene era însufletită şi dirijată de presedintele şi biroul judetean.

In multe judete exista şi o gazetă locală, care era condusă de birou şi delegatia permanentă.

Presedintele şi biroul rezolvau toate chestiunile curente de politică, propagandă sau organizare, care se prezentau.

Când ele erau de mai mare importanță

N. Penescu

se convoca delegația permanentă, care lua hotărâ~~rea~~.
In sfârșit, pentru probleme care depășeau compe-
tența delegației permanente, era convocat comitetul
județean. Comunele care făceau parte dintr-o
secție de votare, erau cuprinse în sector. Statutul
nu prevedea sectorul ca element al organizației
județene. In fapt însă, ~~delegația~~ se alegea un
șef de sector, care făcea legătura între ~~comune~~
comunele din circumscripția de votare și condu-
cerea județeană a partidului - de cele mai
multe ori, el era unul din candidații partidu-
lui la alegerile generale. Președintele organizației
comunale, ținea legătura permanentă cu membrii
partidului din comuna lui, căuta să mărească
numărul lor, difuza manifeste, ziare și toată
literatura de propagandă a partidului.
Congresul județean, ~~pentru atribuțiuni~~ în afară
de chestiunile pe care le-am arătat mai sus, mai
avea în competența și ~~alegerea~~ desemnarea candidaților la
alegerile ~~generale pentru~~ parlamentare.
~~Biroul central~~ In orașe, președintele organizației
orășenești, ajutat de secretar și casier, coordona,
activitatea circumscripțiilor și a organizațiilor
auxiliare. Fiecare circumscripție avea un sediu
al ei, unde se adunau membrii partidului și
discutau probleme de politică sau de gospodărire
locală.
~~de centru~~ Sufletul partidului era președintele.
El era ajutat de birou - ~~secretarul~~ vice-președinți,
secretarul general, casierul central. Activitatea
zilnică a partidului era condusă însă de
președinte și secretarul general. Ei luau imediat
orice inițiativă, care era necesară. ~~[illegible]~~ Ei dădeau
directive presei de partid, organizațiilor jude-
țene, cercurilor de studii și organizațiilor auxiliare,
ori de câte ori era nevoie. Când se ~~[illegible]~~ ivea

[illegible signature]

prezentau probleme, care ~~comportau~~ cereau soluţionări de mai mare importanţă, era convocată delegaţia permanentă şi uneori chiar comitetul central.

In perioada de alegeri, activitatea forurilor statutare era foarte mare. De la centru se elaborau manifestele generale, care se trimiteau organizaţiilor judeţene. De multe ori se alcătuia un comitet şi special pentru alegeri, care avea mai multe secţiuni: de propagandă; judiciară, pentru contestaţiuni sau orice acte cu caracter judecătoresc; financiară, pentru strângerea de la membrii partidului, a fondurilor necesare ~~ale~~ campaniei electorale; de transporturi, pentru procurarea mijloacelor de transport în propaganda electorală.

Statutul prevedea obligaţia pentru fiecare organizaţie judeţeană să rezerve un loc pe lista de deputaţi sau senatori, la dispoziţia centrului. Conducerea centrală desemna pe ~~ca~~ candidat.

Activitatea organizaţiei judeţene, era intensă în alegeri. Pe lângă manifestele de la centru, ea tipărea manifeste proprii. Membrii biroului, delegaţiei permanente şi şefii de secţiune erau mobilizaţi pentru propagandă. Se făceau echipe care vizitau toate comunele din judeţ. Se organizau întruniri mai mari ~~la~~ pe centre. Contactul între partid şi alegători era zilnic şi foarte strâns. ~~Acest~~ Această legătură trebuia să fie permanentă. Preşedintele organizaţiei judeţene era răspunzător de ea. In alegeri ~~toate~~ ~~ea~~ de ea depindea succesul.

Propaganda partidului trata problemele generale politice. Ele erau permanente sau întâmplătoare. Cele dintâi priveau doctrina

N. Penescu

și rostul partidului în viața politică și socială a țării. Celelalte erau puse de împrejurările politice momentane, care ~~le~~ impuneau partidului o atitudine.-

Toate erau dominate de ~~camp~~ rostul ~~part~~ său de partid al clasei țărănești.-

Când partidul era la guvern, activitatea organizațiilor și forurilor sale de conducere ~~[illegible]~~ avea un dublu scop: ea trebuia să lămurească opinia publică asupra activității legislative, economice, administrative etc., a partidului, cât și să cerceteze ~~cum a fost~~ cum au fost primite de opinia publică – și în deosebi de țărănime, reformele sau măsurile luate.

Dacă partidul era în opoziție, toți parlamentarii lui formau sfatul parlamentar. Acesta discuta legile propuse în parlament, stabilea poziția partidului față de ele și desemna pe deputații și senatorii ce aveau să expună în Cameră și Senat, punctul de vedere al partidului. Sfatul parlamentar avea un președinte și un secretar.

~~Când partidul era la guvern, parla~~. Fie-că partidul era la guvern, fie în opoziție, parlamentarii lui aveau ~~obligația~~ îndatorirea să-și viziteze foarte des pe alegătorii lor și să-i dea seamă de felul în care partidul și-a îndeplinit angajamentele pe care le-au luat în campania electorală și aplică programul și ideologia partidului. Ei trebuiau să informeze conducerea partidului și guvernul asupra stării de spirit pe care au găsit-o în țară.

În afară de activitatea parlamentară exista și o viață administrativă intensă. La guvern sau în opoziție, partidul avea reprezentanți în

[illegible signature]

consiliile comunale și județene. Când era la guvern consilierii comunali și județeni, primarii și prefecții aveau răspunderea administrației locale. În opoziție, ei aveau controlul administrației făcute de partidul de la guvern. Consilierii comunali și județeni, primarii și prefectul erau obligați să păstreze o permanentă legătură cu populația, pentru a cunoaște nevoile comunelor și județelor, a găsi soluțiile cele mai bune și a câștiga pentru ele adeziunea opiniei publice locale.

Prefectul avea un rol de cea mai mare importanță, de aceea se alegeau cu mare grijă persoanele ce trebuiau să primească această sarcină. El era organul ministerului de interne, dar era mai mult șeful partidului în județ.

Toate locurile în ierarhia de partid se dobândeau prin alegere. De la președintele organizației sătești, care era celula partidului, până la președintele partidului, toți erau aleși.

Alegerile ~~se~~ organelor de conducere se făceau la fiecare doi ani. Membrii partidului dintr-un sat alegeau organele locale și pe cele ale comunei; nu exista organizație intermediară între comună și județ. Comunele trimiteau delegații la congresul județean. Acesta alegea președintele și membrii comitetului executiv județean, care, la rândul lui, alegeau celelalte organe ale ~~[illegible]~~ partidului. ~~[illegible]~~

Fiecare organizație județeană trimitea delegați la congresul general al partidului, care avea loc, după ce organizațiile județene erau gata. Așa dar, din doi în doi ani, se schimba întreaga structură a ~~parti~~ cadrelor partidului. Era o ~~[illegible]~~ permanentă primenire a lor. Această metodă ~~[illegible]~~ crea un stimulent puternic ca toți să muncească și un mijloc ~~[illegible]~~ admirabil de selecționare naturală a acestor cadre. Grație structurii sale democratice, partidul a putut să înfrunte dizolvări ~~[illegible]~~ și urgia

N. Penescu

deslănțuite uneori asupra lui, și hemoragiile pe care le-a suferit.

Cei care plecau erau imediat înlocuiți. Nimeni nu era indispensabil. Partidul nu depindea de oamenii care erau în fruntea lui.

Plecarea unor personalități ca ~~[illegible]~~ cele care au părăsit partidul național român, înainte de fuziune, Goga, frații Lapedatu, Vasile Goldiș, Lupaș și după fuziune, ca Stere, Iunian, doctorul Lupu, Alexandru Vaida și prietenii lor foarte numeroși, nu a zdruncinat partidul național-țărănesc.

Au fost ~~[illegible]~~ împrejurări de forță majoră care au impus soluția din primăvara anului 1938, când comitetul central a dat președintelui depline puteri, pe tot timpul dizolvării partidului.

La 3 Iulie 1946, Iuliu Maniu a dat seama de felul în care le-a folosit.

În acest timp n'au mai ~~funcționat~~ fost alese organele de conducere ale partidului.

Președintele a numit, în baza mandatului ce avea, aceste organe.

Numirile făcute de el au fost ratificate de comitetul central la 3 Iulie 1946, când s'a aprobat în întregime politica președintelui.

Partidul național-țărănesc n'a cunoscut deci, ceea ce se numește, centralismul democratic.

Odată alese forurile lui de conducere, asta însemna că partidul se supunea de acum hotărârilor acestora, fără drept de a le aproba cu anticipație. Sfera de acțiune a fiecărui for era limitată. El era controlat de forul imediat superior, care însă nu era la vârful ci la baza partidului.

N. Penescu

~~Activitatea~~ Creierul partidului era Cercul de studii, despre a cărui organizare am vorbit ~~la alt~~ într-un capitol precedent.
El era împărțit pe secțiuni. Fiecare secțiune cerceta problemele care i se puneau de conducerea cercului și pe care aceasta le primea de la secretariatul general.
Dacă partidul era în opoziție, cercul de studii examina proiectele de legi ale guvernului și ~~p~~ dădea sfatului parlamentar tot materialul necesar pentru discutarea lor în Parlament.
El cerceta, în același timp, orice probleme de actualitate, asupra cărora partidul trebuia să-și spună cuvântul.
Când partidul era la guvern, cercul de studii primea de la guvern însărcinarea de a cerceta proiectele de legi ale acestuia sau chiar de a le elabora.
Programul și doctrina partidului erau formulate de cercul de studii.
Activitatea lui era deci permanentă.
Secretarul general era acela care supraveghea toată activitatea partidului, în toate sectoarele.
La el veneau toate firele de conducere și de stimulare ale acestei activități. El trebuia să fie tot timpul la curent cu tot ce se petrecea în partid și să centralizeze executarea ~~dispozițiilor~~ hotărârilor luate de forurile lui de conducere.
De vigilența lui depindea ~~de~~ și succesul politicii partidului. El nu trebuia să fie preocupat de grija popularității sale în partid, ci de riguroasa ~~sa~~ acțiune a acestuia. El trebuia să cunoască deci toate problemele ce se puneau partidului, fie când era la guvern, fie în opoziție. ~~El~~ Era dator să viziteze organizațiile județene cât de des. El era ținut în curent, sufletul partidului în vremuri normale,

[illegible]

Capitolul VII

Urmare la declarația lui Nicolae Penescu

Intrebare: In activitatea dumitale politică ce sprijin ai primit de la partid, înainte și după 23 August 1944, pe plan intern cât și internațional.

Raspuns: Eu nu am avut o activitate politică personală, independentă de acea a partidului, în care acesta m'a sprijinit numai. In locurile pe care partidul mi le-a încredințat eu am activat, în sensul directivelor pe care le-am primit de la conducerea lui ~~sau în sensul~~ ~~și potrivit~~ și pe linia politicei sale interne ~~sau~~ și externe. Activitatea mea se confundă deci cu acea a partidului. Pentru acest motiv cred că răspund mai bine la întrebarea pusă, expunând acțiunea partidului de la fuziune și ~~menționând~~ înfățișând aportul meu, ~~în momentele~~ când el a avut oare-care importanță și ajutorul ce mi-a dat partidul. ~~Acțiu~~

Acțiunea partidului de la 1926, până la dizolvarea din 1947 înfățișează lupta lui împotriva claselor dominante.

Guvernul Averescu din primăvara anului 1926, era dictat de combinații de culise. Era limpede că misiunea guvernului Averescu era numai de a îndepărta de la putere cele două partide, care aveau adeziunea opiniei publice, pe naționalii din Ardeal și țărăniștii din Regat.

Permanentizarea politicei de nesocotire a voinței poporului și a normelor constituționale, au determinat fuziunea naționalilor cu țărăniștii. Aceasta a fost primul răspuns dat Coroanei, care era partizanitoare a liberalilor, care exercitau asupra Coroanei o influență nefastă. Atitudinea noului partid față de guvernul Averescu, a fost de o intransigență totală. Alegerile făcute de acest guvern au întrecut tot ce se cunoscuse și se practicase până atunci, în materie de ingerințe electorale.

Nic Penescu

~~ay~~ El a fost considerat drept un guvern de slujitori ai liberalilor. Regele n'a fost consultat. În fața atacurilor tot mai violente ale opoziției național-țărăniste, guvernul a recurs la starea de asediu și cenzură. Aceasta a agravat mai mult încă tensiunea internă. Noul partid prezenta poporului guvernul Averescu, drept ce era. Odată cu ~~și~~ informarea țării despre fuziune și scopul ei, i se arăta și ~~[illegible]~~ urmările grave pe care le vor avea metodele folosite de ~~clasa~~ plutocrația românească. ~~La~~ Acțiunea noastră lua din ce în ce caracterul luptei de clasă. Noul partid căuta să solidarizeze cu țărănimea, clasele mijlocii și muncitorească. De aceea în rândurile noastre vizitat mai mulți profesioniști liberi, funcționari, mici ~~bu~~ burghezi, intelectuali și muncitori. În 1927, Averescu primește faimoasa „cărămidă" este înlăturat de la guvern, în preajma morții Regelui Ferdinand, ultimul act al acestuia a fost aducerea din nou a liberalilor la guvern. Campania electorală din 1927 s'a făcut în condițiuni extrem de grele. Fără legea electorală, pe care înainte de expirarea legislaturii liberale 1922–1926, o făcuse aceasta, guvernul liberal din 1927 n'ar fi luat majoritatea. Țărănimea nu avea încă educația ~~vot~~ cetățenească. Ea nu era capabilă să-și apere dreptul de vot, cu ~~[illegible]~~ orice mijloace. Actele de bravură erau izolate și au costat de multe ori viața celor ce le făceau. Partidul național-țărănesc muncea, ca să facă ~~a~~ educația cetățenească a țărănimii și chiar a claselor mijlocii, care cedau prea ușor în fața presiunii puterii executive. Aceasta explică de ce teroarea ~~jandarmerie~~ organizată de administrație jandarmi și poliție avea succes. Formula lui

Ion Mihalache

Petre Carp: ca „Regele și dorobanțul" era încă valabilă la 1927.
După alegeri, a murit Regele Ferdinand. Puțin timp înainte noua Cameră liberală votase un Statut al Casei Regale, care organiza Regența pe timpul minoratului Regelui.
România se găsea la acea epocă într'o situație grea. Unirea nu sudase încă pe Românii din noile provincii cu vechiul regat, în deosebi din cauza politicei autoritare și centraliste a guvernelor liberale sau a celor, care le țineau numai locul. Un rege minor și o regență care nu avea autoritate în țară, un guvern fără aderență în mase și afacerea Carol, care nu era de loc închisă. Fuziunea celor două partide a avut și un scop național, să împiedice o acțiune separatistă a ardelenilor, foarte nemulțumiți de această situație. De aceea partidul național-țărănesc, căuta să arunce întreaga răspundere asupra liberalilor și să discrimineze astfel poporul din regat de politica liberală.
În Cameră, național-țărăniștii atacă vehement guvernul și pe Ionel Brătianu, personal. Iuliu Maniu consideră chestia Carol ca nerezolvată, atât timp cât poporul nu și-a spus cuvântul asupra ei. Constituția din 1923, nu este recunoscută ca având bază legală.
În Noembrie 1927 moare și Ionel Brătianu. Noul președinte de guvern, Vintilă Brătianu, n'avea autoritatea fratelui său. Regimul era din ce în ce mai slab. Nu reușește să facă nici stabilizarea monetară.
Începând din februarie 1928, cu întrunirea de la Făgăraș, partidul nat. țărănesc organiza acum

In toată țara mari întruniri, la care participă multe mii de oameni. Toate aceste probleme sunt desbătute. Presiunea populară crește neîncetat. In ultima adunare are loc la Alba Iulia și ea este de proporțiile celei de la 1-ma decemvrie 1918. Poporul din Ardeal dedea astfel un avertisment Regenței, că este ultimul act pe care el îl face pașnic.
Regența a înțeles și în Octombrie 1928 demite Guvernul liberal. Iuliu Maniu este însărcinat cu formarea noului guvern.
Partidul se prezintă în aceste alegeri cu programul, care era la baza actului fuziunii, cum am expus mai sus. ~~Se por~~ Acest program este larg difuzat în întreaga țară. Alegerile au fost o adevărată sărbătoare națională. Sunt primele alegeri libere, după război.
Partidul n'a putut însă trece, în ~~aceasta~~ guvernarea care începea, la realizarea marilor reforme ce le promisese, din cauza Constituției care prevedea că nici o modificare a ei nu se poate face în timpul minorității Regelui. De aceea n'a putut fi înlăturată această Constituție, care avea părți reacționare, și nu s'a făcut reforma agrară.
Trebue menționat că din noul Parlament făceau parte și social-democrații. ~~[illegible]~~ Partidul social democrat a fost cartelat cu naționalii-țărăniști și candidații lui au fost aleși pe listele ~~[illegible]~~ noastre. In toată această lungă luptă de opoziție — atât înainte cât și după fuziune — social democrații au luptat alături de partidul național-țărănesc.
~~Anul 1929~~ ~~[illegible]~~ Parlamentul cu majoritate nat.

[illegible]

țărănește, au ~~[illegible]~~ o activitate foarte rodnică.
In anul 1929 sunt votate ~~[illegible]~~ majoritatea
legilor, de cari am vorbit mai înainte.
Situația internă era ~~[illegible]~~ destul de bună deși
apăruseră primele semne ale crizei economice.
La 8 Iunie 1930, principele Carol, fostul moște-
nitor al tronului vine în țară cu avionul.
Opinia publică era favorabilă întoarcerii acestuia.
Iuliu Maniu îi transmisese condițiunile în
care el ar fi putut recăpăta tronul. Principele
însă n'a așteptat să fie adus și a venit
singur, cu intențiunea de a da la nevoie o lovi-
tură de stat. Avea multe adeziuni în armată.
Regența nu mai era în aceeași compoziție
din 1927, fiind-că murise Gheorghe Buzduganu.
Principele Nicolae era favorabil lui Carol.
Iuliu Maniu a vrut să-l introducă numai
în regență, dar Carol a refuzat. Guvernul
~~Maniu~~ a demisionat, fiind-că primul
ministru ~~[illegible]~~ n'a vrut să-și ia răspunderea.
~~Fața de~~ Noul guvern, ~~a fost~~ prezidat de Gh. Gh.
Mironescu a luat jurământul Regelui Carol II.
Parlamentul a anulat actele care stabiliseră
o altă succesiune la tron.
Criza dinastică era astfel rezolvată. Dar noua
domnie începea sub semnul unei întrebări:
dacă Regele Carol va fi altul de cât principele
Carol.
Puțin timp după aceea, guvernul Mironescu
a demisionat. Iuliu Maniu a fost însărcinat
cu formarea cabinetului. Se părea că rezerva
de la început a lui Maniu n'a fost justificată.
In curând însă, Regele a uitat ~~[illegible]~~
promisiunile făcute. Elena Lupescu a venit în

[illegible]

țară. Regele se amesteca tot mai mult în acțiunea de guvern, căutând să-și numească oamenii de încredere în funcțiuni importante în stat. Principiul fundamental al regimului nostru constituțional: neamestecul Coroanei, în politică și în guvernare, era tot mai nesocotit. Aceasta a dus la o nouă criză de guvern, care a însemnat de acum și criza la conducerea partidului. ~~S'a format al doilea guvern Mironescu~~. Iuliu Maniu s'a retras la Bădăcini. Partidul ~~voit să ia în discuție~~ și-a dat bine seama, că președintele avea dreptate. Opinia publică însă ~~nu~~ era atunci ~~favorab~~ favorabilă lui Carol. Acesta a început imediat ~~poli~~ acțiunea de fărâmițare a partidelor politice. În primăvara anului 1931, partidul național-țărănesc este alungat de la guvern, Se formează un guvern de tehnicieni sub președinția lui Iorga.

Criza economică ~~a~~ bătea în plin. Opinia publică atribuia partidului și guvernării noastre greutățile economice, în care țara se găsea. Frământările din partid înrăutățea ~~nepopularitatea~~ aceste nemulțumiri. Totuși partidul a ieșit destul de bine în alegeri. El nu a atacat în campania electorală, pe rege. ~~Dom~~ Iuliu Maniu, continua să fie președintele partidului, dar sta într'o rezervă totală. Experiența guvernului de tehnicieni n'a reușit. În primăvara anului 1932, nu s'au putut plăti nici salariile. Regele a concediat ~~pe~~ guvernul Iorga și a însărcinat pe Alexandru Vaida, cu formarea noului guvern

Vaida fusese ministru de interne în primul guvern. În timpul ministeriatului său au avut loc incidentele de la Lupeni, unde jandarmii au făcut uz de arme împotriva muncitorilor. A fost o greșeală a autorităților locale. În partid s'a produs imediat o reacțiune în favoarea muncitorilor. Vaida personal nu avea nici o vină, fiindcă nu dăduse nici o dispoziție de represiune ~~contra~~ a mișcărilor muncitorești.

Însărcinarea lui Vaida cu formarea unui guvern național-țărănesc, n'a fost bine primită. Partidul venea la guvern într'un moment foarte greu. ~~Ea a trebuit~~ Ministrul de finanțe a trebuit să adapteze bugetul la situația economică. Deci a fost nevoie de mari reduceri la cheltuieli, pentru ca să se evite deficitul bugetar și inflația. Salariile au fost micșorate. Parlamentul a trebuit să voteze așa zisele „curbe de sacrificiu". Măsurile luate – deși nepopulare – au fost totuși eficace. O lege a conversiunii datoriilor a fost declarată de Curtea de Casație, neconstituțională.

S'a introdus controlul comerțului de devize, și apoi al comerțului exterior.

Criza economică la noi era agravată de politica economică a Germaniei. S'a convocat o conferință economică la Londra. Delegația română, în frunte cu domnii Mihalache și Madgearu, a propus tarifele vamale preferențiale pentru mărfurile importate în Germania din țările agrare din centrul Europei.

Mihalache

Propunerea n'a fost primită de ~~g~~ germani. De aceea conferința de la Londra n'a ajuns la nici un rezultat. Guvernul Vaida, demisionând, a fost însărcinat Iuliu Maniu, cu formarea noului guvern. S'a constituit atunci guvernul Maniu, Titulescu (la externe), Mihalache. Se părea că Regele s'a dat seama de greșelile făcute de la 1930 până în anul 1932-33. ~~[illegible]~~ Opinia publică a primit favorabil acest guvern. dar viața lui a fost scurtă. ~~[illegible]~~ Vaida a revenit la președenția guvernului. Maniu a demisionat irevocabil de la ~~[illegible]~~ șefia partidului. Vaida a fost ales șef al partidului. Dar în noiembrie 1933 a fost din nou alungat de la putere. Regele Carol se împăcase cu liberalii. Duca a fost însărcinat să formeze noul guvern.

Partidul se prezintă din nou în alegeri, de data aceasta sub șefia d-lui Mihalache, fiind-că Vaida demisionase de la președenția partidului. Alegerile acestea repetate la intervale scurte au creat în țară o mare confuzie. Campania electorală se făcea pe probleme minore - reducerea datoriilor rurale și urbane, prețurile cerealelor, salarii etc. Erau nevoile imediate care interesau pe alegători, nu chestiunile ~~[illegible]~~ de politică internă a Regelui Carol sau situația economică mondială. Partidul nu putea atunci ataca direct pe Rege, fiind-că, deși popularitatea lui dispăruse simțitor, încă el era preocuparea principală a națiunii. Iuliu Maniu înțelegea foarte bine această situație, de aceea el se

[illegible signature]

91

menținea în rezervă la Bădăcini.
Încetul cu încetul însă opinia publică și-a dat
seama că „Sfinxul de la Bădăcini"
avea dreptate. Simpatiile ei se îndreptau tot
mai mult spre el. Atitudinea lui demnă și
intransigentă față de Regele Carol era foarte
prețuită. Lumea știa acum că Regele a refu-
zat lui Maniu modificarea legii electorale,
că nu s'a ținut de cuvânt ~~în chestiunea~~ să
se renunțe la legătura lui cu doamna
Lupescu și să ~~[illegible]~~ se anuleze divorțul
cu Elena, că se amestecă direct și neîncetat
în toate actele guvernului, că, într'un
cuvânt, a ieșit din rolul pe care i l-a
dat constituția țării. Asasinarea lui Duca
și ~~desemnarea~~ însărcinarea d-lui Tătărescu cu formarea
guvernului, ca să-l impună și la șefia
partidului liberal, erau ~~dovezi~~ indicii
suficiente ~~de~~ că ~~rege~~ Regele pregătește un
regim personal.
În partidul național-țărănesc s'au format
două curente. Unul, reprezentat de domnul
Mihalache, era partizanul unei politici de
persuasiune a Regelui. Celălalt, reprezentat
de domnul Maniu și prietenii lui din
Ardeal și Vechiul regat, socotea fără folos
o asemenea atitudine a partidului, ba chiar
dăunătoare ~~țării~~ țării, ~~fiind că~~ Regele este inapt
pentru înalta misiune ce are.
Domnul Mihalache este preocupat să dea
partidului organizare, program și doctrină,
pentru ~~a-l desena~~ a-i determina frontierele
[illegible]

precise de celelalte curente, care atunci frământau ~~lumea~~ Europa și ~~la care~~ deci țara noastră. El moștenise o situație grea. Printre alte acuzații aduse ~~guv~~ partidului era acum și reamintirea nemulțumirilor din cauza represiunii de la Grivița, din februarie 1933. Partidul însă nu era vinovat de actul necugetat al subsecretarului de Stat de la Interne – Armand Călinescu – și al generalului Uică. La Cameră, ~~tinerii au avut~~ deputații tineri au avut convocarea majorității parlamentare și au atacat vehement guvernul pe această chestie. De asemenea ne-am opus la introducerea stării ~~de asediu~~, care aducea după sine înființarea cenzurei scrisului, ~~de~~ ~~si~~ de aceea partidul era dator să ~~se~~ ~~a~~ să se întoarcă la drumul lui, ~~pe care~~ ~~tocmai~~ de la care îl abătuse oameni fără răspundere.

Reorganizarea este gata în 1935, când a fost convocat congresul, care a votat noul statut și a stabilit programul partidului, trasând în același timp liniile mari ale ideologiei sale. Am expus ~~a~~ mai sus ~~acesta~~ toate acestea.

In timpul guvernării liberale se accentuează desvoltarea mișcării legionare. Organizația legionară iese din întunerec prin ostile manifestări, pe care guvernul pare chiar a le încuraja. Participarea legionarilor la războiul din Spania; aducerea rămășițelor lui Moța și Marin, cu o pompă excepțională; asasinatele și amenințarea permanentă ~~a~~ cu moartea a

incidenteles

fruntașilor național-țărăniști, în deosebi, lăsa
să se întrevadă introducerea în viața politică
a țării noastre a metodelor practicate în Germania
și Italia. Partidul național-țărănesc face față
acestor atacuri, vădit încurajate din anumite
cercuri, care nu-și dădeau seama de ~~răul~~ răul
ce se face țării.- Ca un mijloc de apărare
organizăm și noi gărzile țărănești. Un
regulament al funcționării lor este votat de
Comitetul Central.

Alexandru Vaida încercase să determine partid-
ul să adopte o atitudine anti-semită, trecând
în programul său „numerus valachicus" adică
limitarea numărului evreilor în profesiunile
libere, în primul rând și în viața de stat în
general. Comitetul Central a respins această
sugestie. Vaida, cu prietenii lui au părăsit
partidul și au creiat o organizație cu
tendințe antisemite și de dreapta. ~~In~~
~~După această desgustiune~~ ~~La~~ S-a întors în
partid doctorul Lupu, cu prietenii lui, ale
cărui opinii democratice - cu toată defecția-
nea lui din 1927 - erau ~~cu~~ cunoscute.
Reprimirea doctorului Lupu marca și mai
mult poziția democratică a partidului,
față de curentele de dreapta. Iuliu Maniu,
care combătuse pe vechiul său prieten Vaida,
în Comitetul Central, consimte ~~cu plă~~ bucuros
să fie reprimit doctorul Lupu.-

Iuliu Maniu iese din rezerva lui față de
Coroană și începe campania împotriva Regelui;
~~In~~ Sunt convocate în 1936, mari adunări popu-
lare la Cut, Mioara Vint și Alba Iulia, la

Mediaș

care Iuliu Maniu ataca pe Carol al II-lea fatiş.
Opinia publică era acum lămurită asupra
Regelui. Popularitatea din primele zile ~~de~~
cari au urmat întoarcerea lui în ţară, îi făcuse
loc o adâncă decepţiune şi apoi un dispreţ
aproape general. Deci fructul era copt, pentru ca
el să fie smuls. Iată de ce Iuliu Maniu
loveşte acum cu toate armele în Carol. Acesta
încercase ~~să~~ compromiterea lui Maniu, în
afacerea Skoda. Poporul român, cu drept
cuvânt, n'a crezut nimic din toată avalanşa
de calomnii ~~aruncate~~ aruncată asupra lui
Maniu. Lupta lui împotriva lui Carol are
un răsunet enorm în ţară. În partid se
produc frământări. Călinescu la Argeş,
urmat de Tătărăscu şi alţii, încearcă să
justifice ~~de~~ imixtiunea Regelui în acţiunea
de guvern şi în politica internă. Dl Mihalache
este iarăşi pus într'o situaţie foarte grea, căci
campania ~~dlui~~ lui Iuliu Maniu ~~se~~ nu
se acorda cu politica sa de persuasiune.
În toamna ~~lui~~ anului 1937 a expirat
termenul legislaturei liberale. Regele oferă
dlui Mihalache guvernul dar cu condiţia
~~sine~~ sine qua non de a face o înţelegere
cu Vaida. Dl Mihalache a refuzat. El n'a
primit guvernul şi a demisionat de la
şefia partidului. Aşa dar, pus în situaţia
de a primi guvernul, cu sacrificiul în parte a
ideologiei şi programului său, partidul
a refuzat oferta. El n'a făcut nici o tranzacţie
nici cu mişcările de dreapta şi cu coroana

Ac. Ionescu

a rămas pe ~~linia~~. drumul său drept. Iuliu Maniu a ~~fost~~ fost reales președinte. În fața acesta întregul partid se așeza în linie de luptă contra Regelui Carol II. Acesta n'a avut altă soluție decât să dea din nou guvernul atunci Tătărescu. In alegerile care urmau să aibă loc în decembrie, lupta se dădea între partidul liberal, de la guvern, național-țărănist și legionari. Pentru a o simplifica și a ~~o reduce numai la~~ ~~[illegible]~~ evita inutile vărsări de sânge, pe de o parte, și pentru ca ~~liber~~ guvernul să nu profite de lupta dintre noi și legionari, Iuliu Maniu a făcut cu ~~[illegible]~~ Codreanu un pact de neagresiune. Nici o altă înțelegere n'a fost stabilită în acel pact și nici un alt privilegiu. Codreanu s'a grăbit să precizeze într'o declarație publică deosebirile fundamentale și ireductibile între legionari și noi. Guvernul nu obține ~~[illegible]~~ 40% din voturi și deci nu ia prima majoritară. A fost învins. Național-țărăniștii au un număr mare de deputați, reprezentând cam 25% din voturile exprimate. Dar și legionarii au câștigat multe locuri. Regele ~~dizo~~ cheamă însă la guvern pe Goga și dizolvă Parlamentul. După o lună, în ~~februarie~~ februarie 1938, înlătură și guvernul Goga și trece la ~~[illegible]~~ dictatura regală, formând guvernul Miron Cristea. Încă atunci când s'a constituit guvernul

[illegible]

Goga, au trădat partidul Armand Călinescu, Virgil Potârcă, Rădulescu Mehedinți, Dorin Simian și alții. ~~Mai târziu~~ ~~După~~ În zorul guvern, mai intră a doua echipă de trădători: Ralea, Andrei, Ghelmegeanu, Gafencu.- Toate aceste trădări erau încurajate de Rege, crezând că astfel va slăbi partidul de substanță. Aceasta nu s'a împlinit. Atât în campania electorală, deschisă sub guvernul Goga cât și în momentul constituirii guvernului de sub președenția Patriarhului Miron Cristea, partidul a rămas fidel politicei sale de intransigență.- Marea greșeală făcută de Regele Carol II, de a nu fi încredințat guvernul domnului Mihalache, l-a determinat să mențină guvernul Tătărescu. Căderea acestuia în alegeri a fost o surpriză pentru Rege, care nu mai avea decât două soluții valabile politicește: Codreanu cu legionarii sau Maniu cu partidul național-țărănesc. Fie-care din ele însemna înfrângerea lui. Atunci a recurs la formula hibridă Goga-Călinescu. Dar Goga-cuziștii nu aveau aderență în țară și Călinescu nu mai putea nimic. Iată de ce Regele Carol a trebuit să recurgă la formula regimului personal și cu ea a intrat în aventură. Guvernul patriarhului avea și o galerie de personagii consulare, foști prim-miniștrii. Regele a propus și lui Maniu să ia loc în ea ca consilier regal. Maniu a refuzat și a făcut atent pe Rege de urmările dezastruoase ce va avea pentru dinastie și țară, regimul pe care îl inaugura.

În Februarie 1938, a fost plebiscitată noua Constituție. La sfârșitul lui Martie s'a întemeiat

[illegible]

partidul unic: Frontul Renașterii Naționale. Prin legea din 5 Aprilie 1938, s'au desființat partidele politice și senatorii de drept au fost obligați să îmbrace uniforma Frontului și să depună jurământ. Senatorii de drept național-țărăniști, Manu, Mihalache și alții — cu excepția lui Georgescu-Tulcea — au refuzat să îmbrace acea uniformă. Și n'au fost primiți în Senat. Senatorii de drept au atacat în justiție actul președintelui Senatului — pe atunci C. Argetoianu — de a-i fi împiedicat să participe la ședințe:
Comitetul central al partidului s'a întrunit la profesorul Tască acasă — în secret — și a dat șefului partidului depline puteri pe tot timpul cât va dura dizolvarea lui.

Iuliu Maniu n'a stat o clipă inactiv. El a trimis Regelui multe memorii în care critica politica lui și a guvernului. A fost ajutat în toată acțiunea dusă contra lui Carol II de un mănunchi de oameni — care au fost colaboratorii lui principali —: Mihalache, Madgearu, Mihai Popovici, Leucuția, Ghiță Pop, Penescu. In raportul făcut de mine la 3 Iulie 1946, comitetului central, am reprodus părți din aceste memorii și am înfățișat activitatea președintelui și prietenilor săi.

Sunt câteva chestiuni de mare importanță la acea vreme, asupra cărora partidul — prin șeful său — își spune cuvântul. Este vorba de convenția comercială cu Germania, și mai ales de propunerea ca România să fie primită în axa Roma-Berlin, după ce am pierdut Basarabia, Moldova de nord și Bucovina de nord, în Iunie 1940.

Partidul național țărănesc n'a fost reprezentat la consiliul de coroană din 27 Iunie 1940, când s'a

documentat ultimatul Sovietic, și nici la cel din Septembrie când s'a hotărât acceptarea ~~ultim~~ arbitrajului dela Viena.-

Era limpede că după pierderea și a Ardealului de Nord, Carol II era amenințat să-și piardă Tronul. El nu mai putea menține guvernul Gigurtu, și n'avea altă soluție decât guvernul Maniu sau o formulă cu generalul Antonescu, care ~~fusese~~ avusese domiciliu forțat la Bistrița. Iuliu Maniu, știind că lui nu i se va da guvernul, a stabilit o înțelegere cu Antonescu, cu care s'a întâlnit în secret la Ploești, ca acesta să ~~fie~~ facă un guvern ~~[illegible]~~ național cu naț. țărăniștii și liberalii. ~~[illegible]~~ ~~Maniu~~ ~~Iuliu~~ Antonescu a primit însărcinarea de a forma guvernul, dar nu s'a ținut de cuvânt. El a crezut că legionarii, lipsiți de Căpitan, vor primi, până la sfârșit, conducerea lui. ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~. A silit pe ~~Carol~~ ~~Reg~~ Regele Carol să abdice. A devenit conducătorul statului; a primit ca Horia Sima să fie șeful mișcării legionare. Aceasta a dus la conflictul dintre ei și la ~~[illegible]~~ evenimentele din Ianuarie 1941. Antonescu a rămas ~~atunci~~ în vânt. El nu avea nici o bază politică în țară. A făcut atunci un guvern militar, sprijinit pe armată, ~~care~~ grație căreia ~~[illegible]~~ revolta legionară fusese înfrântă. Antonescu ~~permite trupelor~~ ~~germane~~ ~~[illegible]~~ acceptase - sub pretextul ~~[illegible]~~ instruirei armatei noastre - ~~[illegible]~~ venirea în țară a unor unități din armata germană. Legionarii speraseră în ajutorul acestora. În Martie, Antonescu permite trecerea trupelor germane prin Romania, în Bulgaria, pentru a ataca Iugoslavia. Iuliu Maniu a

înaintat

protestat — prin memorii trimise lui Anto-
nescu — împotriva acestor acte.
Partidul naț.-țărănesc rămăsese dizolvat. El
a încercat o acțiune de reorganizare în
după 5 Septembrie 1940, care a fost însă
repede oprită de guvern.—
Între timp, înainte de izbucnirea războiului, conform celor
Antonescu a văzut pe Hitler. Era clar că Antonescu
hotărâse participarea României la acest războiu.
Intr'o consfătuire, care a avut loc în casa mea
de la Bata, din județul Argeș, s'a discutat
și la care au participat Iuliu Maniu, dr. Lupu
și dl Mihalache, cu excepția doctorului Lupu,
ceilalți au fost ~~hotărât~~ contra războiului cu
Sovietele. S'a redactat un memoriu în acest
sens, prin care s'a cerut lui Antonescu să se
oprească cel puțin la Nistru, dincolo de care
războiul României nu era legitim și putea
aduce cele mai grele urmări pentru țară.
După ce armatele române au eliberat
Basarabia, Bucovina și Moldova de Nord, s'a
făcut din nou o intervenție pe lângă Antonescu
să nu meargă mai departe. Anglia îi cerea
același lucru. Antonescu a răspuns că un
războiu început, trebue terminat cu înfrângerea
totală a inamicului.
După Odesa și Stalingrad s'a repetat această
intervenție.
In același timp, partidul — prin șeful său — a
protestat — prin memorii — împotriva acordurilor
lor economice cu Germania și a contra
măsurilor anti-semite luate de guvern. S'a
făcut un memoriu — de protestare contra asa-
sinărei evreilor, cu prilejul faimosului tren
al morței. Mihalache

încă o împrejurare n'a fost pierdută, în care partidul era dator să-și spună cuvântul. În raportul meu către comitetul central, sunt citate principalele memorii.

În acelaș timp Iuliu Maniu caută să stabilească un contact cu anglo-americanii, prin prietenii pe care el îi avea în străinătate, în Spania și Portugalia. Sunt folosiți în acest scop chiar curierii diplomatici ai Ministerului de externe.

Noi eram destul de bine informați asupra situațiunei internaționale. Convingerea noastră că Germania pierde războiul a rămas nestrămutată. ~~Deaceea~~ Eu am organizat un cerc de studii, care lucra la mine acasă. S'au cercetat problemele ce se vor pune a doua zi după încetarea războiului — de ordin social și economic — și măsurile tranzitorii ce trebuesc luate. S'a dat atențiune deosebită ~~[illegible]~~ Constituției noi, reformei agrare, politicei de economie dirijată, problemei minorităților și în general tuturor chestiunilor sociale, reformei fiscale, administrative etc.

În 1943 s'a trecut la acțiuni mai precise. S'a luat ~~un~~ contact cu social-democrații, comuniștii și liberalii pentru începerea unei acțiuni comune de răsturnarea regimului Antonescu. În Martie 1944 au început conversații între reprezentanții celor patru partide. Național-țărăniștii — Ghiță Pop, devenit secretar general al partidului după asasinarea lui Madgearu în noembrie 1940 — Ion Hudiță, secretar adjunct și Nicolae Penescu — casier central la acea epocă — comuniștii, Constantinescu-Iași; social-democrații, Voitec și Romulus Dan

N. Penescu

liberalii, Constantin Brătianu și Const. Zamfirescu, se întruneau de mai multe ori și ajung, în Aprilie sau Mai la stabilirea unui acord consemnat într'un proces verbal. S'a creat atunci Blocul național democrat, format din cele patru partide. In același timp, Barbu Știrbei și Const. Vișoianu, trimiși de Iuliu Maniu la Cairo, discutau cu reprezentanții guvernelor Sovietic, englez și al Statelor ~~Unite~~ ieșirea României din război. Aceste discuțiuni au dus la formularea unei convențiuni de armistițiu, pe care partidele nat. țărănesc și liberal au acceptat-o prin scrisoarea din 13 aprilie 1944, încredințată unui diplomat străin, pentru a fi remisă celor trei guverne. Eu am redactat această scrisoare. Înțelegerea stabilită la Cairo, prevedea ~~[illegible]~~ anularea arbitrajului de la Viena, determinarea unei zone prin care nu vor trece trupele sovietice, trecerea României, cu oștirea și armata de partea aliaților și rezolvarea tuturor problemelor ~~[illegible]~~ născute din starea de război, la conferința păcii, la care România va participa ca Stat co-beligerant.-

Armistițiul încheiat la Moscova n'a ținut seamă de cele convenite la Cairo.-

In Iunie 1944, Regele Mihai a fost pe front și a discutat cu generalii executarea primei și principalei obligațiuni a României, aceea de a înceta războiul contra Sovietelor. Generalii n'au găsit oportun acel moment. In 22 August s'a făcut un ultim demers, prin M. Brătianu, pe lângă Antonescu, să încheie

[illegible]

el armistițiul. Antonescu a refuzat. S-a hotărât ca Sâmbătă să fie chemat Antonescu la palat și arestat - folosindu-se procedeul ~~sa~~ Regelui Victor Emanuel cu Mussolini. Evenimentele au silit ca ~~a acest lucru să fie~~ operația să fie executată la 23 August (adică într'o Miercuri). Iuliu Maniu stabilise, cu câte-va întâlniri secrete ~~a~~ cu Regele Mihai, care au avut loc la Palat, atât acceptarea condițiunilor armistițiului discutate la Cairo, cât și arestarea lui Antonescu.

In tot timpul guvernării lui Antonescu, partidul a lucrat în ilegalitate. De la centru se trimeteau organizațiilor județene dări de seamă asupra situațiunii internaționale și instrucțiuni ~~[illegible]~~ pentru activitate ~~în~~ clandestină, așa că, atunci când va fi nevoe de el, partidul să poată fi imediat repus în funcțiune.

De aceea la evenimentele care au urmat lui 23 August, partidul a fost gata de acțiune, atât în București, cât și în întreaga țară. In timpul dizolvării sale, ~~[illegible]~~ au venit noi membri și în special tineret, care a compensat cu prisosință pierderile suferite ~~în~~ de la 1937 încoace.

S'a format primul guvern Sănătescu, în ziua de 23 August. De a doua zi au început luptele cu Germanii. In București național-țărăniștii, ~~[illegible]~~ social-democrații și comuniștii au prezentat arme și au ajutat acțiunea trupelor. Sâmbătă a venit în ajutor aviația de bombardament americană. Încercarea germanilor de a lichida lovitura de

[illegible]

la 23 August a fost înfrântă. Trupele române au trecut imediat de partea aliaților și au pătruns în trecătorile Carpaților, asigurând astfel trecerea armatelor Sovietice în Transilvania, Bulgaria și Iugoslavia. ~~La Guvernul~~. Noul guvern, care era compus din militari avea misiunea de a încheia armistițiul. ~~Totodată~~ Regele repune în vigoare în parte ~~din~~ Constituția anterioară. Se ~~a~~ promulgă un decret-lege de amnestie pentru infracțiunile politice comise de membrii partidelor democratice.-

Reapar gazetele de partid. Printre primele noastre preocupări, a fost punerea programului nostru în acord cu ~~im~~ împrejurările noi în care țara se găsea. ~~Acesta este~~. S'a elaborat Manifestul-program de care am vorbit mai sus. S'au dat imediat dispozițiuni organizațiilor județene pentru ~~refacerea~~ reorganizarea cadrelor și pregătirea congreselor. Partidul a organizat o mare adunare de la Aro, la sfârșitul lui Octombrie, la care d-l Mihalache a expus liniile mari ale programului partidului.

La 4 Noembrie s'a format al doilea guvern Sănătescu, cu participarea celor patru partide. Tratativele pentru constituirea acestui guvern ~~au~~ au fost lungi și grele. Ele au înăsprit relațiunile dintre comuniști și național-țărăniști. Partidul comunist a denunțat blocul național-democrat și a ~~publicat~~ ~~s~~ propus o „platformă" pentru colaborarea tuturor grupărilor democratice. Apoi a creat Frontul Național-democrat, propunând național-țărăniștilor

Nic. Penescu

şi intrarea în el. Nu s'a ajuns la un acord. Cele două partide au rămas, din punct de vedere programatic, fie-care cu programul său. De aceea guvernarea lor comună trebuia să fie foarte precară. Manifestaţiile contra mea organizate în Bucureşti şi toată ţara, de partidul Comunist, nu aveau nici o îndreptăţire. ~~Sa~~ ~~Guvernul său~~ Nu aveam nu [illegible] că un jandarm a omorât un om la un bal, în comuna sub-urbană Apărătorii Patriei, pentru o femeie. ~~Şi~~ Din întâmplare cel ucis era naţional-ţărănist. Partidele din guvern n'au căzut însă de acord pentru numirea prefecţilor de judeţe, ceea ce a provocat luarea cu asalt a unor prefecturi. Erau ~~mari~~ dezordini, care nu puteau fi admise, cât timp eram încă în război. De aceea Ministrul de Interne nu le-a tolerat. ~~Şi am trebuit~~ După demisionarea guvernului Sănătescu, a fost însărcinat Rădescu cu formarea cabinetului, care a fost acelaşi, ~~ex~~ ~~excepţie~~ fără Sănătescu şi mine.
Acest guvern a avut o viaţă scurtă. La 6 Martie 1945 s'a constituit guvernul Groza, fără naţional-ţărăniştii şi liberalii.
Partidul naţ. ţărănesc şi-a dat seama de ce avea să se întâmple de acum încolo. De aceea activitatea lui s'a îndreptat pe două linii: organizarea a partidului pentru a-l pune în stare de luptă, în cele mai bune condiţiuni şi ~~de~~ informarea marilor puteri semnatare ale convenţiei de armistiţiu şi a acordurilor de la Teheran, Yalta şi Potsdam

de situația nouă creată în România și care se contrazice stipulațiunilor ~~din~~ acestor acorduri privitoare la țările eliberate –

Din Decemvrie 1944, eu eram secretar general al partidului. În sarcina mea cădea ~~[illegible]~~ în primul rând executarea acestei politici.

Pentru organizare n'am avut decât un răgaz de două luni, fiind-că după 6 Martie n'a mai fost posibilă o activitate generală și intensă a partidului. Ziarul Dreptatea a fost suspendat și întrunirile noastre făcute imposibile prin atacurile adversarilor, care se bucurau de imunitate.

Prima mea grije a fost tineretul. ~~Am~~ Lunga opoziție și viața în ilegalitate a partidului împiedicase selecționarea unei elite, de care se simțea mare nevoe. Am căutat să regrupez toate elementele tinere și de valoare, care aveau să fie ~~[illegible]~~ majoria [illegible] a partidului. Paralel cu aceasta organizarea tineretului universitar. Între cele patru partide din blocul național-democrat, intervenise o înțelegere, privitoare la legionari. Toți acei cărora nu li-se putea reproșa greșeli grave și care arătaseră cu sinceritate să [illegible] mișcarea legionară, ~~și~~ erau recuperabili. Am reușit ~~[illegible]~~ tineri, ~~[illegible]~~ foști legionari, și în partidul național-țărănesc. Am căutat ~~să-i aduc~~ să-i reeducăm ca să fie asimilați. Am reușit în cea mai mare parte. În acelaș timp, am organizat secția auxiliară a femeilor, numind pe Ela Negruzzi președintă. Femeile aveau acum o importanță deosebită ~~[illegible]~~ pentru lupta politică. Ele [illegible] [illegible] din capitală s'a bazat [illegible] Lupta

[illegible signature]

Eu am dat multă atenţiune secţiunii munci-torilor pe ţară. Am stăruit ca organizaţiile judeţene, care aveau centre industriale să acorde cea mai mare atenţiune muncitorilor. Munca aceasta organizatorică trebuia să fie dusă în condiţiuni foarte grele şi în clandestinitate, fiind-că agresiunile contra naţional-ţărăniştilor, cei proeminenţi, se ţineau lanţ.

Iată de ce, în cursul anului 1945, a trebuit să facem întâmpinări celor trei mari puteri, în legătură cu nerespectarea de către guvernul român a stipulaţiunilor convenţiilor de armistiţiu, de la Yalta şi Potsdam, care constituiau regimul juridic internaţional al României.

În mai 1945, a avut loc conferinţa de la Potsdam. Uniunea Sovietică, Statele Unite şi Anglia, au reafirmat necesitatea ca ţările eliberate care fuseseră aliate ale Germaniei să se constitue guverne reprezentative şi să fie respectate drepturile omului. După părerea noastră, guvernul instalat la 6 Martie 1945, sub presiunea d-lui Văşinski, nu întrunea aceste condiţiuni. Am fost însărcinat să merg la Rege şi, în numele partidului, să-i cer să înlăture guvernul Groza. Am vorbit mai întâi cu Negel, mareşalul Palatului. Acesta era de părere că Regele trebuie mai întâi să fie sesizat oficial de hotărârea de la Potsdam. Am mers apoi la Rege, care mi-a confirmat că a trebuit să accepte guvernul Groza sub presiunea şi ameninţările d-lui Văşinski, care la plecarea din cabinetul Regelui a trântit uşa cu putere şi nu a dat nici bună ziua.

[illegible signature]

Regele ~~a chemat pe reprezentanții~~ s'a informat și apoi a comunicat d-lui Groza că ~~[illegible]~~ își retrage încrederea. Se știe că guvernul n'a dat urmare acestui act ~~al~~ al Regelui, care era îndreptățit de constituție să demită ~~[illegible]~~ guvernul. S'a creat o situație anarhică. Regele nu semna nici un decret ~~[illegible]~~ și nici un act administrativ al guvernului, care totuși continua să guverneze. Regele a chemat pe reprezentanții celor trei mari puteri în Comisia aliată de control, i-a informat despre demiterea guvernului și refuzul acestuia să părăsească puterea pentru a face loc unui guvern reprezentativ, în sensul rezoluției de la Potsdam. Reprezentanții american și englez au aprobat actul Regelui, cel sovietic nu.

Situația a continuat să rămână aceasta tot anul 1945. Între timp ~~[illegible]~~ s'a produs o mare tensiune între Sovietici și anglo-americani pe chestiunea Azerbeidjanului. ~~[illegible]~~ La început Sovieticii refuzau să părăsească ~~[illegible]~~ Azerbeidjanul de nord, de odată însă acesta a fost evacuat în patru zile de trupele sovietice. În acelaș timp ~~au~~ reprezentanții anglo-americani în România deveneau tot mai rezervați în chestiunea guvernului Groza, și în conversațiile lor cu Regele. ~~[illegible]~~ Iuliu Maniu și cu mine am aflat că între Sovietici și americani intervenise un acord potrivit căruia România, Ungaria și Bulgaria intrau în sfera de interese sovietică, până la pacea generală, iar Orientul mijlociu, Turcia și Grecia în sfera de interese anglo-americane. România a fost deci monedă de schimb. Iuliu Maniu mi-a cerut să păstrez o tăcere absolută asupra acestui eveniment, ceea ce am făcut până azi, când el nu mai are importanță. Închei

La 8 Noemvrie 1945, are loc o manifestatie pentru Rege în piata Palatului. In dimineata acelei zile d-l Constantin Brătianu și cu mine am fost chemati la Ministerul de Interne și d-l Teohari Georgescu ne-a făcut cunoscută o adresă a comandamentului Sovietic, prin care se arăta că meetingurile sunt permise cu păstrarea ordinei. Manifestatia nu era organizată de partidele liberal și national-tărănesc. Acestea participau însă la ea, cu ordine. Pe la ora patrusprezece s-a tras însă în mulțime. Au fost victime. A urmat o anchetă făcută de parchetul militar. La aceeași dată a venit în tară d-l Etridge, trimisul presedintelui Truman, pentru a se informa asupra situatiei din Romania. Am fost și eu primit de acesta și i-am remis o amplă documentare asupra metodelor folosite de guvern pentru a înlătura partidul national-tărănesc și a pregăti schim- ~~trecerea tării la~~ bazele regimului social din Romania. In Decemvrie 1945, are loc conferința de la Moscova a miniștrilor de externe a celor patru mari puteri. Se ia o hotărîre și privitor la Romania, care este pusă în aplicare de către 8 Ianuarie 1946, prin semnarea ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Guvernul român a angajamentului de a permite libertatea presei, a întrunirilor, a vietei politice în general, și d-l Emil Hatieganu intră în guvern ca reprezentant al partidului national-tărănesc și Mihail Romniceanu, ~~ca~~ al celui liberal. S-a profitat de cele câteva luni de destindere relativă pentru a se tine congrese judetene. La 3 Iulie a avut loc prima sedintă a comitetului central, după nouă ani. [illegible]

Cu acest prilej s'a ratificat numirea secretarului general, de către președinte, în baza deplinelor puteri ce le deținea de la ultimul comitet central din 1937, a casierului central și mai membrii ai delegației permanente. S'a reînnoit mandatul acestora și s'a ~~aprobat~~ autorizat cooptarea în delegația permanentă de noi membri.

Comitetul a ~~aj~~ ratificat politica președintelui partidului și a respins încercarea acelora de a nu mai continua să păstreze conducerea partidului.

In momentul când lucra Comitetul central partidul era complet reorganizat.

S'a publicat un proiect de lege electorală, elaborat de Ministerul Justiției. Era astfel alcătuit încât el permitea trucarea alegerilor cu cea mai mare ușurință. In memoriile către Rege și cele trei mari puteri, semnate de șefii partidelor național-țărănesc, liberal și social-democrat independent, — acesta din urmă creat în urma sciziunii din partidul social-democrat — s'au ~~arătat~~ ~~și~~ explicat mecanismul acestei legi și posibilitățile numeroase pe care le avea guvernul atât de a împiedica ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~votarea~~ o bună parte a populației ca să voteze, cât și de a prezenta rezultatul alegerilor altfel decum era în realitate. S'a cerut în consecință ca cele trei mari puteri să trimită reprezentanți pentru a se convinge de felul în care vor decurge aceste alegeri. Cererea aceasta n'a avut succes. Agresiunile au devenit mai ~~violente~~ violente ca în trecut.

[illegible]

La 9 August, eu am fost victima unei agresi-
uni organizate, pentru a turbura ședința comi-
tetului executiv al organizației de Argeș, pe
care o prezidam. Doi membri ai comitetului
au fost uciși și mulți răniți grav, de
muncitori — cei mai mulți unguri — aduși
cu auto-camioanele din regiunea petroliferă.
Dl Teohari Georgescu mă asigurase că nu
se va întâmpla nimic la Pitești.
Alegerile au avut loc la 19 Noembrie. A
doua zi, Iuliu Maniu a publicat un
comunicat — cred de acord cu Dinu Brăti-
anu — prin care declara ilegal Parlamentul
ieșit din aceste alegeri. ~~La 30 Nov~~ S'a convo-
cat pentru 30 Noembrie Comitetul Central
ca să ratifice această declarație și să ia
hotărârea ~~de~~ ca deputații național-țără-
niști să nu participe la ședințele Camerei.
~~In calitate~~ Am redactat o declarație în
acest sens, în colaborare cu Iuliu Maniu
și cu dl Mihalache, pe care comitetul central
a aprobat-o.
Lupta partidului în aceste alegeri, a fost cu
totul diferită de campaniile electorale din
trecut. Nu s'au putut ține întruniri publice
nicăieri în țară și nici chiar în București. Sub
pretextul adunărilor tineretului, femeilor, și
muncitorilor ~~s'au~~ au avut loc la clubul din
strada Clemenceau trei adunări: o manifesta-
ție spontană în fața clubului a cel puțin zece
mii de oameni, ~~[illegible]~~ era indicativă de
curentul de opinie publică.
Nu s'au putut face manifestele, pe care partidul

[illegible]

le-ar fi difuzat, din cauza cenzurii. „Dreptatea”,
oficiosul partidului nu putea scrie mai nimic
cenzura tăind totul ce nu convenea guvernului.
In listele electorale n'au fost trecuți, în toată
țara, sute de mii de alegători, iar la alte sute de
mii nu li s'au eliberat cărți de alegător.
Propaganda s'a făcut de la om la om, atât în
București, cât și în țară. Legătura cu organizații-
le județene era ținută prin curieri speciali,
recrutați din tineret. Ne-au lipsit mijloacele
de transport și fondurile de care aveam nevoie.
Reușisem să dobândim majoritatea acțiunilor
d tipografiei „Imprimeria”, unde am putut
tipări manifestele și „Dreptatea”. Aceasta se
datorește secretarului general. Altfel n'am fi
avut nici cea mai mică publicitate. Am fost
în posesiunea a numeroase documente, cu
care se dovedea falsificarea alegerilor. Iuliu
Maniu a plecat, la începutul lui Decemvrie la
Sibiu, lăsându-mi sarcina de a pregăti un
memoriu pentru O.N.U., privitor la condițiu-
nile în care au avut loc alegerile și pe care le-am expus mai sus. Lucrarea
urma să fie făcută în colaborare cu liberalii și
Titel Petrescu. La începutul lui Februarie am
fost cu Leucutea la Sibiu, ca să prezint preșe-
dintelui proectul de memoriu și ante-proectul
de statut, elaborat de dl Mihalache. ~~La~~ In
Moldova își făcuse apariția foametea. ~~La~~
~~începutul lui~~ Martie au început arestările în
rândul cadrelor mici și mijlocii ale partidu-
lui. Am chemat pe președinte la București, ca să
încercăm un demers pe lângă cei trei miniștri
de externe (Sovietic, Anglia, America), care începu-
seră lucrările conferinței de pace ce se ținea
la Moscova

la Moscova, și pentru a pierde memoriul către O.N.U., în forma lui finală. Am trimes celor trei miniștri, memorii și telegrame. Președintele a aprobat lucrarea destinată O.N.U.-lui, care a și fost trimisă domnului Trigve-Lie. La sfârșitul lui Martie, președintele și cu mine am vizitat pe dl Bary, reprezentantul Statelor-Unite în Romania. La acest prilej Iuliu Maniu a întrebat care este atitudinea guvernului american față de o eventuală campanie ~~electorală~~ de răsturnare a regimului, inițiată de partidul național-țărănesc și dacă Statele-Unite se dezinteresează de România – făcea aluzie la acordul privind sferele de interese –. Bary a cerut timp pentru prima ~~întrebare~~ chestiune, ca și ~~[illegible]~~ întrebare (departamentul de Stat – și-a răspuns negativ la a doua. Ședința conferinței de la Moscova ne-a îngrijorat. În ~~[illegible]~~ Mai, Bary a ~~făcut~~ remis președintelui copia răspunsului d-lui Acheson, care sfătuia pe Maniu să nu întreprindă nimic în sensul comunicării făcută prin reprezentantul american; aceasta fiind primejdios pentru România. ~~La de alte parte [illegible] au răspuns a acțiune.~~ ~~Intervenția acesta nu~~ Chestiunea pusă de Maniu ~~la~~ departamentului de Stat nu însemna solicitarea unei intervenții străine în afacerile interne ale României, fiind-că tratatul de pace nu fusese încă semnat, iar regimul internațional făcut țării noastre prin ~~tratat~~ convenția de armistițiu, care crease o comisie aliată de control (sovietică) ne obliga să ținem seamă de părerea celor trei guverne într-un caz de importanța celui de care este vorba. ~~Același lucru de~~ Aceeași teză o avea și memoriul către O.N.U., în plus pericolul

N. Penescu

ce amenința pacea, din cauza situațiunei create
în România. ~~Aci~~ Guvernele american și englez
n'au mai luat însă nici o reacțiune, probabil
fiind-că socoteau că situația internațională e
~~e~~ puțin favorabilă. Un nou val de arestări
se abate și chiar asupra partidului, mergând
până la membrii din Delegația permanentă.
Aceasta punea partidului și problema ajutorării
cu alimente a celor arestați. ~~s~~ Este preocuparea
noastră principală ~~și~~ până la arestarea mea.
~~În Iunie s'a~~ La 5 Iunie s'a convocat delega-
ția permanentă, ca să examineze situația
politică și chestiunea ~~fondu~~ alimentării celor
închiși și ajutorarea familiilor lor. Cu acest
prilej, unii membrii ai delegației au criticat
politica biroului, care, ~~d~~ nu făcea nimic
„pentru a se înțelege cu Rusia". Se credea că
Uniunea Sovietică ar fi stat de vorbă cu partidul
național-țărănesc. Se mai afirma că ~~u~~ partidu-
l Comunist ~~nu~~ dorește înțelegere cu partidele
agrariene, aceasta fiind un punct de doctrină
comunistă. Președintele, d-l Mihalache și cu ~~mine~~
am combătut aceste [illegible]. Delegația a
aprobat acțiunea și politica biroului.- La
începutul lui Iulie, deputații național-țărăniști
au primit de la Cameră adrese prin care
li se făcea cunoscut că dacă nu se prezintă la
ședințe într'un anumit termen, ~~își pierde la~~
~~și~~ vor pierde mandatele. ~~Președintele a~~
În partid se desemna un curent favorabil
intrării în Parlament. La o ședință a biroului l-
am informat pe președinte de aceste opinii. El
a răspuns că ar fi o catastrofă.
Președintele a hotărât să convoace Comitetul
central, fiind-că acesta ~~hotărâse~~ decisese abținerea
dela Cameră

deputaţilor de la lucrările Camerei. S-a stabilit
ziua de 18 Iulie pentru şedinţa Comitetului. Eu
am ţinut conversaţiile. Nici o conversaţie, particu-
lară sau în şedinţele biroului, n-a avut loc între
noi, privitoare la necesitatea plecării unor
fruntaşi ai partidului în străinătate. În
dimineaţa zilei de 13 Iulie am fost chemat de
preşedinte, care mi-a propus să plec în străină-
tate, ~~[illegible]~~ el organizase această plecare
şi în altă ocazie. Am refuzat. Nu rea-
[illegible] ce s-a întâmplat. Nu face obiectul
răspunsului meu, decât numai atât că eu
— ca şi domnul Mihalache — am executat o
dispoziţie a preşedintelui, care avea toată dispu-
nerea „Tămădăului". A urmat arestarea
noastră la „Tămădău", în ajunul Comiteta-
lui central. Şedinţa aceasta n-a mai avut
loc. Partidul a fost dizolvat şi aproape toate
cadrele lui arestate. În cursul procesului am
aflat de întrebarea făcută de preşedinte
guvernului american în Noemvrie 1946, dacă
acesta ar autoriza funcţionarea pe teritoriul
Statelor Unite a unui guvern român în exil,
~~precum~~ şi de mandatul dat lui Grigore
Niculescu Buzeşti de preşedinte, ~~şi~~ de Dinu
Brătianu şi Titel Petrescu, precum şi de
cele stabilite între Niculescu-Buzeşti şi doi
ofiţeri americani, Hall şi Hamilton, ~~al~~
~~[illegible]~~ relativ la acţiunea viitoare a partidu-
lui naţional-ţărănesc. ~~Cum~~ Păstrez şi azi
aceeaşi atitudine, pe care am avut-o la proces
cu privire la acest act. El nu a aparţinut nici
odată partidului nostru. Tămădăul şi
„minuta" celor ~~[illegible]~~ documentate cu ofiţerii
[illegible]

americani au constituit însă un bun pretext
pentru dizolvarea partidului Național-Țărănesc
și tot ce a urmat.—
Paralel cu această politică internă și externă,
am fost preocupați de tratatul de
pace și de felul în care se executa convenția
de armistițiu. S'au numit comisiuni care
au strâns material documentar și au elabor-
at memorii, pentru uzul conferinței de pace,
și apărarea drepturilor României.
~~Viitor~~ Poziția partidului față de tratat
a fost definită prin declarația citită de
domnul Emil Hațieganu, prin luna Septembrie
1946 în consiliul de miniștri, și redactată de
mine cu concursul domnilor Mihai Popovici și
Hațieganu. Președintele ~~a aprobat~~ nu era în
București, dar la venirea lui, a aprobat în
întregime această declarație. Era ea însă
anterioară tratatului și se referea, în
principal, la drepturile eterne ale României:
~~asupra Basarabiei, Bucovinei și Moldovei de Nord.~~
Încă din Mai, am trimis domnului Gafencu,
materialul și memoriile sus arătate. Erau
acolo ~~toate~~ prezentate problema Ardealului,
~~Basarabiei~~ Basarabiei, Bucovinei și Moldovei
de Nord, a Cadrilaterului și a sumelor
realmente plătite de România, ~~potrivit~~
care depășeau cu mult — după cifrele ce le
aveam noi, — obligațiunile noastre conform
convenției de armistițiu..
Noi aveam, la acea epocă, puțini oameni
în străinătate și — cu excepția a doi, trei de
o importanță minoră însă, — toți ceilalți
fost naționali-țărăniști eliminați din partid

Ne [illegible]

putean să fie utilizați Viorel Tilea, Grigore Gafencu, Cecil Davila, Cornel Bianu. Președintele n'a consimțit să fie folosit Tilea, al cărui tutore el fusese la propunerea lui Rațiu - fost șef al partidului național din Ardeal - al cărui nepot era, Tilea. Acesta trădase pe Iuliu Maniu în 1938, când a intrat în Frontul Renașterii Naționale, făcând jocul ~~lui~~ Regelui Carol II. Ceva mai mult, el ținuse ~~un~~ ~~discurs jos~~ la Sibiu, un discurs jignitor pentru Iuliu Maniu, cu toate că acesta îl făcuse ministru înaintea tuturor, deși Tilea nu se remarcase în Parlament. Trădarea lui a fost recompensată cu locul de ministru al României la Londra. Alexandru Brătianu scria președintelui la sfârșitul anului 1946, după bordul vaporului Aquitania, cu care pleca în America, recomandându-l pe Tilea, pentru excelentele relațiuni, pe care el le avea în lumea politică britanică. Nici atunci Iuliu Maniu n'a ~~admis să se facă~~ permis să se facă apel și la Tilea. De aceea am folosit pe Gafencu. Și acesta fusese membru al partidului. Beneficiase de sprijinul președintelui, care îl făcuse subsecretar la externe. Era un ~~fost~~ gazetar la un ziar economic „Argus" - ured chiar director - a făcut parte din partidul național, ajutat de prieteni. Era un om cult și plăcut în societate. În 1938, a trecut cu Călinescu ~~la~~ de partea Regelui și drept răsplată a primit ministerul de Externe. A fost apoi ~~la~~ ministru României la Moscova, până la pierderea Basarabiei. A plecat ~~în~~ ~~apoi~~ în

[illegible]

Elveția, ~~după~~ unde a scris, în timpul războiului, cartea: Preliminării de războiu la răsărit, destul de favorabilă Armatei Sovietice.

Carol Davila ~~care~~ fusese membru al partidului național țărănesc, la începuturile lui. A fost numit ministru la Washington, unde l-a găsit ~~Carol~~ Regele Carol, când a revenit în ~~țară~~. S-a înlocuit. Davila a atacat pe Rege în ~~St~~ presa Statelor-Unite pentru tot ce el făcea în Romania. I s-a ridicat cetățenia. ~~El a devenit~~ În 1938 l-am întâlnit la Paris și m-a însoțit la câțiva miniștri și oameni politici importanți francezi, cărora le-am expus tendințele politice interne și externe ale lui Carol. Ulterior Davila a devenit cetățean ~~român~~ ~~[illegible]~~ al Statelor-Unite. ~~N-aveam nici o legătură cu el~~. Putea fi folosit, fiind-că era un om care putea aduce reale servicii țării, dar nu aveam legături cu el. Iată de ce dânsele le-a adus grefierea, cărora nu i se ~~[illegible]~~ reproșa și neîncrederea față de mine.

Acesta împreună cu Brătianu și alți români din străinătate au elaborat memoriul către conferința de pace, a cărui introducere este în cea mai mare parte, ~~proectul~~ inspirată de proectul de declarație elaborat de mine, dar pe care unii membri ai delegației permanente l-au găsit inoportun. Președintele ~~[illegible]~~ (Ircealt) că pentru un moment, Gafencu și Brătianu erau ~~[illegible]~~ suficienți. Acesta din urmă avea mai multe contingențe cu partidul liberal. Era un diplomat foarte

N. Penescu

capabil. Am citit un remarcabil memoriu al său privitor la politica externă a României, elaborat pe când era ambasador la Ankara.
Cu excepția apărării intereselor României la conferința de pace, când s-a dat un mandat limitat lui Gafencu, partidul național-țărănesc n-a avut o reprezentanță a lui în străinătate.
Plecarea lui Viișoianu în noiembrie 1946 n-a fost remarcată. El n-a primit de la Iuliu Maniu nici un mandat. Viișoianu nu era membru al partidului. El trecuse pe la național-țărăniști un timp foarte scurt – după rechemarea lui de la Varșovia. În 1938, a candidat însă pe listele Frontului Renașterii Naționale și s-a pus în afară de partid. Iuliu Maniu l-a folosit totuși în 1944, când l-a trimis la Cairo, ca să ajute pe Știrbey.
Eu, și ceilalți membri ai biroului, n-am cunoscut mandatul dat de președinte lui Niculescu-Buzești. Acesta se bucura întotdeauna de încrederea lui Iuliu Maniu. Era de puțin timp membru al partidului, dar nu avea cu acesta nici o legătură. ~~[illegible]~~ Activitatea lui în străinătate, până la întoarcerea mea, a fost inexistentă. Era foarte preocupat să ~~nu~~ aibă exclusivitatea reprezentării în afară, a politicii partidului național-țărănesc. Președintele mi-a arătat o singură scrisoare primită din Elveția de la Buzești, de unde se degaja mai mult această grijă. ~~decât a [illegible]~~ ~~[illegible]~~ De aceea Iuliu Maniu a hotărât ~~la 13~~ în iulie plecarea d-lui Mihalache și a mea, despre care însă mie nu mi-a vorbit decât în ziua de 13 iulie 1947, fără însă a mă informa cum a organizat-o ~~[illegible]~~. ~~[illegible]~~ Ea urma să aibă loc a doua zi – 14 iulie – deci cu trei zile înainte de ședința Comitetului Central.
În țară nu se mai putea face nimic. Problema României nu era de ordin intern ci internațional.

[illegible signature]

Președintele nu mi-a vorbit ~~de ce~~ despre ce aveam de făcut acolo. Aceasta o știam eu.
Din expunerea de ~~[illegible]~~ mai sus rezultă care erau preocupările de căpetenie ale conducerii partidului.
El lupta pentru redobândirea libertăților cetățenești, care fuseseră pierdute aproape în întregime. Aceste libertăți ~~[illegible]~~ făceau parte din drepturile omului, care, în constituțiile anterioare ale României, erau ~~[illegible]~~ considerate ca drepturi ale Românilor.
~~[illegible]~~

[signature]

PREZENTUL DOSAR CONȚINE
UN NUMĂR DE 201 FILE
Ziua 21 Luna X 1969

cpt. [signature]

Prezentul dosar conține un număr de 201 + file I, în total 202 file, și a fost verificat de Marcu Oana, astăzi, 19.05.2003.

[signature]